

Bushilainen maailmanrakenne

Jyväskylän yliopisto
Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Valtio-oppi

11.4.2004

Anna-Kaisa Kalliola

Pro gradu-työ

Luettelo kartoista	1
Johdanto	2
1.1 Aallonpohjasta huipulle	2
1.2 Lähestymistapa ja aineisto.....	3
1.3 Tutkimuskirjallisuus	6
2 Yhdysvallat maailmanpolitiikan näyttämöllä: mediapuheen taustoitusta	11
2.1 Yhdysvallat maailmanpolitiikassa.....	11
2.1.1 Kriittinen geopolitiikka	11
2.1.2 Geopolitiikka Yhdysvaltojen ulkopoliittisessa keskustelussa	13
2.1.3 Kartta visuaalisena kuvana ja retorisenä merkityksenantajana	20
2.2 Identiteetin retoriikka	23
2.2.1 Puhuja ja kuulija retoriikan osana.....	23
2.2.2 Narratiivi puheessa	30
2.2.3 Puhujana presidentti	32
2.2.4 Identiteetin rakentaminen retoriikan avulla	36
3 Ja yö lankesi erilaisen maailman ylle.....	41
3.1 Mistä Bushin puheet on tehty?.....	41
3.1.1 Puheiden rakenne.....	41
3.1.2 Toistuvat elementit puheen rakennuspalikoina	49
3.1.3 Tyyppipuhe.....	62
3.2 Romanttinen narratiivi identiteetin rakentamisessa	64
3.3 Patriotismin uusi aalto.....	72
3.4 Yhdysvallat keskuksena, muu maailma periferiana.....	82
3.4.1 Yhteistyö terrorismin vastaisessa sodassa.....	82
3.4.2 Ytimenä Yhdysvaltojen ainutlaatuisuus.....	94
4 Lopuksi.....	108
Lähteet	114
Aineisto	120

Luettelo kartoista

Kartta 1. Jumala ja Saatana.....	56
Kartta 2: Bush Jumalan ja kansan välissä.....	61
Kartta 3. Bushin liittolaiset ja ystävät.....	85
Kartta 4. Yhdysvallat maailmasta irrallaan	95
Kartta 5. Kaaos ja kosmos.....	100
Kartta 6. Bushin maailmankuva	108
Kartta 7. Keskusta ja periferia.....	110
Kartta 8. Identiteetin ikonit	111

Johdanto

1.1 Aallonpohjasta huipulle

Vuosi 2000 oli Bill Clintonin viimeinen vuosi Yhdysvaltain presidenttinä. Tuolloin maan taloudellinen kasvu oli jatkunut keskeytyksettä viiden vuoden ajan ja Yhdysvallat oli vahva sotilaallinen ja taloudellinen mahti sekä teknologian ihmemaana. Samana vuonna pidettiin presidentinvaalit, jossa vastaehdokkaina olivat republikaanien George W. Bush ja demokraattien Al Gore.

Presidentinvaaleista muodostui kuitenkin farssi, jota seurattiin mielenkiinnolla ympäri maailmaa. Yhdysvaltain vaalijärjestelmä petti pahan kerran, sillä presidentiksi pääsi noin prosentin vähemmän ääniä saanut henkilö. Merkittävää vuoden 2000 presidentinvaalissa vielä on se, että vaalin ratkaisi Floridan kuvernööri, Bushin nuorempi veli, joka kielsi äänien uudelleenlaskennan Floridassa. Jos asiasta haluaa kuitenkin löytää jotain positiivista, se on eittämättä se, että äänillä todella on väliä, mikäli noin marginaalinen äänimäärä ratkaisee suurvallan presidentinvaalit.

Aloittaessaan presidenttinä Bushin agendalla oli ensisijaisesti veronalennukset ja vapaan kaupan edistäminen. Bush kiersi ahkerasti ympäri Yhdysvaltoja puhumassa agendastaan, joka kuitenkin uusiutui pian, heti terroristi-iskujen jälkeen 11. syyskuuta. Syyskuun terroristi-iskut vavahduttivat koko maailmaa. Tuolloin kolmesta lentokoneesta kaksi törmäsi World Trade Centeriin ja yksi Pentagoniin. Neljäs kone syöksyi maahan Pittsburghin lähellä. Ainutlaatuisiksi tämän tapauksen teki se, että koskaan aiemmin ei oltu hyökätty Yhdysvaltain mantereelle. Toinen merkittävä seikka on se, että tapahtumia voitiin seurata ympäri maailmaa reaaliajassa.

Vaikka saatoimme seurata tapahtumia tiedotusvälineiden kautta, kukaan muu kuin amerikkalainen ei voi ymmärtää kokonaisuudessaan tekojen traagisuutta ja surullisuutta. Yhdysvaltain presidenttinä Bush puhui syyskuun iskujen jälkeen ahkerasti tapahtuneesta ja korosti Yhdysvaltojen joutuneen sotaan. Hän rakensi

kansakuntansa identiteettiä, loi amerikkalaisten maailmankuvaa ja samalla hänen kannatuksena nousi ennätyslukemiin. Miten tämä tapahtui?

1.2 Lähestymistapa ja aineisto

Tarkoitukseni ei ole edellä olevaa enempää käydä läpi syyskuun yhdennentoista päivän tapahtumia, sillä se ei ole graduni pääasiallinen tarkoitus. Edellä oleva toimikoon lähtökohtana ja innoittajana tutkimukselleni. Sen sijaan pohdin geopolitiikan ja retoriikan avulla bushilaista maailmankuvaa. Tällä en tarkoita pelkästään presidentin tapaa suhtautua maailmaan, vaan koko hänen hallintonsa tapaa hahmottaa tellus, joka heijastuu Bushin puheissa. Tähän liittyen analysoin Bushin puheissaan luomaa amerikkalaista identiteettiä, kansallistunnetta sekä jakoa meihin ja heihin, ystäviin ja vihollisiin.

Tähän pohjautuen ensimmäinen tutkimuskysymykseni on, millaista maailmankuvaa presidentti Bush luo ja miten hän sen tekee. Toinen tutkimuskysymykseni on, mikä bushilaisessa maailmankuvassa asettuu keskustaksi, mikä periferiaksi ja miksi näin on. Kolmas tutkimuskysymykseni on, miten Bush rakentaa kansansa identiteettiä ja mihin amerikkalaiset asettuvat hänen maailmankuvassaan. Lähestyn esittämiäni tutkimuskysymyksiä hyödyntäen geopolitiikan teorioita sekä tarkastellen presidentin retoriikkaa.

Kriittisen geopolitiikan ja retoriikan lähestymistapojen avulla pyrin asettamaan Bushin puheet kontekstiinsa ja analysoimaan niitä osana maailmanpolitiikkaa. Puhuessaan Bush luo jatkuvasti poliittista tilaa, poliittisia suhteita ja maailman rakenteita. Tämän hän tekee pelkästään retoriikan avulla. Näin ajateltuna retoriikalla ja geopolitiikalla on selviä yhtymäkohtia. Kriittisen geopolitiikan lähtökohtana on ajatus, että poliittinen tila ei ole pysyvä ja kiinteä, vaan niitä muunnetaan, muokataan ja uudistetaan yhteiskunnallisten muutosten mukana. Jotta ihmisten käyttämät tilat olisivat olemassa, niitä täytyy rakentaa jatkuvasti. Tämä puolestaan tapahtuu kielen avulla, jolla määritellään ominaisuuksia, rajoja, sijainteja ja sisältöjä. (Korhonen 2003:11) Kriittinen

geopolitiikka politisoi intellektuellien, instituutioiden ja valtioiden päämiesten tuottaman geopolitiittisen tiedon sen ollessa tapa kirjoittaa, kuvata ja esittää kansainvälistä politiikkaa. (Ö Tuathail 1998a: 3). Lyhyesti sanottuna geopolitiikka tapahtuu puhutun tai kirjoitetun kielen avulla.

Yhdysvaltain presidentin puhuessa hän samalla rakentaa ja muuttaa poliittista tilaa. Tämä tapahtuu juuri kielen ja sitä kautta retoriikan avulla. Kriittisen geopolitiikan ollessa tutkimukseni teoreettinen lähtökohta, on retorinen analyysi metodin asemassa. Sen avulla pyrin tulkitsemaan Bushin puheita nojaten kriittisen geopolitiikan teoriaan. Kielen avulla rakennettaessa maailmankuvaa ja suhteita ystäviin ja vihollisiin, sillä myös luodaan identiteettiä. Osa identiteetin rakentamista ja sen maantieteellistä määrittelyä on myös kriittinen geopolitiikka (Dalby 1998: 310).

Työssäni merkittävässä osassa on retorinen analyysi, jonka tarkoituksena on paljastaa puheen vakuuttamisen keinot ja pyrkimys politikointiin. Retorisen analyysin avulla pyrin tulkitsemaan Bushin puheita etsien vastauksia tutkimuskysymyksiini. Tässä kohdassa on kuitenkin syytä muistuttaa, että jokainen tulkinta on ainutlaatuinen, eikä mikään tulkinta anna käsiteltävästä ilmiöstä tyhjentävää käsitystä (Palonen 1988: 15). Tähän osuvaan kommenttiin nojaan myös tutkimuksessani. Luonnollisesti näkemykseni ovat subjektiivisia, ja otan niistä täyden vastuun. Toisaalta on kuitenkin hyvä muistaa, että mikään tulkinta ei välttämättä ole toista parempi, eivätkä ne ole toisiaan poissulkevia. Tavoitteenani ei ole kertoa 'oikeaa totuutta' tai selittää, miten puheesta olisi tullut parempi. Käsitelen ennemminkin Bushin retorisia strategioita suhteessa maailmankuvan ja identiteetin rakentamiseen.

Metodikirjallisuudessa eräs merkittävimmistä teoksista oli Riikka Kuusiston *Oikeutettu Sota ja julma teurastus* (1998), joka tarkasteli Yhdysvaltojen, Britannian ja Ranskan johtajien retoriikkaa Irakin sodan ja Bosnian kriisin aikoina. Siinä analysoitiin valtioiden päämiesten puheita varsin useasta retorisesta näkökulmasta. Suurin anti tutkimukseeni nähden Kuusiston teoksella oli siihen, kuinka valtioiden päämiesten puheet ja retoriikka vaikuttavat kansaan ja millaisen kuvan he tilanteesta antavat. Myös valtioiden päämiesten käyttämä narratiivi oli merkittävä löytö, jota käytän

analysoidessani Bushin luomaa kansallistunnetta. Ennen kaikkea Kuusisto herätti ajatuksia ja antoi innostusta tutkimukseni tekoon, jota välillä tarvittiin paljonkin.

Kuusiston lisäksi mainitsemisen arvoinen on Aristoteleen *Retoriikka* (1997). Tämän klassikon avulla pystyin analysoimaan Bushin retoriikan jakautumista ethokseen, pathokseen ja logokseen. Samalla pystyin arvioimaan, kuinka paljon Bush näitä osioita käyttää suhteessa toisiinsa vai puuttuuko jokin osio puheista kokonaan. Kolmas merkittävä metodiin liittyvä teos on Haapasen (1990) teos *Cicero, Puhetaidosta*. Käytän Ciceron rakentamaa hyvän puheen mallia, jonka pohjalta rakennan Bushin käyttämän puheen muodon. Valitsin Ciceron juuri siksi, että häneltä löytyy malli hyvästä puheesta, jonka avulla voin analysoida Bushin käyttämää rakennetta.

Aineistoni koostuu yksinomaan Yhdysvaltain presidentti George W. Bushin puheista tammikuusta 2000 kesäkuuhun 2001, joten aineistoni aikajänne on puolitoista vuotta. Aineiston olen hankkinut Valkoisen Talon verkkosivuilta osoitteesta www.whitehouse.gov. Aineistooni en ole valinnut kaikkia tuona aikana pidettyjä puheita, vaan olen karsinut niistä mielestäni tutkimukseni kannalta merkityksettömät puheet tai niiden osat pois. Päädyin ottamaan aineistooni verkosta lausumat, joita voisi pitää pääasiallisina puheina. Ne oli korostettu käyttämällä puheiden otsikoissa suurempaa fonttia. Pienemmällä fontilla olevat julkilausumat olivat hyvin lyhyitä ja vailla suurempaa merkitystä tutkimukseni kannalta. Yleensä ne käsittelivät lehdistötilaisuuksia, Bushin kommentointia ennen hänen avustajiensa kokousta tai valtioiden päämiesten kutsuja.

Aineistooni kertyi puheita 210 kappaleen verran. Olen valinnut aineistooni ne puheiden osat, joissa Bush luonnehti viholliskuvaa, kansalaistensa näkemyksiä sekä analysoi uutta maailmanjärjestystä. Tämä siksi, että tutkimuksessani ei ole tarkoitus analysoida Bushin ajamien verouudistusten vaikutusta amerikkalaiseen yhteiskuntaan tai pohtia presidentin esittelemien uudistusten läpimenoa kongressissa ja senaatissa. Olen kopioinut Bushin puheet suoraan, joten niissä esiintyvät virheet ja epäloogisuudet ovat peräisin alkuperäisistä versioista.

Koska viittaukset aineistoon ovat pitkiä, olen lyhentänyt niitä käyttämällä viittauksessa puheen nimeä sekä päivämäärää, jolloin puhe on pidetty. Ainoan poikkeuksen tästä tekee Bushin virkaanastujaispuhe, jolle ei ollut laitettu päivämäärää URL-osoitteen yhteyteen. Tämän vuoksi virkaanastujaispuheeseen viitattaessa viitteessä lukee 'ei päivämäärää'. Puhe on kuitenkin pidetty 20. tammikuuta 2001. Aakkostetussa aineistohakemistossa tutkimukseni lopussa viitteet ovat muodossa puheen nimi, julkaisupäivämäärä, URL-osoite sekä päivämäärä, jolloin puhe on haettu verkosta.

1.3 Tutkimuskirjallisuus

Tutkimuskirjallisuuteni koostuu geopoliittisista teksteistä, joiden avulla olen pyrkinyt selventämään Bushin tapaa asettaa maailman maat järjestykseen. Tässä merkittäviä teoreetikkoja on muun muassa kriittisen geopolitiikan kehittäjän tunnettu Gearoid O'Tuathail, jonka teoksien avulla olen pyrkinyt selvittämään kriittisen geopolitiikan merkitystä maailmanjärjestyksen puhunnassa. O'Tuathail'n (1996) mukaan kriittinen geopolitiikka analysoi maasta kirjoittamisen politiikkaa (geo-graphing), jolloin geopolitiikan pääpaino on politiikassa. Tässä suuntauksessa geopolitiikkaa käytetään valtio- ja instituutiomuotoisena annettuna käsitteenä, jolloin itse käsitteen ajatellaan olevan ongelmaton ja kiistämättömässä oleva (Harle 2003: 9).

Harle ja Moision (2003) kritisoivat kriittisen geopolitiikan koulukuntaa sen keskittymisestä tietämiseen, eli siihen mitä tiedetään ja miten tietoa voidaan tuottaa. Tämä johtuu siitä, että kriittinen geopolitiikka on syntynyt Foucaultilaisena inspiraationa, joka tarkoittaa sitä, että geopolitiikkaa lähestytään diskurssianalyysin avulla. Näin ollen se on omaksunut tieto-opilliset lähtöoletukset ja tekstin tulkintaa korostavan metodologian (Harle – Moision 2003: 11). Geopolitiikan kamppailututkimuksen koulukunta haluaa mennä kriittisen geopolitiikan edelle painottaen geopolitiikan politiikkaa sen ollessa erilaisten toimijoiden välistä kamppailua (Harle – Moision 2003: 12). Näin ollen Foucaultin innoitus ja diskurssianalyysi ei riitä, vaan geopolitiikkaa on tutkittava retoriikan avulla, joka jo itsessään on politikointia.

Moision (2003a: 55) mukaan kriittinen geopolitiikka on jättänyt huomioimatta kamppailujen tutkimisen. Kuitenkin geopolitiittiseen toimintaan kuuluu intentionaalinen kamppailu kahden tai useamman osapuolen kesken siitä, kuka määrittää maantieteellistä maailmaa. Kamppailulajina geopolitiikka on rajattujen ja kielen välityksellä tapahtuvien geopolitiittisen kiistojen tutkimusta: sen mielenkiinto on taistelussa, jossa käytetään apuna maantieteellistä käsitteistöä, identiteettipuhetta ja siihen kohdistuvia historiatulkintoja, ja toisaalta se tarkastelee valtasuhteiden muutoksia (Moisio 2003a: 55). Kamppailututkimuksena geopolitiittinen analysointi on retoriikan tutkimusta, joka ei puhu varmoista faktoista, vaan todelta näyttävästä maailmasta (Moisio 2003a: 56).

Poliittisella retoriikalla viitataan poliittisen toimijan pyrkimykseen argumentoida asia uskottavasti yleisölleen. Näin ollen sillä ei viitata kapeasti esityksen kielellisiin koristeisiin, vaan ennen kaikkea esityksen sisältöön ja argumentointistrategioihin. Kuitenkin tutkimuskohteena on edelleen geopolitiittinen maailma, jonka vivahteisiin on mahdollista päästä käsiksi geopolitiittisen retoriikan avulla. (Moisio 2003a: 57-58) Näihin argumentteihin perustan pro gradu-työssäni käyttämäni geopolitiittisen ja retorisen tutkimuksen yhdistämisen. Ilman retoriikan tutkimusta geopolitiittinen pohdinta jäisi pelkästään rakenteen analysoimiseksi, mutta retoriikan avulla pääsen pohtimaan geopolitiikan toimintaa ja kamppailua Bushin puheissa.

Teoriani pääasiallinen paino on Yhdysvaltalaisessa ulkopoliittikkaan liittyvässä geopolitiittisessä keskustelussa. Näistä merkittävimpiä teoreetikkoja ovat Francis Fukuyama, Samuel Huntington sekä Zbigniew Brzezinski. Uuskonservatiivi Fukuyama laati artikkelinsa *The End of History* (1998) Kylmän sodan loppumisen jälkeisenä aikakautena. Kylmän sodan päättyminen jätti jälkeensä ideologisen tyhjiön, jota Fukuyaman artikkeli pyrkii täyttämään. Fukuyaman mukaan Neuvostoliiton hajoaminen ja Kylmän sodan päättyminen olivat niin merkittäviä seikkoja, että historia on tullut päätepisteensä. Samalla se merkitsi Yhdysvaltojen lopullista voittoa ja sen ideologian, kapitalistis-liberalistisen kulutuksen, voittokulkua. Tässä tutkimuksessa Fukuyaman artikkeli toimii esimerkkinä yhdysvaltalaisesta ajattelutavasta hahmottaa

ympäröivää maailmaa ja oikeuttaa Yhdysvaltain etusija. Se myös antaa näkökulman amerikkalaiseen 1990-luvun ajattelumaailmaan ja amerikkalaisen johtajuuden legitimaatioon. Ennen kaikkea Fukuyaman artikkeli toimii tutkimuksessani Yhdysvaltain johtajuuden legitimoinnin teoriana, jonka ajatuksia on havaittavissa myös maan presidentin puheista.

Toinen merkittävä teoreetikko on Samuel Huntington ja hänen teoksensa *Clash of Civilizations* (1997), joka hahmottaa maailman jakautuvan erilaisiin sivilisaatioihin ja ennustaa niiden välille yhteentörmäyksiä ennen pitkää. Miten pitkän ajan tämä vaatii, sitä on vaikea kuitenkin ennustaa. Huntingtonilla, kuten muillakin amerikkalaisilla teoreetikoilla, on käytössään pitkän ajan käsite (vrt. esim. Korhonen 2003), joka viittaa Yhdysvaltojen aseman säilymiseen vielä sukupolvien ajan. Huntington esittää siis maailman jakautuneen sivilisaatioihin, joita johtaa sivilisaation ydinvaltio. Tämä on maa, jonka kulttuuriperintö ja tavat ovat levittäytyneet muihin sivilisaation maihin. Ydintä suojaavat muut sivilisaation valtiot sen johtajuuden ja vaikutusvallan vuoksi. Lännen ytimenä toimii Yhdysvallat ja puskurivaltioina eurooppalaiset valtiot sekä Australia ja Uusi-Seelanti. Länsi on tällä hetkellä vielä vahva ja näin tulee olemaan vielä pitkän aikaa. Se kuitenkin rappeutuu ja Huntington pelkääkin Lännen vaikutusvallan vähenemistä muiden sivilisaatioiden vaikutusvallan kasvaessa.

Kuten Fukuyamankin, myös Huntingtonin tarkoitus on legitimoida Yhdysvaltojen johtajuus. Lännen sivilisaatio on ylivoimainen muihin verrattuna, joten se on Huntingtonille jo riittävä peruste Yhdysvaltojen vahvan aseman turvaamiseen. Huntingtonin teos toimii tutkimukseni kannalta yhtenä tapana teorisoida amerikkalainen maailmanvalta. Huntingtonin teesit toimivat Fukuyaman rinnalla yrityksenä legitimoida Yhdysvaltojen unipolaarisuus, ja tätä kautta näkökulmana presidentti Bushin puheisiin.

Kolmas merkittävä teoreetikko tutkimukseni kannalta on Zbigniew Brzezinski, joka on kahta edellistä enemmän geostrategikko. Hän analysoi teoksessaan *The Grand Chessboard* (1997) Yhdysvaltojen johtavaa asemaa suhteessa muuhun maailmaan. Hän pyrkii havainnollistamaan, kuinka Yhdysvaltojen pitäisi ennen kaikkea ottaa huomioon

Euraasia halutessaan säilyttää johtavan asemansa. Euraasia on hänen mielestään erittäin merkittävä Yhdysvaltojen johtajuudelle. Se valta, joka pitää valtaa Euraasiassa, on samalla maailman johtaja. Tämän hän perustelee Euraasiassa sijaitsevien muiden suurten valtojen läsnäololla sekä Euraasian suurella koolla ja väkimäärällä yhdistyneenä taloudelliseen, tieteelliseen, tekniseen ja sotilaalliseen kapasiteettiin.

Fukuyaman ja Huntingtonin teokset ovat ennen kaikkea yritys legitimoida Yhdysvaltojen maailmanjohtajuus. Brzezinskin teos on kirjoitettu näitä artikkeleita lähes kymmenen vuotta myöhemmin, joten Yhdysvaltain asema maailmassa on jo legitimoitunut. Tämän teoksen tarkoituksena onkin ennemminkin teorisoita sitä, miten muuttuvassa maailmassa Yhdysvallat parhaiten pystyy säilyttämään jo saavuttamansa aseman. Tästä lähtökohdasta käsin Brzezinskin teos sopii hyvin tutkimukseni yhdeksi teoreettiseksi lähtökohdaksi. Brzezinskin avulla pyrin Bushin puheista analysoimaan sitä, mitä Bush ottaa puheissaan huomioon ja mitä ei. Juuri siinä tulee ilmi Bushin näkemys maailmanjohtajuudesta ja sen tarpeellisuudesta.

Tutkimuksessani ensinnä pyrin selventämään sitä, kuinka kriittisen geopolitiikan avulla voidaan tulkita maailman johtajien puheita ja kuinka amerikkalaisessa poliittisessa keskustelussa geopolitiikan avulla luodetaan Yhdysvaltain asemaa maailman johtajana, ja perustellaan sen asemaa maailmanpoliittisilla tapahtumilla tai läntisen sivilisaation ylivallalla. Tarkoitukseni on myös pohtia karttojen asemaa merkitysten antajana ja rajojen luojana. Kartoittaminen ja kartat on yksi geopolitiikan aspekti, koska se luo tai heijastaa valtion ja kansakunnan tunteja yksikkönä.

Karttoja voi kohdella myös kielen muotona ja karttaa tekstinä. Samalla, kun se on yksi osa geopolitiikkaa, se on myös vahvasti sidoksissa retoriikkaan. Retoriikkaa metodina pohdin ensinnä tuomalla esiin puhujan ja yleisön suhteen retorisisessa tilanteessa. Yksinkertaistetusti voisi sanoa, että ilman yleisöä ei ole puhujaa ja toisinpäin, sillä he ovat retoriikan kannalta sidoksissa toisiinsa. Retoriikan osa-alueista pohdin ennen kaikkea Aristotelien ethosta, pathosta ja logosta sekä retorisen analyysin osalta narratiiveja, jotka tässä tutkimuksessa näyttäytyvät retorisisina tehokeinoina.

Analysoidessani Bushin puheita rakennan ensinnä Ciceron hyvän puheen mallin avulla Bushin puheiden mallin. Käytän Ciceroa luomaa mallia hyväkseni, koska se sopii Bushin puheisiin varsin hyvin. Bushin puheet rakentuvat pitkälti hyvän puheen mallin mukaisista osioista, joissa esiintyy hyvin usein samat asiat kenties hiukan eri paikoissa ja hiukan eri muodoissaan. Tätä analysoinkin tutkimuksessani puheen mallin jälkeen. Tämän jälkeen analysoin Bushin puheissaan konstruoimaa identiteettiä suhteessa itseen, toiseen sekä viholliseen. Tähän liittyy tiiviisti Bushin luoma kansallistunne, joka on oikeastaan osa identiteettiä. Sen avulla myös luodaan kansan omaa kuvaa vetoamalla tunteeseen. Viimeisenä analysoin Bushin tapaa rakentaa maailmaa. Analysoin, kuka on hänen mukaansa Yhdysvaltojen ystävä ja kuka vihollinen ja miksi näin on. Tässä vaiheessa on hyvä todeta, että edellä erittelemäni analyysin rakenne varsinkin kolmen viimeisen kappaleen kohdalla on hyvin paljon toisiinsa liittyvä. Niistä kaikki vaikuttavat toisiinsa, eikä tulos olisi samanlainen, mikäli niistä joku puuttuisi. Sen vuoksi olen käsitellyt Bushin puheista kolme ulottuvuutta – identiteettiä, kansallistunnetta ja maailman rakentumista – jotta bushilaisesta maailmankuvasta saataisiin mahdollisimman kattava ja selkeä kuva.

Tutkijana en ota tässä tutkimuksessa kantaa siihen, ovatko Bushin puheet tosia vai eivät. Sen sijaan tarkastelun ytimessä on asioiden esitteleminen, sisältö ja esitystapa. Tässä haluaisin vielä korostaa, että tutkimukseni on tällä saralla uutta sen yhdistäessä geopolitiikan ja retoriikan tavalla, jota geopolitiikan kamppailututkimuksen koulukunta tällä hetkellä edustaa.

2 Yhdysvallat maailmanpolitiikan näyttämöllä: mediapuheen taustoitusta

2.1 Yhdysvallat maailmanpolitiikassa

2.1.1 Kriittinen geopolitiikka

Geopolitiikan voisi nykypäivän näkökulmasta katsottuna sanoa olevan oppi maailman hallinnasta. Sen avulla pyritään luomaan kategorioita ja yksinkertaistuksia, jotka selkeyttävät ja yksinkertaistavat monimutkaisen maailman rakenteita ja suhteita. Näin niitä on helpompi pyrkiä hallitsemaan. Geopolitiikka edellyttää kykyä nähdä maailma yhtenä yksikkönä, jossa kaikki vaikuttaa kaikkeen ja jossa yksi toimija periaatteessa voi toimia kaikkialla maailmassa strategiensa avulla. (Korhonen 2003, luento) Dalbyn (1998: 311) mukaan geopolitiittinen selittäminen yleensä toimii yksinkertaistamalla kompleksista todellisuutta ja keskittymällä tiettyihin tapoihin kuvata maailmaa. Geopolitiikka osoittaa 'suuren kuvan' maailmasta tarjoten näin mahdollisuuden suhteuttaa alueelliset ja paikalliset dynamiikat osaksi suurta maailmanjärjestystä (Ó Tuathail 1998a: 1).

Geopolitiikan voidaan myös ajatella olevan yksi kansainvälisten suhteiden näkökulmista. Kapeasti ajateltuna sen voi liittää myös pelkästään suurvaltojen toimiin, jotka pyrkivät selittämään uutta globaalia tilan, vallan ja teknologian tarkoitusta maailman näyttäytyessä ensimmäistä kertaa suljettuna tilana. (Ó Tuathail 1996: 15) Suljetulla tilalla tässä tarkoitetaan lähes täysin täytettyä ja kartoitettua maantieteellistä tilaa. Toimintatilan selittämistä ja sen haltuun ottamista varten suurvallan tulee luoda selkeät toimintalinjat, joiden avulla se päättää mitä kussakin tapauksessa täytyy tehdä (Korhonen 2003, luento). Suljetussa tilassa kaikki vaikuttaa kaikkeen. Näin ollen geopolitiikkaa voidaankin kuvata 'kansainvälisen politiikan' tuottamisen teatterina (Ó Tuathail 1996: 29), jossa maantiede on näyttämö ja politiikka draama. Geopolitiikka liittyy tähän esitykselliseen speaktaakkeliin tarkkailijana. (Ó Tuathail 1996: 226-227) Kansainvälinen politiikka nähdään siis yhteisellä näyttämöllä, jonka kansainväliset tiedotusvälineet tarjoilevat kansalaisille. Ó Tuathail'n (1998b: 17) mukaan kansalaiset eivät näe 'todellista' kansainvälistä politiikkaa, vaan he näkevät sen, minkä heidän

kulttuurinsa konstruoi ja tulkitsee todellisena niiden retoristen konstruktioiden kautta, joita vallassa olevat rakentavat spesifissä poliittisessa tilanteessa.

Kuten on jo aiemmin käynyt ilmi, geopolitiikan voi sanoa olevan oppi maailman hallinnasta. Se on myös tapa jäsentää maailmaa ja suhteuttaa paikallisuus tai alueellisuus maailmanlaajuiseen järjestelmään. Geopolitiikan avulla voi myös pyrkiä analysoimaan poliittisten johtajien tuottamia puheita, jolloin tarkoituksena on tuoda esiin niissä piilevät tavat järjestää maailmaa ja tavat perustella ja oikeuttaa kyseinen maailmanjärjestys. Ó Tuathail'n (1996:15-18) mukaan kriittisen geopolitiikan näkökulman mukaan geopolitiikka ei ole objektiivinen luonnontieteellisen mallin mukainen suurvaltain käyttäytymisen selvityksperusta.

Sen sijaan kriittinen geopolitiikka politisoi valtioiden päämiesten tuottaman geopolitiittisen tiedon. Sen tarkoituksena on myös paljastaa geopolitiittisen tiedon taustalla oleva politiikka. Tämä näkökulma kohtelee geopolitiikkaa diskurssina, kulttuurisesti ja poliittisesti vaihtelevana tapana kuvata, esittää ja kirjoittaa maantieteestä ja kansainvälisestä politiikasta. (Ó Tuathail 1998a: 3) Harlen (2000: 54) mukaan kriittisessä geopolitiikassa tutkimuskohteena on alueen ja tilan sosiaalinen rakentaminen sekä molempien haltuunotto kielen ja merkitysten tasolla. Tällöin on kyse erilaisista maasta kirjoittamisen (geo-graphing) tai maan kuvaamisen poliittisesta käytännöistä. Nämä luovat alueita ja paikkoja, eivätkä ainoastaan toista niitä mekaanisesti. Harlen mukaan tällöin on kyse poliittisesta retoriikasta, koska geopolitiikka tapahtuu puhutun ja kirjoitetun kielen avulla. Kysymys on siitä, kuka puheessaan tai kirjoituksessaan luokittelee alueita, kenelle hän tämän esittää ja miten ja minkä vuoksi hän sen tekee.

Harlen ja Moision (2003: 11-12) mukaan geopolitiikan tutkimukselle olisi välttämätöntä, että kriittisen geopolitiikan tutkimuksessa päästäisiin eteenpäin, jolloin käsitettä käytettäisiin laajemmassa merkityksessä. Ó Tuathail puhuu maasta kirjoittamisen tavoista, kun taas Harle ja Moision haluavat geopolitiikan tutkimuksen painopisteen siirtyvän toimijoihin ja ennen kaikkia politiikkaan toimijoiden välisenä kamppailuna. Itse käytän kuitenkin tässä tutkimuksessa geopolitiikka edellisestä näkökulmasta

tarkasteltuna. Erittelen tapoja kirjoittaa Yhdysvalloista esimerkiksi Francis Fukuyaman ja Samuel Huntingtonin avulla ja tapaa puhua analysoin Bushin puheiden avulla. Kuten Moision (2003b: 28) toteaaakin, on kriittisen geopolitiikan päämäärä kyseenalaistaa 1990-luvulla esitetyt geopolitiittiset suuret teoriat ja suunnata huomio postmoderniin maailmantilanteeseen.

2.1.2 Geopolitiikka Yhdysvaltojen ulkopolitiittisessa keskustelussa

1970-luvulla Henry Kissinger popularisoi termin geopolitiikka, jolloin siitä tuli synonyymi globaalien politiikan tilalle. (Ó Tuathail 1996: 17) Kissingerin määrittäminen antoi termille uuden yleisemmän merkityksen voimatasapaino-politiikan synonyyminä globaalilla tasolla. Merkittävämpää geopolitiittisiin kysymyksiin heräämän kiinnostuksen kannalta oli kuitenkin Ronald Reaganin valitseminen presidentiksi. Siinä missä Kissingerin geopolitiikka oli voimatasapainon säilyttämistä ja kolmannessa maailmassa tapahtuvan kilpailun tasapainottamista supervaltojen välillä, Reaganin hallinnon 'uusi geopolitiikka' tarkoitti paluuta tarkkaan ideologiseen kilpailuun supervaltojen välillä, jonka tarkoituksena oli asemoida uudelleen Yhdysvaltojen hegemonia maailmassa. Globaalien tilanteiden kuvaaminen tuotti geopolitiikkaa, joka oli huomattavassa määrin televisuaalinen esitykseltään ja artikulaatioltaan. Kartografia, joka tuki Reaganin esityksiä maan tilaa käsittelevissä puheissa, osoitti patrioottisen sinisen tilan olevan konfliktissa ulkomaisen punaisen tilan kanssa. Tuolloin Neuvostoliitto kuvattiin 'Pahuuden valtakunnaksi' (Evil Empire) tarinassa, jossa valon voimat olivat konfliktissa pimeyden voimien kanssa. (Ó Tuathail 1996: 58-59)

Kylmän sodan aikana Yhdysvaltojen hallinnollinen kartta sen strategisista sitoumuksista, geopolitiittisistä intresseistä ja moraalisisista vaateista oli melkoisen selvä. Sen sijaan kylmän sodan jälkeinen strateginen maantiede läheisyyksien ja etäisyyksien suhteen Yhdysvaltojen geopolitiittisessä ajattelussa on muuttunut sekavaksi ja epävarmaksi. (Ó Tuathail 1996: 188-190) Tässä Ó Tuathail viittaa Clintonin lausuntoon siitä, kuinka kansainvälinen ja kansallinen on Yhdysvalloissa sekoittunut, mikä tarkoittaa valtion sisäisten ja ulkoisten seikkojen välisen rajan hämärtymistä. Voisi jopa

väittää, että Yhdysvalloissa kaikki on ensinnä sisäpolitiikka, ja vasta sen jälkeen ulkopolitiikkaa. Yhdysvaltoja ohjaa ensin sisäpoliittinen agenda ja sen jälkeen maan oma maailmanlaajuiset intressit. Näillä kahdella sekä kansallisella turvallisuudella pystytäänkin perustelemaan mielekkäästi Yhdysvaltojen toimet.

Kylmän sodan jälkeen Yhdysvallat jäi ainoaksi supervallaksi, jonka tehtävänä oli vahvistaa omaa asemaansa. Se tapahtui valvomalla maan intressejä ympäri maailmaa sekä edelliseen liittyvillä erilaisilla operaatioilla, joita olivat esimerkiksi Bosnian ilmaiskut tai operaatio toivon palautus Somaliassa (ks. esim. Jumppanen 2003). Mitä tahansa Yhdysvaltojen tekemiä geo-poliittisia erotteluja pohdimme, tutkimme samalla maan luomaa uutta maailmanjärjestystä (Ó Tuathail 1996: 191), jonka tarkoituksena on oman aseman vahvistaminen maailman ainoana supervaltana olemalla läsnä tiiviisti ympäri maailmaa.

Neuvostoliiton romahtamien ja kylmän sodan päättyminen saivat aikaan Yhdysvalloissa tyhjiön poliittisesti ja intellektuaalisesti, sillä vuosikymmenten aikana käytetyt perustelut, arviot ja geopoliittiset näkemykset eivät olleetkaan enää relevantteja. Tätä tyhjiötä pyrittiin täyttämään hegemonistisen geopolitiikan rakentamisella. Tämä ei tarkoita edellä mainitsemaani Reaganin uutta geopolitiikkaa, vaan kylmän sodan jälkeisen tilan selittämistä ja teoretisointia. Yksi ensimmäisistä ja yhä tärkeistä hegemonistisen geopolitiikan rakentajista on Francis Fukuyama, joka kirjoitti artikkelin *The End of History* vuonna 1989 juuri kylmän sodan loppumisen jälkeen. Fukuyama toimi tuolloin Yhdysvaltojen ulkoministeriön suunnitteluosastolla varajohtajana, joten artikkelin painoarvoa lisää kirjoittajan arvovaltainen asema. Korhosen (2003, luento) mukaan Fukuyaman tarkoituksena oli artikkelillaan legitimoida Yhdysvaltain asema kylmän sodan jälkeisessä tilanteessa. Neuvostoliiton järjestelmä hajosi, mutta Yhdysvaltojen ei, jolloin vahva institutionaalisuus jatkui edelleen, vain retoriikan ja maailmanpoliittisen tilanteen muuttuessa.

Vanhemman Bushin hallinnossa työskennelleen Fukuyaman artikkeli on mainio esimerkki yrityksestä legitimoida Yhdysvaltain maailmanhallinta. Kylmä sota oli loppunut, useimmat Itä-Euroopan sosialistiset valtiot aloittivat pyrkimyksensä kohti

demokratiaa tai taloudellista liberalismia ja Yhdysvallat jäi ainoaksi supervallaksi. Historia oli tullut tiensä päähän, ja uusi aika korostaa amerikkalaisen liberalistisen kulutuksen ideologian levittäytymistä ympäri maailmaa. Ajatuksena on se, että Neuvostoliiton romahtaminen jätti jälkeensä tyhjiön, jota amerikkalaisten tuli täyttää omilla arvoillaan, tuotteillaan ja mielikuvillaan. Fukuyaman Historian loppu teesin punaisena lankana on lännen voitto, joka samalla argumentoitiin historian kulminaatiopisteeksi (Korhonen 2003, luento). Fukuyaman (1998: 117) mukaan Yhdysvalloilla on tehtävä, jonka tekemistä ei mikään voi estää, koska sillä ei ole lainkaan haastajaa. Minkään tai kenenkään Yhdysvaltojen ulkopuolisen ajatuksilla tai mielipiteillä ei ole merkitystä, sillä nyt ollaan tekemisissä ihmisyyden yhteisen ideologisen perinnön kanssa. Korhosen (2003, luento) mukaan Fukuyaman globaaligeopolitiikan ytimenä on nähdä vihollisena ja hallinnonin kohteena historiallinen maailma, eli Yhdysvalloista katsottuna poliittistaloudellinen kehittymättömyys ja kaaos, joka vallitsi Euro-Amerikan ulkopuolella.

Ö Tuathail'n (1998c: 105) mukaan Fukuyaman teesi on merkittävä, koska se on aikansa uuskonservatiivinen yritys muotoilla uudelleen kylmän sodan diskurssi kommunismin äkillisen romahtamisen valossa. Fukuyaman (1998: 114) mukaan jotain hyvin perustavanlaatuista on tapahtunut maailman historiassa. Läntinen liberaali demokratia näyttää palaavan ympyränmuotoisesti siihen, mistä se alkoi. Ideologiat eivät enää kehity, eikä kapitalismi ja sosialismi ole enää tasapainossa kuten aiemmin ennustettiin, vaan taloudellinen ja poliittinen liberalismi voittaa epäilemättä. Fukuyama nostaa Euroopan ja varsinkin Yhdysvallat sivilisaation huipulle ja antaa samalla tehtävän siitä, mitä täytyy viedä eteenpäin, eli amerikkalaisen markkinaliberalismin ulottaminen maantieteellisesti yhä laajemmalle ja laajemmalle (Korhonen 2003, luento).

Fukuyama omii itselleen jumalallisen aseman ja ikään kuin sanelee ylhäältä alaspäin maailman ja Yhdysvaltojen tulevaisuuden. Yhdysvaltojen ollessa maailman huipulla sen on tarkoitus viedä rauhaa ja turvaa euro-amerikkalaisen alueen ulkopuolelle. Ideologisen evoluution päätepiste on länsimainen liberalistis-kapitalistinen valtiomuoto, jota Yhdysvallat parhaiten edustaa. Ja tämän valtiomuodon voitto stalinistisesta Neuvostoliitosta on niin merkittävä, että se tarkoittaa historian

loppumista. Historian loppuessa maailma pääsee ikuisen rauhaan, vaikka konflikteja vielä keskellä historiaa olevien maiden välillä saattaa tapahtua (Fukuyama 1998: 124). Ajatuksen ikuisesta rauhasta Fukuyama kuitenkin merkittävästi perustaa Hegeliin, ei niinkään Immanuel Kantiin, joka on kirjoittanut aiheesta kokonaisen teoksen *Ikuisen Rauhaan* (1989). Perusteluna Hegeliin nojaamiselle Fukuyama kirjoittaa, että Hegel uskoi, että historia kulminoituisi absoluuttisella hetkellä – hetkellä, jolloin lopullisesta ja rationaalisesta yhteiskunnan muodosta ja valtiosta tulisi voittaja (Fukuyama 1998: 115). Taka-ajatuksena Fukuyamalla lienee se, että Hegel kannatti toisten valtioiden alueille suuntautuvia interventioita, joten näin ollen Fukuyama antaa oikeutuksen ja mahdollisuuden Yhdysvalloille väliintuloihin muiden valtioiden alueella. Tämä mahdollistaa puolestaan Yhdysvaltojen aseman turvaamisen maailman johtavana valtiona. Sen sijaan Kantin tarkoituksena oli antaa valtioille mahdollisuus kehittyä rauhassa ja tästä johtuen välttää puuttumista muiden valtioiden asioihin.

Toinen merkittävä ja hyvin kiistelty uuden amerikkalaisen geopolitiikan puheenvuoro on Samuel Huntingtonin *The Clash of Civilizations*, joka on julkaistu muutamaa vuotta Fukuyaman artikkelia myöhemmin, vuonna 1993. Carterin hallinnossa turvallisuussuunnittelun koordinoijana työskennelleen uuskonservatiivisen Huntingtonin teoksen tarkoituksena on tuottaa näkemys sivilisaatioiden yhteenotosta, joka on korvannut supervaltioiden kilpailun. Vaikka teos on hyvin tunnettu ja siitä on käyty pitkällistä debattia, se ei kuitenkaan ole vaikuttanut Yhdysvaltain ulkopolitiikkaan niin merkittävässä määrin toisin kuin ehkä yleisesti luullaan (Korhonen 2003, luento). Huntington on työskennellyt lähinnä akselilla Washington D.C – Boston – New York, josta käsin hän on luonut näkemyksenä sivilisaatioiden törmäyksestä, joka osaltaan kuvastanee sen ajan tunnerakenteita amerikkalaisessa poliittisessä yhteisössä.

Huntington tarkoituksena oli tuottaa paras yksinkertainen kartta kylmän sodan jälkeisestä maailmasta. Ensimmäisellä sijalla hän piti Yhdysvaltojen taloudellista uudistumista kilpailukyvyn parantamisella ja Japanin haastamisella, ei niinkään armeijaa vähentämällä. (Ó Tuathail 1998d: 171) Huntington kantoi huolta lännen selviämisestä, koska sille on olemassa uhka, joka tulee ei-länsimaisista yhteiskunnista,

ja lännen hengissä säilyminen puolestaan riippuu amerikkalaisista. Länsimaisten ihmisten tulisi myös hyväksyä, että heidän sivilisaationsa on uniikki, ei universaali. Samalla se täytyy säilyttää turvattuna ei-läntisten yhteisöjen haasteilta (Huntington 1997:20-21). Tässä Huntington kritikoi Fukuyamaa, jonka mukaan Yhdysvaltojen tulee levittää yhtä ja yhteistä länsimaista kaupallistuneisuutta joka puolelle maailmaa ja näin saada nuoret kuuntelemaan kalifornialaista rockia Itä-Aasiassa. Sen sijaan Huntingtonin mielestä länsimainen kulttuuri on ainutlaatuinen, jota ei tule tuotteistaa ja viedä universaalina kauppatavarana maailmalle. Huntingtonin (1997: 311) mukaan Läntinen universalismi on vaarallista maailmalle, koska se voisi johtaa suuriin sivilisaatioiden välisiin sotiin ydinvaltioiden välillä, ja se on vaarallista myös lännelle, koska se voisi johtaa lännen häviöön.

Huntingtonin geopolitiittinen näkemys muistuttaa perheen mallia. Sen mukaan alueilla on omat johtavat valtiot, joiden tehtävänä on huolehtia rauhasta. Ydinvallat tukee samaan sivilisaatioon kuuluvia valtioita, mutta pitää niitä samalla kurissa. (Huntington 1997: 156) Huntingtonin näkemys viittaa ydin- ja puskurivaltio-ajatteluun, sillä ydinvaltion turvallisuudesta tulee huolehtia, jolloin kulttuurinsa puolesta ytimeen kiinnittyneitä pienempiä ja heikompia valtioita voidaan käyttää puskurina. Tätä ajattelumallia jatkaen voisi ajatella, että Yhdysvallat toimii läntisen universumin ydinvaltiona. Puskurivaltoja voisivat olla esimerkiksi läntisen Euroopan valtiot sekä Australia ja Uusi-Seelanti, jotka ovat muita eurooppalaisten asuttamia valtioita. Nämä maat kuuluvat Huntingtonin (1997: 46) jaottelun mukaan Länteen. Yhdysvaltojen johtaessa läntistä universumia ja Huntingtonin arvioidessa sen vaikutusvallan pienenevän, ei tässä vaiheessa liene epäselvää, kenen johtajuuden vähenemistä hän pelkää.

Fukuyaman ja Huntingtonin teksteissä on paljon samaa, mutta niissä on myös huomattavaa erilaisuutta. Molemmat ovat selkeästi sitä mieltä, että läntisen ajattelutavan voitto riippuu Yhdysvalloista. Myös siitä molemmat lienevät yhtä mieltä, että Yhdysvaltojen tulee säilyttää ensimmäinen sija maailmassa. Erilaisuus puolestaan paljastuu pohdittaessa maailman tilaa. Fukuyaman mukaan läntistä kapitalisliberalistista ajattelutapaa ei uhkaa mikään, sillä se on ideologisen evoluution

päätepiste, jonka Yhdysvallat on jo saavuttanut. Yhdysvaltojen kohdalta historia on jo lopussa, joka takaa sille interventio-oikeuden myötä maailman herruuden. Huntington puolestaan pelkää sivilisaatioiden yhteentörmäyksen johtavan lännen häviöön. Lännen voitto puolestaan riippuu Yhdysvalloista, joten sen on pysyttävä maailman johtajana. Jos näin ei tapahdu, Yhdysvaltoja uhkaavat ei-länsimaiset yhteiskunnat omiin kulttuureihinsa tukeutuen.

Syntyjään puolalainen Zbigniew Brzezinski on Huntingtonia maltillisempi geostrategikko, joka myös omalta osaltaan pohtii Yhdysvaltain asemaa suhteessa muuhun maailmaan. Teoksessaan *The Grand Chessboard* presidentti Carterin turvallisuusneuvonantajana työskennellyt Brzezinski teoretisoi Yhdysvaltojen johtajuutta geostrategisten välttämättömyyksien kautta. Brzezinski on syntyjään puolalainen, joka on muuttanut Saksan, Ranskan ja Kanadan kautta Yhdysvaltoihin, jonka kansalaisuuden hän sai vuonna 1958. Tämä kenties saattaa antaa Brzezinskille hiukan enemmän perspektiiviä Yhdysvaltojen geopolitiittista tilaa ja asemaa kohtaan, mikäli häntä verrataan Fukuyamaan tai Huntingtoniin, jotka molemmat ovat syntyjään amerikkalaisia, ja jotka ovat kasvaneet amerikkalaisen kulttuurin vaikutuspiirissä. Brzezinskillä ja Huntingtonilla on yhteinen historia, sillä he molemmat ovat opiskelleet yhdessä ja opettaneet Harvardissa, ja he molemmat ovat työskennelleet Carterin hallinnossa. Brzezinski työskentelee John Hopkins University Paul H. Nitze School'ssa yhdessä Fukuyaman kanssa, joka on puolestaan ollut Huntingtonin oppilas Harvardissa.

Brzezinskin (2001: 1) mukaan Euraasia on korvannut eurooppalaisen politiikan keskeisenä areenana kansainvälisessä politiikassa. Tätä kirjoittaja perustelee Yhdysvaltain Itä-Aasian suhteilla, jotka tulisi hoitaa laajemmassa Euraasia-kontekstissa. Juuri Euraasian kompleksisten valtasuhteiden kanssa toimiminen ja ennen kaikkea se, pystyykö Yhdysvallat estämään dominoivan Euraasialaisen vallan ilmestymisen, on keskeistä Yhdysvaltojen kapasiteetille harjoittaa globaalia dominointia (Brzezinski 1997: xiii-xiv) Brzezinskin (1997: 36) mukaan Yhdysvalloilla ei ole olennaista uhkaa johtajuudelleen. Sen hegemonia on kyllä laaja, mutta se ei ulotu syvälle, koska sitä rajoittaa sekä kansalliset että kansainväliset rajoitteet. Toisaalta Yhdysvaltojen

hegemonia voi kadota yhtä nopeasti kuin se on saavutettukin, joko Yhdysvaltojen omasta halusta vetäytyä kansainväliseltä areenalta tai yhtäkkisen kilpailijan ilmestyessä, joka Brzezinskin mielestä johtaisi anarkiaan kansainvälisellä tasolla. Yhdysvaltojen dominointi saadaan aikaan diplomatialla, koalitioiden rakentamisella sekä pelaamisella.

Yhdysvaltojen dominoiva asema tulisi säilyttää ainakin vielä seuraavan sukupolven yli ja mieluummin vielä senkin jälkeen. Samalla tulisi luoda geopoliittinen kehys, joka voi imeä itseensä shokit ja rajoitteet kansainvälisessä järjestelmässä. (Brzezinski 1997: 215) Yhdysvaltojen pitäisi myös luoda järjestelmä, joka pystyy pitämään kilpailijat kurissa rauhaan pyrkimällä estämättä kuitenkaan dynaamisia muutoksia. Ennen kuin päästään ikuisen rauhan tilaan, tulee pitää huolta siitä, että tämän tilan luo juuri Yhdysvallat (Korhonen 2003, luento).

Brzezinskin pohdinnat Yhdysvaltojen asemasta ja siitä, ettei sille näy tulevan kilpailijaa tulevaisuudessakaan, on kirjoitettu 1990-luvun lopulla. Tuolloin Yhdysvallat oli yksin ollut maailman johtajana lähes kymmenen vuotta kylmän sodan päättymisen jälkeen. Oli helppo uskoa, että kun lähes kymmenessä vuodessa ei ollut mitään ratkaisevaa tapahtunut, status quo jatkuisi edelleenkin. Tähän tilanteeseen on saattanut myös vaikuttaa Japanin taloudellisen tilanteen heikkeneminen, sillä Aasian taloudellinen romahtaminen ajoittui myös 1990-luvun loppuun. Toisaalta kilpailijan löytyminen näin 2000-luvullakaan ei näytä kovin uskottavalta. Korhonen (2002) jopa väittää meidän elävän hobbesilaisittain ajateltuna maailmanvaltiossa, jota Yhdysvallat johtaa suojelevan ja kenties jopa pelottavankin Leviathanin tavoin. Näin ollen perinteisestä ulkopolitiikasta tulee maailmanvaltion sisäpolitiikkaa, jota Yhdysvallat dominoi. Olemme nostaneet Yhdysvallat Leviathanin asemaan tekemällä yhteiskuntasopimuksen hiljaisesti hyväksymällä Yhdysvaltojen viime aikaiset toimet. Toisaalta harva valtio ja valtion päämies haluaa välttämättä asettua poikkiteloin Yhdysvaltoja ja sen kokoamia koalitioita vastaan.

Edellä olevista teoreetikkojen näkemyksistä käy hyvin ilmi se, että jokainen omilla ja toisistaan poikkeavilla argumenteilla kuitenkin perustelee Yhdysvaltojen dominoivaa

asemaa. Samalla he myös pohtivat sitä, miten tämä asema parhaiten säilytettäisiin ja turvattaisiin tulevaisuudessa hyvin pitkän ajan kuluessa. Dalbyn (1998:311) mukaan geopolittiset tekstit eivät ole neutraaleja kirjoituksia jostain politiikan ulkopuolella olevasta asemasta, historiasta tai maantieteestä. Sen sijaan kirjoitusten asema Jumalan silmänä on retorinen taktiikka, jota toistuvasti käytetään vakuuttamaan lukija, että kirjoittajalla on juuri oikea vastaus Yhdysvaltojen dominoivan aseman säilyttämiseen.

Edellä esitetyt pohdinnat ovat analyysini teoreettinen perusta. Niiden avulla pyrin osoittamaan Bushin tavan selittää yleisölleen Yhdysvaltain johtajuutta, sitä mihin se perustuu ja millä se perustellaan. Edellä olevat teoriat ovat aikansa yrityksiä perustella Yhdysvaltain maailmanjohtajuutta, miten siihen on päädytty, ja miten se tulisi säilyttää. Varsinkin Fukuyaman ja Huntingtonin artikkelien tarkoituksena lienee ennen kaikkea pyrkiä legitimoimaan Yhdysvalloille langennut maailmanjohtajuus. Brzezinskin aikaan Yhdysvaltojen asema on jo stabiloitunut, hänen tarkoituksenaan on vain esittää näkökantoja, joiden avulla maan geopolittinen asema säilyisi. Vastaavasti Bushin puheet tähtäävät myöskin Yhdysvaltojen aseman legitimoimiseen sisä- ja ulkopoliittisesti. Niiden tarkoituksena on tuottaa kuulijoilleen kuva siitä, että Yhdysvallat on edelleen sivilisaation huipulla ja antaa näkemys siitä, millä toimenpiteillä ja keinoilla asema säilytetään.

2.1.3 Kartta visuaalisena kuvana ja retorisenä merkityksenantajana

Kartat ovat sekä kansallisessa että kansainvälisessä politiikassa merkittävässä roolissa, sillä ne esittävät ja edistävät agendoja visuaalisten viestien ja imagojen avulla (Black 1997: 9). Kartat ovat todellisuuden representaatioita, sillä niiden tekijöiden täytyy valita, mitä kartassa esitetään ja kuinka se tehdään, ja mitä jätetään esittämättä. Kartan tarkoituksena on näyttää tiettyjä kohteita ja niiden suhteita. Näin tehdessään kartta luo tilaa ja tiloja kartan käyttäjän havainnoissa samalla esittäen vallan teemoja. (Black 1997: 11-12) Kaikki kartat ovat malleja, jota teoria ja ideologia perustavat (Black 1997:67). Mikään kartta ei siis ole objektiivinen, valokuvan tarkka tallennus tilasta, vaan sen tekijän näkemys esitettävästä asiasta.

Kartoilla on perustavanlaatuista vaikutusta ympärillämme olevan maailman ymmärtämisessä ja hahmottamisessa. Se, että Eurooppa on maailmankartan keskellä, heijastaa sekä eurooppalaisten historiallista roolia kartografiassa että valtioiden imperiaalista voimaa. Suurin osa maailmankartoista julkaistaan Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa, jolloin nämä alueet saavat enemmän huomiota. Myös edellä mainituista alueista tiettyjä osia kohdellaan muita intensiivisemmin. Näitä osia ovat etenkin Yhdysvallat ja Länsi-Eurooppa ja niistä ennen kaikkea Yhdysvaltain itärannikko sekä Euroopan luoteiset osat. Tämä kuvaa hyvin läntisen pallonpuoliskon etusijaa. (Black 1997: 39) Karttojen kohdellessa tiettyjä alueita muita intensiivisemmin, ne siis omalta osaltaan vahvistavat Yhdysvallat – Britannia –akselin merkitystä suhteessa muihin valtioihin. Yhdysvallat ja Britannia ovat tuolloin keskuksia muiden valtioiden ollessa periferian asemassa.

Rajojen kartoittaminen on keskeinen seikka poliittisessa kartografiassa. Linjojen ongelma merkkeinä ja jakamisen muotoina lisää painoarvoa kansainvälisissä suhteissa. Linjat osoittavat rajoja, jotka ovat konfliktin syy, seuraus ja suunta. (Black 1997: 121) Raja viivana kartalla voi olla riittämätön ilmaisu rajasta ja rajoista, varsinkin niiden painoarvosta ja mentaalista vaikutuksesta (Black 1997: 145). Rajat yhdistävät ja erilaistavat identiteettejä. Kartta valtion voiman ilmaisuna ja kansallisen identiteetin luoja ja ylläpitäjänä muotoilee, ylläpitää ja kommunikoi rajan kanssa. (Black 1997: 146) Kartalla raja edustaa sekä maiden välistä rajaa että identiteetin eroja. Se myös kuvaa, kuinka identiteetti kytkeytyy valtioon, kuviteltuun yhteisöön, sen ihmisiin sekä kansakunnan narratiiviin, jota esimerkiksi presidentti omalla puheellaan luo.

Monmonierin (1991: 88) mukaan kartat toimivat poliittisina ikoneina - vallan, auktoriteetin ja kansallisen yhtenäisyyden symbolina. Kartat ovat jo vuosisatojen ajan olleen enemmän ideologisia lausuntoja kuin objektiivisia, arvovapaita tieteellisiä esityksiä maantieteellisestä todellisuudesta (Monmonier 1991: 122). Kartoilla on ikonista merkitystä, koska ne edustavat symbolisesti paikkoja ja hierarkioita. Siksi karttoja voidaan pitää visuaalisina analogioina vallitsevasta poliittisesta tilanteesta ja tätä kautta myös halutusta maailmankuvasta. Kartan maailmankuva on poliittinen, mutta sen välittämää totuusarvoa ei usein kyseenalaisteta. (Turunen 1994: 114)

Moision (2001: 290) mukaan karttoja pidetään nykyisin historiallis-kontekstuaalisina teksteinä, joiden tehtävä on monella tapaa ideologinen ja vallankäyttöön liittyvä. Ne voidaan nähdä myös identiteettipoliittisesti siten, että kartta rakentaa erityistä ihmiskollektiivia. Näin ollen kartat ovat luonteeltaan poliittisia dokumentteja, joita tulisi tulkita niiden tieteellisen ja naturalisoidun 'valepuvun' lävitse, sillä ne sisältävät poliittista retoriikka.

Jeremy Blackin (1997: 74) mukaan on selvää, että kartat ja verbaalinen teksti voivat tavallaan olla jatkuvia. Näin ollen ilmaisua toisessa mediassa ei voi ajatella olevan eristyneinä niistä, jotka ovat toisessa mediassa. Kartografian voisi ajatella olevan yksi kielen muoto, sillä kartoilla on käytännöllinen ja symbolinen rooli vakuuttaessaan ja kommunikoidessaan territoriaalisia ja omistuksellisia oikeuksia. Kartat ovat näin ollen ennen kaikkea dokumentteja, jotka luovat vallan diskurssia. (Black 1997: 18-20) Sen ohella, että kartta osoittaa poliittisen tilan jakamista tai toimii vallan ikonina, se voi olla myös mikä tahansa visuaalinen representaatio mistä tahansa. Harley ja Woodward (1987: xvi) ovat sitä mieltä, että kartat ovat graafisia representaatioita, jotka tarjoavat spatiaalisen ymmärryksen asioista, konsepteista, olosuhteista, prosesseista tai ihmismaailman tapahtumista. Tällainen määritelmä ei ole liian rajoittava, eikä liian yleinen ollakseen tarkoitukseton. Edellä mainituiksi visuaalisiksi esityksiksi voitaisiin esimerkiksi laskea Danten Jumalallisessa näytelmässä olevat representaatiot helvetistä tai vaikkapa teksti, joka on aseteltu normaalista poikkeavasti.

Harleyta mukaillen Turunen (1994: 119) väittää karttojen olevan retorisia tekstejä, koska kaikilla kartoilla on joku viesti. Kartoissa on sijaintia ilmaisevia, nimeäviä, tulkitsevia, suostuttelevia ja arvottavia merkityksiä. Näin ollen kartat ovat luonteeltaan ehdottelevia tekstejä, jotka tuovat julki argumentteja. Korhosen (2003: 14) mukaan kartat ovat visuaaliseen muotoon puettuja argumentteja, jotka aivan hyvin voisivat olla myös verbaalisia. Näin usein onkin ennen visuaalisen muodon antamista. Karttojen retoriseen elementtiin liittyy myös nimeäminen, joka on jo sellaisenaan poliittinen teko. Nimien hyväksyntä riippuu poliittisesta tilanteesta ja kun se muuttuu, muuttuvat yleensä nimetkin. Aika kuitenkin kiinteyttää nimet ja antaa niille historian ja jatkuvuutta toiston kautta, jolloin niiden poliittisuus hämärtyy. (Korhonen 2003: 12-13)

Alueiden tai paikkojen nimet eivät pelkästään tee anonyymeistä paikoista merkittäviä elementtejä kulttuurisessa maisemassa, vaan ne myös vahvasti vihjaavat sen luonteenpiirteestä tai esimerkiksi etnisyydestä (Monmonier 1991: 110).

Kartan voi siis ajatella olevan maan tai alueen kuvaus, mikäli karttaa ajatellaan tiukasti maantieteellisessä mielessä. Se voi kuitenkin olla myös lähes mikä tahansa visuaalinen representaatio mistä tahansa, jolloin vain luovuus on kartantekijän rajana. Käytän tutkimuksessani karttoja molemmista näkökulmista katsottuna. Yhtäältä projektion omaisella kartalla pyrin osoittamaan Yhdysvaltojen ääneen lausumat ystävät ja viholliset. Kartta osoittaa myös Yhdysvaltojen suuruutta ja vaikutusvaltaa suhteessa muuhun maailmaan Yhdysvaltain näkökulmasta katsottuna. Toisaalta käytän karttaa myös visuaalisena representaationa, jolla pyrin selventämään Bushin ajatusta vihollisesta ja sen paikantumisesta suhteessa Yhdysvaltoihin. Samoin pyrin kartan avulla osoittamaan esimerkiksi sen, mihin Bush asettuu akselilla jumala-saatana.

2.2 Identiteetin retoriikka

2.2.1 Puhuja ja kuulija retoriikan osana

Kieli on funktionaalista. Se mahdollistaa maailman kuvaamisen ja luomisen, sosiaalisten suhteiden ja identiteettien rakentamisen sekä tekstin kehittämisen. Samalla kieli koostuu päällekkäisistä järjestelmistä, joista kielen käyttäjä voi valita elementtejä omaan puheeseensa. Valinnat kuvaavat puhujan käsityksiä ja uskomuksia asioista: miten hän kuvaa itseään, ympäröivää maailmaa ja erilaisia ryhmiä sekä tavoitteitaan ja tapojaan suhtautua asioihin. (Leiwo – Pietikäinen 1996: 103-4) Retoriikan voisi ajatella olevan kielen käytön laadukkuutta, joka elvyttää julkisen diskurssin ilmiön, jossa kulttuuriset ja poliittiset arvot löytävät ilmaisunsa (Kennedy 1995: 105). Bushin puheet ja hänen käyttämänsä kieli paljastavat hänen käsityksiään ja tapojaan suhtautua amerikkalaisiin, terrorismiin ja muuhun maailmaan. Myös hänen maailmankuvansa ja uskomuksensa voidaan lukea auki hänen puheistaan juuri sen perusteella, millaista kieltä ja retoriikkaa hän käyttää.

Retoriikan voi myös ajatella olevan julkisen vaikuttamisen tutkimista, joka käsittelee vaikuttavien argumenttien rakentamista, niiden järjestämistä mahdollisimman tehokkaasti sekä niiden esittämistä niin voimallisesti kuin mahdollista (Windt 1987: xvi). Aristoteleelle (1997) retoriikka on puolestaan taito, joka käyttää vakuuttavaksi tekemisen keinoja. Retoriikka ei sinänsä anna välineitä, joilla puhuja saa kuulijansa vakuuttuneiksi, vaan se antaa teorian, jonka avulla puhuja löytää sanoja, tietoja ja argumentteja. Cicerokin vastustaa näkemystä retoriikasta teknisyytenä. Puhetaidolle on luonteenomaista, että se on taivuttelun ja vakuuttamisen soveliasta ilmaisua (Haapanen 1990: 13).

Retoriikka on myös tapa käyttää kieltä ihmisten vaihtoehtojen karsimiseksi (Hart 1997: 2). Tämän määritelmän mukaan maailmasta otetaan retoriikan avulla kapea pala, analysoidaan ja määritellään sitä ja samalla unohdetaan koko muu maailma. Näin Bushkin käyttää retoriikkaa puheissaan. Hän valitsee analysoitavakseen palan maailmaa, esimerkiksi Yhdysvallat ja terrorismin, ja jättää näiden kahden asian ulkopuolella olevat seikat järjestelmällisesti huomioimatta. Palonen (1997a: 4) puolestaan selittää retoriikan olevan kielellä politikoinnin ja politisoinnin aspekti. Samalla retoriikka on tutkimuskohde, joka on läsnä kielellisissä käytännöissä, vaikka toimija ei retorista sanastoa käyttäisikään. Retoriikka voidaan siis nähdä poliittisena toimintana ja tekoina, aktiivisena kamppailuna puhujan ja yleisön, eli reetorin ja auditorion kesken (Kuusisto 1998: 24) Argumentointi näyttäytyy Palosen (1997a: 80-81) mukaan reetorin toimintana. Hän pyrkii saamaan toisia eli kulloistakin yleisöään hyväksymään heille esitettyjä teesejä käyttämällä argumentteja. Argumentointi edellyttää vastustajaa ja kamppailua. Näin ollen auditorion ja reetorin suhdetta voi tulkita ihmisten välisiä suhteita ja niitä liikuttavaa toimintaa koskevasta konfliktisuudesta, joka on tunnusomaista politiikalle. Tästä myös Moisio (2003b) puhuu hänen yrittäessä muuttaa geopolitiikan diskurssien tutkimisesta politiikan tutkimukseksi.

Retoriikalla politikoidaan, se kuuluu olennaisena osana poliittiseen tilanteeseen. Voisi jopa sanoa, että poliittisen rakentamiseen tarvitaan retoriikkaa. Tapahtumien rakentamiseen tarvitaan puolestaan tulkintaa, mitään tai mikään ei ole olemassa ilman

tapahtuneen tulkitsemista. Ja tulkitseminen on politiikkaa, sillä se on valintatilanne kertomisen ja kertomatta jättämisen välillä. Myös Bush politikoi retoriikan avulla. Hän tulkitsee tapahtumia ja rakentaa narratiiveja tulkinnan avulla. Bushin kohdalla retoriikka politikoinnin keskeinen päämäärä on pyrkimys legitimoida maan ja hänen itsensä hegemoninen asema.

Retoriikkaa analysoitaessa kohteena on itse teksti ja sen argumentaatiokeinot. Retorinen analyysi on kiinnostunut sekä asiasisällöstä että ilmiön erittelystä. Asiasisällön lisäksi retorinen analyysi on kiinnostunut ilmiön tunnelatauksista sekä puhujan ja kuulijan suhdetta osoittavista ilmaisuista. Analyysin kohteena on myös tekstin laajempi sosiaalinen yhteys. Tässä keskeistä on retorisen tilanteen käsite, joka sisältää puhujan, yleisön sekä puheen foorumin. Nämä ovat sosiaalisia käsitteitä, sillä kuka puhuu tai kirjoittaa, kenelle ja minkälaisissa olosuhteissa, määräytyy yhteiskunnallisesti. (Kakkuri-Knuutila 1999: 234-235)

Bushin puheita analysoitaessa Kakkuri-Knuutilan retorisen tilanteen yleisö ja puheen foorumi vaihtelevat suuresti. Puhuja on kuitenkin aina sama, Yhdysvaltojen presidentti. Puhefoorumeita Bushilla on useita. Pääasiallisesti hän puhuu Washingtonissa – Valkoisessa Talossa, senaatissa ja kongressissa sekä illallistilaisuuksissa. Hän käy myös puhujamatkoilla osavaltioissa tarkoituksenaan tavoittaa tavallinen kansa ja saada heidät tukemaan hänen agendaansa. Kansainvälisellä foorumilla Bush puhuu YK:n yleiskokouksessa, maailmanpankin tilaisuuksissa tai valtiavierailujen yhteydessä. Bushin yleisö liikkuu myös akselilla kansallinen – kansainvälinen. Ensisijaisesti Bush puhuu amerikkalaisille, omalle kansalleen, ja vasta toissijaisesti kansainväliselle yhteisölle. Kuitenkin hänen puheitaan seurataan kansainvälisellä tasolla aktiivisesti, vaikka niiden pääasiallinen sanoma ei suuntautuisikaan Yhdysvaltojen ulkopuolelle.

Kuusiston (1996: 275) mukaan yleisölähtöisyys on retoriikan keskeisin piirre. Reetori arvioi asemansa, valitsee sanansa ja tyyliinsä sekä määrittelee tavoitteensa yleisönsä mukaan. Jo argumentointiin ryhtyminen osoittaa, että yleisön suostumuksen saaminen on reetorille tärkeää: hän ei argumentoisi, jos hän voisi vain käskää. Mitä yhtenäisempi yleisö on koostumukseltaan, sitä helpompi puhujan on sitä lähestyä. Argumentointi on

osoitteellista kommunikointia, johon liittyy aina jonkin asteinen tietoisuus yleisöstä, jolloin puhujan tulee suhteuttaa argumentointi yleisöönsä (Summa 1996: 67). Bushin puheissa auditorio on voimakkaasti läsnä, vaikka puheita pelkästään lukisi paperilta ilman puheen kuulemista. Reetorin ja auditorion vuorovaikutus on jatkuvaa ja useasti toistuvaa. Tällä tarkoitan sitä, että Bush argumentoi auditoriolle, joka resonoi Bushille usealla eri tavalla. Useimmiten vastakaiku ilmenee puheista yleisön taputuksilla 'applaudes' ja naurulla 'laughter'. Tai mikäli presidentti pystyy puheissaan oikeanlaiseen pathokseen, yleisö villiintyy kirkumaan 'rakastan sinua' tai huutamaan rytmikkäästi maansa nimeä.

Argumentoinnin yleisö on ennen kaikkea se ihmisten joukko, johon reetori esityksellään haluaa vaikuttaa. Se ei välttämättä ole mikään reaalisesti tai fyysisesti läsnä oleva ryhmä kuulijoita. (Kuusisto 1998: 25) Kuusiston mukaan Persianlahden sodan ja Bosnian kriisin aikana länsijohtajat saattoivat melko luottavaisesti perustaa esityksensä pääsääntöisesti tietyille arvoille ja auktoriteeteille, mikäli he puhuivat yksinomaan tietyn vakaumuksen tai ammatin edustajista koostuvalle yleisölle. Mitä laajempi kuulijajoukko oli, sitä tarkemmin heidän täytyi miettiä argumenttiansa yleispätevyyttä ja niiden yhteensopivuutta sekä kuulijoiden heterogeenisuuden asettamia ongelmia. (Kuusisto 1998: 85)

Kaikki auditoriot eivät välttämättä ole fyysisesti läsnä puhetilanteessa, vaikka juuri heihin reetori haluaisi vaikuttaa. Tällöin auditoriona Bushin puheissa on yleisemmin kansainvälinen yhteisö, joka ei fyysisesti voi olla läsnä. Toisaalta voisi ajatella, että presidentin puhuessa auditorio ei koskaan ole täydellisesti läsnä, sillä missä tahansa tilanteessa Bush puhuu, on puhe suunnattu kuulijakuntaa laajemmalle yleisölle. Tällä tarkoitan sitä, että vaikka presidentti puhuisi senaatille, on puhe myös tarkoitettu kansalle senaattoreiden edustaessa heitä. Tai mikäli Bush puhuu joukolle siirtolaisia, on se puhe suunnattu kaikille siirtolaisille, vaikka he eivät olisikaan fyysisesti läsnä.

Yleisönä Bushilla siis on sekä homogeenisiä että heterogeenisiä ryhmiä. Edellisten kohdalla argumentointi voi helpommin perustua arvoihin ja yhteiseen vakaumukseen, kun taas jälkimmäisessä ryhmässä argumenttien on oltava yleispätevämpiä. Edellisiä

ryhmiä ovat esimerkiksi maanviljelijät tai amerikkalaisen jalkapallon pelaajat, kun taas jälkimmäisiä ovat esimerkiksi YK ja kansainvälinen yhteisö. Amerikkalaiset kansana voisi ajatella kuuluvan molempiin ryhmiin. Yhtäältä heidät esitetään Bushin puheissa hyvin samanlaisena: vapautta arvostavina, myötätuntoisina ja ahkerina työntekijöinä. Näin ajatellen heille olisi helppo argumentoida juuri edellä mainittuihin arvoihin perustuen. Toisaalta Yhdysvallat on hyvin heterogeeninen maa, jossa on useita kansallisuuksia, uskontoja ja kieliä. Tällöin argumentoinnin pitäisi olla yleisempää, ei niinkään yhteiseen kulttuuriin vetoavaa. Bushin argumentointi kuitenkin painottuu selvästi ensimmäiseen, eli hän näkee amerikkalaisuuden yhtenä, kaikille sopivana, määrittäjänä, jonka mukaan arvoihin ja vakaumukseen perustuva argumentointi on paikallaan.

Haapasen (1990: 42) mukaan puhujan käsitys kuulijoidensa vastaanottokyvystä ja omista mahdollisuuksistaan hallita heitä asettaa rajoja, joiden sisällä hän voi suurentaa ja pienentää asioita. Puhuja ei luo varsinaisesti uutta kuulijoiden mieliin, vaan vetää esiin ja voimistaa niissä jo valmiiksi piileviä aineksia. Summa (1996: 59) puolestaan on sitä mieltä, että retorinen teho ei läheskään aina perustu vakuuttavuuteen tai taidokkaaseen argumentointiin, vaan sellaiset argumentoinnin näkökulmasta toisarvoiset tekijät kuin toisto, jatkuva tietyn viestin vahvistaminen tai viestintävälineiden tekninen tehokkuus merkitsevät usein paljon enemmän kuin varsinaiset retoriset taidot. Covinon ja Jollifen (1995a: 792) mukaan puhetaidollinen menestys on läheisesti sidottuna puhujan kykyyn kertoa tarinoita tehokkaasti. Muodollinen argumentointi, johtopäätökset, päättelyt ja syllogismit eivät ole niin tärkeitä kuin puhujan kyvykkyys rakentaa narratiiveja, jotka käyttävät hyväkseen elämänkerrallisia, omaelämänkerrallisia ja historiallisia elementtejä.

Bush ei siis välttämättä luo puheillaan mitään uutta, vaan hän vahvistaa jo yleisön mielissä olevia asioita, toistaa niitä tarpeeksi ja rakentaa niistä narratiiveja. Näin tehdessään hän käyttää hyväkseen ilmiötä nimeltä intertekstuaalisuus, joka tarkoittaa puhujan nojaamista aiempiin teksteihin. Bushin puheissa on siis aineksia aiemmista puheista ja kirjoituksista, joita on esitetty amerikkalaisille. Heidän kuullessaan puhuttavan tutuista asioista, he resonoivat puheeseen herkemmin. Interktekstuaalisuus

ja sitä kautta kulttuurisidonnaisuus kuvastuu puheista implisiittisinä oletuksina, jotka ovat kaikille – puhujalle ja kuulijoille – yhteisiä. Näitä oletuksia ovat esimerkiksi Yhdysvaltain ylivoimaisuus suhteessa muihin tai amerikkalaisten hyväntahtoisuus ja auttamisen halu. Alkuoletukset annetaan usein ymmärtää sanomatta niitä suoraan, jolloin lukijalle tulee tunne auditorion ja reetorin yhteisestä, implisiittisesti jaetusta salaisuudesta.

Hyvällä puhujalla täytyy Aristoteleen (1997: 11) mukaan olla hallussaan kolmenlaisia vakuuttamisen keinoja: ensinnä puhujan luonteeseen perustuvia (ethos), kuulijan mielentilaan perustuvia (pathos) ja kolmanneksi itse puheeseen perustuvia (logos). Sihvolan (1997: 196) mukaan näistä viimeinen ryhmä on perustava. Puhujan on toki osattava esittää itsensä luonteeltaan arvostusta ansaitsevana ja luottamusta herättävänä henkilönä ja kyettävä herättämään yleisössään asiansa kannalta oikeansuuntaisia tunteita. Tämä ei kuitenkaan onnistu, ellei hän osaa esittää perusteita ja todisteita näkemyksensä tueksi. Aivan kuten ethos liikuttaa yleisöä aktivoimalla heidän uskonsa reetorin uskottavuuteen ja pathos stimuloi heidän tunteitaan ja etsii mahdollisuutta muuttaa heidän asenteitaan ja toimintojaan, niin logos mobilisoi perustelun voiman (Covino ja Jolliffe 1995b: 15-17). Windt (1987: xvii-xviii) puolestaan määrittelee logoksen järkeväksi argumentiksi, joka tukee toiminnan suuntaa. Reetori ei voi vakuuttaa muita antamatta syitä. Ethos tarkoittaa luonnetta, arvostusta, auktoriteettia ja puhujan uskottavuutta. Pathos Windtin mukaan tarkoittaa kahta asiaa, jotka ovat ihmisiin, uskomuksiin tai toimintaan vaikuttavat henkilökohtaiset tunteet sekä erilaisten ryhmien psykologia.

Argumentoinnissa vaikuttavat siis reetori sekä hänen luonteensa, auditorio ja sen mielentila sekä itse argumentti perusteluineen ja todisteineen. Vakuuttuminen puhujan luonteen perusteella tapahtuu puhuttaessa niin, että puhe tekee puhujasta luotettavan (Aristoteles 1997:11). Jostain syystä ilmeisesti uskomme helpommin ja mieluummin aristotelisesti kunnollisia ihmisiä kuin päinvastoin. Kunnollisuus jääköön kuitenkin tässä vaiheessa määrittelemättä, kukin vakuuttukoon oman mittapuunsa mukaan. Reetorin kunnollisuus, eli yleisemmin hänen luonteensa, on lähes tärkein vakuuttumisen syy (Aristoteles 1997: 11). Voisi ajatella, että ethos on lähes mikä tahansa

asia, joka tekee puhujasta luotettavan. Tutkimuksessani puhuja on maailman johtavan maan johtaja, presidentti, ja samalla maailman vahvimman armeijan ylipäällikkö. Jo tämä asetelma luo kuvan puhujan tärkeydestä. Bush myös itse tuo esille omaa asemaansa, jonka tarkoituksena lienee lisätä puhujan ja puheiden ethosta.

Vakuuttuminen perustuu myös kuulijoihin. Tämä tapahtuu kuulijoiden joutuessa tunnetilaan puheen johdosta. Aristoteles on sitä mieltä, että kuulijat tekevät päätöksiä erilalla omasta tunteestaan johtuen. (Aristoteles 1997: 11) Covinon ja Jolliffen (1995b: 16) mukaan pathoksen keskeinen ajatus on, että vaikuttava teksti jollain tapaa aktivoi auditorioiden sympatioita ja tunteita, aiheuttaen näin heidän osallistumisensa ja ideoiden hyväksymisen. Pathos on siis tunnetila, jonka vallassa kuulijat ovat. Bushin puheita analysoitaessa tulee väistämättä tunne, että suurin osa puheista toimii pelkän pathoksen tasolla. Niillä pyritään hyvin voimakkaasti vaikuttamaan kuulijoiden tunteisiin, herättämään vihaa ja raivoa vihollista kohtaan, myötätuntoa ja sympatiaa huono-osaisia ja yhteenkuuluvuutta muita amerikkalaisia kohtaan. Auditorion samaistuessa reetorin argumentoimaan tunnetilaan heidän vakuuttamisensa onnistuu paremmin.

Vakuuttamisen puolestaan kykenee hallitsemaan henkilö, joka ensinnä pystyy päättelyyn ja joka toiseksi kykenee tarkastelemaan teoreettisesti hyveitä ja luonteita ja joka kolmanneksi tuntee tunnetilat. Viimeisellä tarkoitetaan kunkin tunnetilan laadun ja luonteen tuntemista sekä sitä, mitkä syyt saavat tunnetilat syntymään ja millä tavoin. (Aristoteles 1997: 11) Logos vetoaa toimintakuvioihin, tapoihin ja perustelumuuotoihin, jotka yleisö mieltää vakuuttaviksi (Covino – Jolliffe 1995b: 17). Logoksen voisi siis ajatella olevan tekstin tietoaaines. Bushin puheissa logosta on yllättävän vähän, sillä puheen painotus on pathoksen puolella. Logosta puheissa on faktat, numeeriset tiedot ja jo tapahtuneet teot. Toisaalta jälkimmäiset syntyvät aina tulkinnan kautta, jota sekä ethos että pathos värittävät.

2.2.2 Narratiivi puheessa

Bush rakentaa kansakuntansa identiteettiä narratiivin avulla. Narratiivi auttaa tuomaan järjestystä kokemusten virtaan, jotta tapahtumia ja tilanteita voidaan mieltää. Narratiivien avulla pystytään tulkitsemaan todellisuutta, koska ne auttavat ymmärtämään, mistä tietyssä kokemuksessa on kysymys ja kuinka useat kokemuksen elementit ovat toisiinsa yhdistyneitä. (Foss 1996: 399) Yleensä narratiivi on tunnustettu tavaksi järjestää ja esittää maailmankuvaa tilanteen kuvailemisella, johon sisältyy henkilöahmoja, toimintaa ja toiminnan kehykset. Useimmat määritelmät myös sisältävät idean, että narratiivi sisältää eräänlaisen järjestyksen, jolloin vähintään kaksi tapahtumaa tai tilannetta on organisoitu järjestykseen. Monessa narratiivissa tapahtumat on järjestetty temporaalisesti, jolloin tapahtumat liikkuvat kronologisesti ajassa. Toisissa narratiiveissa tapahtumat on järjestetty muun kuin ajan suhteen – teeman, hahmon tai laadun suhteen. Narratiivi, kokemuksen kehyksenä, toimii argumenttina maailman ymmärtämisestä ja näyttäytymisestä tietyntylaisena. (Foss 1996: 400)

Presidentti Bush on amerikkalaisuuden narratiivin päätarinankertoja. Hän tulkitsee kansalleen maata kohdanneet katastrofit, onnenpotkut ja neutraalimmat edistysaskeleet. Näitä tapahtumia ei välttämättä olisi olemassa kansalle, mikäli presidentti ei niitä tulkitsisi. Hän luo puheellaan narratiivin tapahtumat, juonen, henkilöahmot sekä loppuratkaisun. Sen avulla Bush pyrkii luomaan kansakuntansa identiteettiä, vahvistamaan arvoja sekä järjestämään kansakuntansa yhtenäisyyttä. Tämä heijastaa puolestaan kertojan ja hänen taustavoimiensa maailmankuvaa, jota hän kenties pyrkii tarinoiden avulla myös 'myymään' amerikkalaisille. Maailmankuvasta ja narratiiveista on tarkoitus tehdä amerikkalaisten yhteisiä, jotta niistä tulisi todellisuutta.

Narratiiveja voidaan tutkia myös sen suhteen, mitä ne paljastavat yksilön tai kulttuurin identiteetistä. Tarinat tarjoavat vihjeitä yksilöiden subjektiivisuudesta ja arvoista ja tarkoituksista, jotka ovat luonteenomaisia heidän kulttuurilleen. Reetorin kertomat tarinat vihjaavat heidän maailmankuvastaan ja näin ollen heidän motivaatiostaan toimintaan. Samalla kulttuurissa yleisesti kerrotut tarinat tarjoavat näköhavaintoja juuri

siihen kulttuuriin – esimerkiksi tietylle tilanteelle annettujen tarkoitusten, kulttuurin arvostettujen näkökulmien, sen arvojen ja eettisten järjestelmien kautta. (Foss 1996: 401) Tutkittaessa Bushin kertomia narratiiveja, pystymme siis tulkitsemaan hänen maailmankuvaansa. Samalla pääsemme kurkistamaan siihen kulttuuriin, jossa hän vaikuttaa. Bushin rakentama narratiivi on kulttuurisidonnainen, niin kuin jokaisen valtion päämiehen kertoman tarinan tuleekin olla. Vain siten se on merkityksellinen hänen kansalleen ja vain sitä kautta sillä on vaikutusta Yhdysvaltalaisessa yhteiskunnassa.

Jaetuilla tarinoilla on tärkeä asema niiden kertojien elämässä, sillä tarinat ovat tapa vangita ja asettaa heidän kokemuksena yhteen maailmassa. Nämä tarinat vastaavat ihmisten tunteisiin ja järkeen, heidän älyynsä ja mielikuvitukseensa, faktoihin joita he kohtaavat sekä heidän arvoihinsa. Ihmiset etsivät tarinoita, jotka oikeuttavat heidän ponnistelunsa ja purkavat jännitteitä ja ongelmia. Samalla he kaipaavat tarinoita, jotka ratkaisevat heidän ristiriitonsa ja ovat samalla psykologisesti tyydyttäviä. (Hollihan – Riley 1996: 434) Tarinoilla ja yleensä retoriikalla voidaan muokata todellisuutta, ei niinkään suoran soveltamisen kautta, vaan diskurssin luomisen avulla, joka muuttaa todellisuutta ajatusten ja toiminnan kautta (Bitzer 1995: 302). Syyskuun yhdennentoista terroristi-iskujen jälkeen Bushin onnistui koota yhteen amerikkalaisten kokema tragedia. Hän loi tarinan, joka vastasi kansalaisten tunteisiin ja arvoihin. Puhuessaan Yhdysvaltojen joutuneen sotaan Bush antoi kansalleen oikeutuksen ponnistella kohti parempaa huomista. Se myös vapautti energiaa siinä mielessä, että kaikilla amerikkalaisilla oli yhteinen päämäärä: saada hyvitystä heitä kohdanneeseen tragediaan.

Narratiivisen analyysin eräs muoto on geneerinen (generic) kritiikki, joka perustuu ajatukseen, että tietyntyyppiset tilanteet provosoivat yleisössä samanlaisia tarpeita ja odotuksia, joihin vastataan tietyntyyppisellä retoriikalla (Foss 1996: 225-226). Murphyn (1996: 270-271) mukaan eräs geneerisyyden kritismin muodoista on valitusvirren (jeremiad) retoriikka. Sen tarkoituksena on säilyttää sosiaalinen harmonia kriisiaikana. Esimerkiksi pyrkiessään presidentiksi senaattori Robert Kennedy käytti valitusvirren retoriikkaa muotoillakseen yleisölle vastauksen Martin Luther Kingin kuoleman

tragediaan ja sitä seuranneeseen epäjärjestykseen. Käyttämällä valitusvirttä Kennedy pystyi selittämään ajan ongelmat puhuessaan samalla perustavanlaatuisista kansallisista arvoista. Valitusvirsi voidaan nähdä epideiktisen puheen genrenä, sillä se määrittää yhteisön kohtaamia ongelmia ja näin yhteisö pystyy ymmärtämään itseään ja sen arvoja. Samalla yleisö voi arvostella puhujan potentiaalia johtajuuteen hänen kaunopuheisuutensa ja humanin vision kautta. Epideiktinen puhe rakentaa ja luo yhteisöä sekä yleisölle että puhujalle ennen kaikkea kriisin aikana, joka uhkaa yhteisöä. Kennedy käytti valitusvirttä tulkitakseen Yhdysvaltojen yhteiskuntaa uhkaavaa ongelmaa, tarjotakseen yleisölleen tapahtumien ymmärtämistä ja ehdottaakseen tien kohti kirkkaampaa tulevaisuutta.

Valitusvirsi-retoriikan avulla yleisölle pyritään muotoilemaan vastaus kriisiin, jotta he pyrkisivät etsimään 'hyvää pahasta' (Murphy 1996: 270). Retorisena mallina valitusvirsi muotoutui puritaanien saapumisen jälkeen. Ritualistisissa tilanteissa puhuttu poliittinen seremonia kietoutui käytännölliseen hengelliseen ohjaukseen julkisissa asioissa. Nämä puheet olivat puritaanien olevan Jumalan valittua kansaa, jolla on erityinen tehtävä maailmassa tuoda kaikki kansat Hänen valtansa alle. Valitusvirsi-retoriikka korostaa ennen kaikkea tulevaisuuden merkitystä. Sitä käytetään edelleen, tosin modernissa muodossa. Siviiliuskonto amerikkalaisesta unelmasta toimii nykyisin argumenttien perustana. Modernit valitusvirren käyttäjät olettavat amerikkalaisten olevan valittua kansaa erikoislaatuisella missiolla. He osoittavat tämän päivän vaikeuksia todisteena, että ihmiset ovat epäonnistuneet pitämään kiinni arvoista, jotka tekivät heistä erikoislaatuisia. Pahuus demonstroi tarvetta uudistaa amerikkalaisten sopimusta tai liittoa raamatun kanssa ja säilyttää menneisyyden periaatteet, jotta luvattu kirkas tulevaisuus voi muuttua todellisuudeksi. (Murphy 1996: 272)

2.2.3 Puhujana presidentti

Poliittinen puhe on tietämättään tai tietoisesti tilanteen ja todellisuuden määrittelyä. Kyse on sekä tosiasioden nimeämisestä että nimeämisen myötä tapahtuvasta merkityksenannosta. Käytetyt termit ja sanat ovat omalta osaltaan aktiivisesti luomassa

todellisuutta tuottaessaan asioiden nimeämisen rinnalla näille asioille merkityksiä. Kieli ei ole vain tapahtumien kuvaamisen instrumentti, vaan itse osa tapahtumia muovatessaan mielikuvia tapahtumista ja tapahtumien merkityksiä. (Pekonen 1991: 46) Hartin (1987: 5) mukaan presidentit ovat riippuvaisia puheesta, vaikka he eivät puhu kuin tavalliset ihmiset. Tällä Hart tarkoittaa sitä, että presidentin täytyy puhua suuresta joukosta asioista, joista vain muutamalla on hänelle henkilökohtaista merkitystä. Tässäkin mielessä presidenttiys on retorista.

Dentonin ja Hahnin (1986: 8) mukaan retorinen presidenttiys perustuu sanoihin, ei valtaan. Retorinen presidenttiys on kehittynyt Yhdysvalloissa voimakkaammin 1940-luvulta lähtien, sillä vuosien 1945-1975 välisenä aikana presidenttien julkiset puheet kasvoivat 500 prosenttia. Ceaser, Thurow, Tulis ja Basette (1987:7) puolestaan esittävät, että retorisen presidenttiyden nousu johtuu pääasiassa kolmesta tekijästä. Näitä ovat moderni presidentillisen johtajuuden doktriini, moderni massamedia ja moderni presidentinvaalikampanja. Näistä doktriini on kuitenkin tärkein. Se on aristotelisin termein ajateltuna puheiden ethos. Retorinen presidenttiys on kuitenkin vanha ilmiö, sillä sen juuret ulottuvat syväälle amerikkalaiseen poliittiseen rakennelmaan ja kansalliseen tietoisuuteen (Ceaser ym. 1987: 18).

Yhdysvaltojen modernin presidenttiyden juuret voidaan jäljittää Theodore Rooseveltiin, mutta John F. Kennedy saattoi kehityksen huippuunsa. Juuri Kennedy muutti Valkoisen Talon linjaa retorisempaan suuntaan. Kennedy puhui useammin, useammasta syystä ja hänen puhetilaisuutensa olivat suuremmat kuin kahdella hänen välittömistä edeltäjistään. (Hart 1987: 21-22) Kennedyn vallankumous oli se, että milloin tahansa moderni presidentti puhuu mistä tahansa, sen ajatellaan olevan tärkeää ja yhä enenevässä määrin perustuslaillisesti sopivaa Valkoiselle Talolle (Hart 1987: 30).

Presidenttien retoriikka on tärkeää useasta näkökulmasta. Lingvistisesti heidän sanansa muotoilevat ideoita ja stimuloivat toimintaa. Intellektuaalisesti heidän sanansa antavat toiminnalle rationaalisuutta ja päätöksille oikeutusta. Psykologisesti heidän sanansa voivat inspiroida, lohduttaa ja motivoida. Sosiaalisesti heidän sanansa sitovat meidät sosiaaliseksi kokonaisuudeksi tarjoten tunteen ihmisyydestä ja inhimillisyydestä

meidän johtajamme kanssa. Eettisesti heidän sanansa voivat tehdä hyvää tai paha, rohkaisten oikeutta tai epäoikeutta. (Denton – Hahn 1986: 4) Kaikki, mitä presidentti sanoo, on potentiaalisesti vakuuttavaa ja sillä on merkitystä joillekin henkilöille tai ryhmille (Denton – Hahn 1986: 63). Dentonin ja Hahnin ajattelumallin mukaan Bushin puhuessa terrorismin vastaisesta sodasta hän oikeuttaa päätöksen siitä, että Yhdysvallat on sodassa. Hän myös muotoilee ajatuksen siitä, mitä terroristeille tapahtuu sodan seurauksena. Näin puhuessaan Bush samalla inspiroi ja motivoi kansaansa terrorismin vastustamisesta. Sosiaalisesti Bush antaa kuulijoilleen yhteisöllisyyden ja yhteneväisyyden tunteen itsensä ja muiden amerikkalaisten kanssa.

Hart (1997: 44) erottelee kuusi erillistä tapaa, mistä presidentin puhetilanteissa on kyse. Näistä ensimmäisen mukaan puhetilanteet osoittavat valtaa. Esimerkiksi ensimmäinen yleisö, jolle Ronald Reagan puhui murhayrityksensä jälkeen, koostui vain median edustajista. Tämä osoittaa, kuinka keskeistä media on presidentin imagolle, sen voimakkuudelle ja presidentin vallalle. Tämän ajatuksen mukaan presidentin Bushin puhetilanteita seuraamalla saataisiin hyvä käsitys siitä, kuinka suuresti hän on vallankahvassa kiinni. Ja ennen kaikkea Hartin ajatuksena lienee se, että itse puheella ei ole niin suurta vaikutusta valtakäsymykseen kuin siitä, miten presidentti puhuu, missä hän sen tekee ja kenelle hän puheen osoittaa.

Toiseksi puhetilanne kuvastaa oman egon tarpeita (Hart 1997: 44). Tästä esimerkkinä Hart mainitsee Lyndon B. Johnsonin, joka puhui paljon kotialueellaan Teksasissa vahvistaen sitä, että hän oli noussut juuri sieltä kansalliseksi figuuriksi. Myös Bushilla on vahvat suhteet Teksasiin, sillä hän oli osavaltion kuvernööri ennen presidentiksi valitsemistaan. Bush puhuu jonkin verran Teksasista käsin, varsinkin hänen omalta maatilaltaan. Kenties se on tapa kuvata hänen juuriaan tai antaa kansalle mahdollisuus median kautta nähdä hänet tilallisena, tavallisena kansalaisena, jolla on vain erilainen työ muihin verrattuna. Kolmanneksi puhe-erittelyn mukaan puheet osoittavat sosiaalisia esteitä (Hart 1997: 44). Tähän Hartin mukaan liittyy Yhdysvaltojen presidenttiyden jatkuva vaikeutuminen, sillä presidentit antavat yhä enemmän ja enemmän ennalta suunniteltuja puheita ennalta valikoidulle yleisölle sen sijaan, että he puhuisivat valmistelemattomasti lehdistötilaisuuksissa. Tämän kehityksen pystyi myös

näkemään Valkoisen Talon verkkosivuilta hakiessani sieltä aineistoa. Suurimmat puheet oli ennalta valmisteltuja, joiden jälkeen saattoi olla mahdollisuus lehdistöllä esittää muutamia kysymyksiä. Lehdistötilaisuuksia sellaisenaan ei joukkoon mahtunut. Bushin kohdalla tätä kehitystä on varmaankin viety vielä eteenpäin hänelle sattuneista kömmähdyksistä johtuen.

Neljänneksi puhetilanteet paljastavat puhujan tärkeysjärjestyksen (Hart 1997: 45). Esimerkkinä Hart mainitsee jälleen Lyndon Johnsonin, joka puhui epätavallisen usein republikaanisissa osavaltioissa saadakseen tukea Vietnamin sodalle. Näin hän osoitti, kuinka tärkeä Vietnamin politiikka oli hänelle. Bushin puheita analysoitaessa kansallinen turvallisuus nousee presidentin tärkeysjärjestyksessä hyvin korkealle. Tähän liittyy niin sota terrorismia vastaan kuin myös huumeiden poistaminen kaduilta tai maan kansainväliset intressit.

Viidenneksi puhetilanne paljastaa yleisön ensisijaisuuden (Hart 1997: 45). Tähän Hartin mukaan liittyy se seikka, että presidentin puhuminen on nykyisin täysipäiväistä työtä. Presidentit puhuvat paljon sekä vaalivuonna että vaalien välisenä aikana, eikä myöskään kesä- tai talvikuukausilla ole enää merkitystä. Tästä kertoo myös aineistoni määrä, joka kipusi tarkasteluajanjaksoni aikana 210 puheeseen. Tässä määrässä on vain tärkeämmät puheet, kuten olen jo aiemmin ilmaissut. Presidentti Bush puhuu julkisesti useita kertoja viikossa, mikä kertoo omaa kieltään yleisön merkityksestä presidentille. Kuudenneksi Hartin (1997: 45) mukaan puhetilanteet paljastavat puhuja-yleisö – suhteen. Presidentit viettävät yhä enemmän aikaa puhumalla yksittäisille ryhmille suljettujen ovien takana kuin tavalliselle kansalle. Harva aineistoni puheista oli puhuttu koko kansalle. Näitä puheita oli joukossa useita, esimerkiksi kaikki radiopuheet ovat tällaisia. Mutta puheista suurin osa oli puhuttu jollekin tietylle ryhmälle, joita olivat esimerkiksi latinot, maanviljelijät tai liike-elämän edustajat. Tämä kehitys johtunee osittain siitä, että myös presidentit joutuvat jatkuvasti osallistumaan varojen keräykseen, jolla on tarkoitus esimerkiksi rahoittaa seuraava vaalikampanja. Toisaalta kehitys voi johtua myös siitä, että presidentit puhuvat aikaisempaa enemmän valmistellusti ja yhä harvemmin valmistelemattomasti lehdistön edessä.

2.2.4 Identiteetin rakentaminen retoriikan avulla

Identiteetti sanana on itsessään positiivisesti latautunut. Usein identiteetti liitetään vähintäänkin implisiittisesti sellaisiin seikkoihin kuin vaalimisen arvoinen, arvokas ja muutoksessakin säilytettävä. Identiteetti-käsite tai sen 'juuret' sisältävät helposti itsessään konservatiivisen lähtökohdan, joka estää ilmiön kriittisen tarkastelun. On hyödyllistä ymmärtää identiteetti ainakin potentiaalisesti kiistanalaisena ja kontekstuaalisesti määrittynään käsitteenä. (Paasi 1998: 174) Enemminkin kuin paikallaan oleva ja muuttumaton käsitys, identiteetti on muuttuva käsite. Pikemminkin se on koottava kuva, joka on näin ollen konstruoinnin tulos. Identiteettejä voidaan siis pitää yhtä hyvin poliittisina, historiallisina, sosiaalisina, taloudellisina, kulttuurisina tai symbolisina konstruktioina. Identiteetin konstruointi on näin ollen prosessi, joka tapahtuu ajassa ja tilassa. (Hänninen 1998: 7) Identiteettiä rakennetaan retoriikan avulla puheissa, kuvissa, mediassa – kaikkialla. Täytyy kuitenkin muistaa, että kollektiivinen identiteetti ja sen perusta ovat poliittisia jo itsessään (Harle 2000: 28) identiteetin määritelmästä tai määrittelijästä huolimatta.

Harlen (2000: 37-38) mukaan identiteetillä tarkoitetaan jonkun ominais- tai erityislaatua, jolla on havaittavissa oleva historiallinen jatkuvuus. Identiteettiä voi pitää psyykkisenä ominaisuutena, mutta psyykkisten tekijöiden lisäksi identiteetti muodostuu myös sosiaalisista aineksista, eli minän suhteesta muihin ihmisiin. Identiteetti on näin ollen sosiaalisen vuorovaikutuksen tulos. Identiteetin ymmärtäminen relaationa kohdistaa huomion minän sijasta 'Toiseen'. Harlen mukaan tämä tarkoittaa sitä, että identiteetti voi syntyä vain 'Toisen' havaitsemisen kautta. 'Toisen' yksinkertaisin määrittely on sanoa, että toinen on erilainen verrattuna minuun tai meihin. Minun ja toisen, 'meidän' ja 'heidän' erottelulla on tärkeä sosiaalinen tehtävänsä. Sosiaalista järjestystä ei ole ilman epäjärjestystä, kosmosta ilman kaaosta. Toista ja toiseutta tarvitaan oman identiteetin muodostamiseksi: suurta ei ole ilman pientä.

Identiteettiä ei pysty rakentamaan ilman toiseutta. Jos haluaa konstruoida identiteetin yhtenäisyytenä, eli kosmoksena, toiseutena toimii tällöin kaaos. Mircea Eliaden (1993) mukaan maailmassa vallitseekin jatkuvasti kaaos ja kosmos. Kaikkialla, missä ei ole

kosmosta, on kaaos ja tähän kaksijakoisuuteen tiivistyy koko maailma. Jälkimmäinen on täynnä pimeyttä ja epäjärjestystä, kun taas ensimmäinen on järjestyksen ja hallinnon valtakuntaa. Järjestäytynyt kosmos pyrkii jatkuvasti valtaamaan tilaa kaaokselta. Tila muuttuu kosmokseksi haltuunottamisrituaalien jälkeen, joista yhtenä voisi esimerkiksi mainita vihanpidon – konfliktin toistaminen on aina pyrkimys kosmokseen. Yritys tuoda järjestystä maailmaan tarkoittaa yritystä luoda kosmos, joka samalla merkitsee ihmisen pelastumista, elämän voittoa kuolemasta (Eliade 1993: 55). Identiteetin rakentaminen Bushilla on hyvin vahvasti sidoksissa vastinpareihin ja vastakkainasetteluihin. Bush siis luo kansansa identiteettiä suhteessa 'toiseen' ja suhteessa viholliseen. Toisena Bushilla on kaaoksessa elävät terrorismi, pahuus ja 'rogue states'. 'Meinä' Bushin puheissa ovat kosmoksessa toimivat amerikkalaiset, hyvyys sekä vahvat ja ystävälliset valtiot.

Hännisen (1998: 8-11) mielestä identiteettiä pyritään käyttämään nykyisin yhtä useammin ankarassa tai ankaran kriittisessä mielessä kiinnittämällä huomio siihen, miten itseyttä määritellään tuottamalla toiseutta. Tällöin ei kysytä mitä identiteetti on, vaan miten se toimii. Identifioitavasta 'minuudesta' on yhä vaikeampi puhua. Sen sijaan, ja samasta syystä, identiteetin yhdistäminen toimintaan ja kontekstiin, nimenomaan aikaan, paikkaan ja tilaan, on entistä houkuttelevampaa. Identiteetit ovat siis ajallisia prosesseja, joissa mennyt, nykyinen ja tuleva punoutuvat yhteen. Jokainen Yhdysvaltain presidentti on rakentanut kansakuntansa identiteettiä. Tarinan avulla konstruoitu identiteetti perustuu historiaan ja myyteihin, joihin myös nykyinen presidentti intertekstuaalisesti tarinansa perustaa.

Mikään identiteetti ei ole totuudellinen identiteetti, sillä jokainen niistä on erityinen, konstruoitu ja suhteellinen. Identiteetti syntyy suhteessa useisiin erilaisuuksiin, jotka ovat sosiaalisesti tunnustettuja. Identiteetti tarvitsee erilaisuutta ollakseen olemassa ja se muuntaa erilaisuuden toiseudeksi turvatakseen oman itsevarmuutensa. (Connolly 1991: 46,64) Knuutilan (1998: 26) mukaan identiteettikeskustelussa kiinnitetään huomiota nimenomaan siihen, miten toinen tai toiset, ei-meihin kuuluvat oikein konstruoidaan. Tällöin huomioidaan se, miten he ovat yhtäältä meille ja toisaalta itselleen olemassa. Identiteetti ei siis ole "totuus" tai "olemus", joka jostakin löydetään,

annetaan, omaksutaan tai saadaan, vaan kyseessä on elämänmittainen rakentamisen ja purkamisen prosessi. Voisi siis ajatella, että 'heidän' tai 'toisen' konstruointiin uhrataan enemmän aikaa ja mahdollisuuksia, jotta tiedetään mitä 'me' emme ole. Toiseuteen on helpompi heijastaa omat negatiiviset ilmiöt ja piirteet, jolloin ikään kuin 'itse' puhdistuu niistä.

Homogeenisuuden ideasta huolimatta kansallisetkaan identiteetit eivät ole pysyviä, vaikka niihin liittyvillä kertomuksilla on identiteettikertomusten joukossa kenties rauhoitetuin arvo. Vaikka kansallinen ikonografia, eli tässä tapauksessa esimerkiksi symbolit ja kertomukset 'meistä', on pohjimmiltaan usein rajallinen, kukin suku polvi tulkitsee tätä kulttuurista ja symbolista varastoa yhä uudelleen. Samalla he tulkitsevat 'kansalliselle kulttuurille' yhä uusia merkityksiä ja nämä uudet tulkinnat tehdään suhteessa kansainvälispoliittiseen toimintaympäristöön. (Paasi 1998: 178)

Kansallista identiteettiä ei saavuteta sosiaalisten ja historiallisten erilaisuuksien lujouden ansiosta vaan alkusopuoinnun (unity) tuotteena. Kansakunta on suvereniteetin täydellinen kuvaus ennen historiallista kehitystä tai ennemminkin ei ole historiallista kehitystä, joka ei ole jo kuvastunut alkuperässä. Toisin sanoen valtio ylläpitää suvereniteetin konseptia vaatimalla sitä. Vaikka "kansa" on asetettu valtion alkuperäiseen perustaan, kansan moderni konsepti on itse asiassa kansallisvaltion tuote ja se selviytyy vain sen tietyssä ideologisessa kontekstissa. (Negri – Hardt 2002: 101,102) Benedict Anderson (1983: 6) määrittelee valtion kuvitelluksi rajalliseksi ja suvereeniksi poliittiseksi yhteisöksi. Se on kuviteltu, koska pienimmänkään valtion jäsenet eivät koskaan tunne kaikkia heidän kansajäseniään, tapaa heitä tai kuule heistä. Siitäkin huolimatta jokaisen mielessä elää kuva yhteisestä yhteisöstä. Esimerkiksi kaikki Yhdysvaltojen kansalaiset eivät tunne toisiaan, mutta siitä huolimatta heillä on näkemys ja tuntemus siitä, mitä amerikkalaiset ovat, ja millaisia he ovat. Heillä on visio myös siitä, millainen kaikkien amerikkalaisten yhteinen valtio on, mitkä ovat sen fyysiset ja psyykkiset rajat.

Media, kouluopetus, vanhemmat tai presidentti ovat välineinä tärkeitä tietyn, rajallisen ja kuvitellun yhteisön representoinnissa. Paasin (1998: 176) mukaan näin tuotetun

kuvitellun yhteisön kautta toisilleen tuntemattomat ihmiset voivat mieltää menneisyytensä, nykyisyytensä ja tulevaisuutensa yhteiseksi. Kuviteltu yhteisö voi myös materialisoitua joukkona sosiaalisia käytäntöjä ja tiettyinä identiteettiä ilmaisevana ikonografiana, kuten kansallislauluna tai oman maan lipun käyttämisenä. Sondermannin (1997: 132-133) mukaan kansakunta tulee olevaksi vain tiettyjen tekojen kautta – se on olemassa vain niissä aktiviteeteissa. Maat, valtiot ja kansalaisyhteiskunnat, joissa asumme, ilmaistaan usein jokapäiväisessä retoriikassa tietynlaisena tilana. Kuvitellussa yhteisössä presidentti nähdään yhtenäisyyden luojana, joka tuottaa samanlaisuutta ja yhteneväisyyttä jokaisessa puheessaan. Presidentti siis antaa maalleen ja tapahtumille kasvot, hän johtaa ja määrittää retorisesti maailman tilan sekä me-he ja ystävä-vihollinen –suhteet.

Ystävä-vihollissuhde on suhde 'itsen' ja 'toisen' välillä, tai ennemminkin 'vihollinen' on Harlen (2000: 38) mukaan 'toisen' erityistapaus. Tätä ei kuitenkaan voida suoraan johtaa toisen käsitteestä, vaan se on hahmotettava erikseen. Viholliskuva on peräisin psykologiasta, sosiaalipsykologiasta sekä sosiologiasta, joissa nimenomaan tutkitaan jonkun konkreettisen vihollisen kuvaa. Tällä Harle tarkoittaa sitä, miten 'me' vastapuolta luonnehdimme tai kuvaamme. Viholliskuvat poikkeavat toisistaan sen mukaan, missä määrin ne vähättelevät toisen inhimillisyyttä tai jopa kiistävät sen. Mitä vähemmän viholliskuvassa on mukana 'ihmistä', sitä kielteisempi kuva on ja sitä helpompi vastustajan surmaaminen on. Ulkoryhmä ja sen jäsenet voidaan esittää usein erilaisin viholliskuvin. Heitä voidaan luokitella esimerkiksi pahoihin ihmisiin, kasvottomaan massaan tai humanoideihin. Esimerkiksi presidentti Ronald Reaganin viholliskuvassa pahuutena oli järjestelmällisesti Neuvostoliitto, eli Pahuuden valtakunta, '*Evil Empire*'.

Tiivistäen voisi sanoa, että viholliskuva kertoo siitä, millaiselta ulkoryhmän jäsen mielestämme näyttää. 'Toinen' puolestaan määrittelee oman identiteettimme suhteessa toiseen, eli se sulkee toisen pois meidän joukostamme. Vihollisen käsite sitä vastoin kiinnittää huomion meidän ja heidän, minun ja toisen suhteen konfliktisuuteen. Vihollista tarvitaan selittämään pahan ja kärsimyksen olemassaolo ja täten

oikeuttamaan tarvittavaa väkivaltaa pahaan vastaan käytävässä taistelussa. (Harle 2000: 40)

Käyttämänsä kielen avulla Bush pystyy konstruoimaan kansansa identiteettiä ja arvioimaan maailmaa suhteessa Yhdysvaltoihin. Retorisen analyysin tarkoituksena on löytää Bushin tavat rakentaa puheissaan edellä mainittuja asioita. Tässä tutkimuksessa geopolitiikka, retoriikka ja identiteetti liittyvät toisiinsa. Geopolitiikkaa ja identiteettiä rakennetaan retoriikan keinoin, ja geopolitiittisissa määrittelyissäkin on kyse ainakin osaltaan identiteetistä. Identiteetin luomisessa taas osaltaan voi olla kyse myös geopolitiittisista rajanvedoista. Retoriikka puolestaan on kieltä, tarinoita ja argumentteja, joilla geopolitiikka ja identiteetti merkityksellistetään.

3 Ja yö lankesi erilaisen maailman ylle

3.1 Mistä Bushin puheet on tehty?

3.1.1 Puheiden rakenne

Bushin puheet noudattavat selkeästi tiettyä järjestystä, jota minulla on tarkoitus analysoida cicerolaisen hyvän puheen mallin avulla. Tätä järjestystä Bush ei luo itse, vaan sen tekevät puheiden kirjoittamiseen erikoistunut ryhmä (Ykkösdokumentti 5.4.2002). Tärkein näistä kirjoittajista on Michael Gerson, joka kirjoitti myös syyskuun 11. päivän puheen. Raamit Bushin puheille tulevat Karen Hughesilta, joka huolehtii presidentin sanoman levittämisestä puheenkirjoittajien avulla. Puheiden kirjoittajien mielestä Bush on vaistotasolla hyvä viestijä, eli hänen kantansa tulee kuulijoille selväksi. Haasteena heillä on se, miten saada puheet kuulostamaan presidentiltä itseltään.

Pohtiessaan hyvää puhetta Cicero (Haapanen 1990: 19-20) ensimmäiseksi jakaa puheeseen liittyvän työn viiteen osaan. Näitä osia ovat puheen aineksen suunnittelu ja kerääminen, eli inventio; aineksen järjestäminen puheeksi, eli dispositio; aineksen tyyllinen muokkaus, eli elocutio; kootun ja suunnitellun muistaminen, eli memoria sekä puheen esittäminen, eli actio. Analyysini kannalta näistä tärkein on dispositio, sillä siinä Cicero esittää hyvän puheen mallin. Dispositiossa on kyse inventiossa löydettyjen ainesten järjestämisestä puheeksi. Disposition peruskaavaan kuuluu aloitus, exordium; tapahtuman kerronta, narratio; käytettävän todistelun jäsenys, partitio; käsittely- ja todisteluosa; tractatio, argumentaatio sekä puheen lopetus, peroratio. (Haapanen 1990: 24) Narratio ja partitio ovat hyvin samankaltaisia. Ensimmäisessä selitetään lyhyesti se, mistä puhutaan. Jälkimmäisessä vain käsitellään samat asiat pidemmästi. Jätän puheiden rakenteen analyysistä partition pois, sillä se ei ole analyysini kannalta relevantti. Siinä Bush vain selittää monisyisemmin asioita, jotka hän on jo maininnut narratiossa.

Exordiumin tarkoituksena Ciceron (Haapanen 1990: 25-32) mukaan on luoda myötämielisyyttä sekä puhujaa että puheen aihetta kohtaan. Narration täytyy olla selkeä, lyhyt sekä totuudenmukainen. Partitio voi puolestaan saada kaksi muotoa. Puhuja saattaa ilmoittaa, mistä hän on vastapuolen kanssa erimieltä ja mistä samaa mieltä. Tai sitten hän esittää oman tapansa jäsenellä asioita. Tämän puheen osan avulla tavoitellaan puheen selkiyttämistä ja kuuntelijan vastaanottokyvyn lisäämistä. Käsittelyosan, eli tractation, tarkoitus on tuoda esiin puheen argumenttien joukko. Mitä enemmän puheessa on jaotuksia ja listoja, sitä laajempi argumenttien aiheiden ja mallien joukko on. Ja mitä enemmän jälkimmäisiä on, sitä paremmin puhe yleensä ymmärretään. Ciceron mukaan puheiden perusjaotus oli jako tapauksen todistamiseen, oman näkökannan oikeaksi osoittamiseen sekä vastapuolen esittämien näkökohtien kiistämiseen. Peroratiossa tulee nostaa esiin omaa asiaansa tukevat ainekset sekä heikentää vastapuolelle edulliset seikat. Ciceron mukaan juuri peroratio on erinomainen paikka tunteiden herättämiseen.

Bushin puheissa puheen aloitukseen, eli exordiumiin, kuuluu ensinnä hänet esitelleen henkilön kiittäminen. Tämän jälkeen presidentti lausuu ilonsa siitä, että hän saa olla puhumassa juuri sillä hetkellä siinä paikassa maalleen tärkeistä asioista. Seuraavaksi vuorossa on presidentin mukana matkustavien esittely, jolloin Bush vitsailee itsestään, esiintymisympäristöstään tai seurueestaan luonnollisesti tilanteesta riippuen. Tällä tarkoitan sitä, että Bushilla esiintyy tunnelman keventämistä, mikäli puhetilanne sen sallii. Tällaiset kommentit eivät suinkaan esiinny virallisimmissa tilaisuuksissa, kuten maan tilaa kartoittavissa puheissa tai presidentin puhuessa kansainvälisimmässä yhteyksissä, esimerkiksi YK:ssa.

“Thank you very much. I like to give short speeches and I’m always on time. (Laughter and applause.) But, evidently, I didn’t get the dress code (Laughter).” (Republican Congressional Retreat: 2.2.2001).

Bushin puheet ovat kulttuurisidonnaisia. Tällä tarkoitan sitä, että puheet ovat oman kulttuurinsa tuotteita. Niitä ei voitaisi tuoda semmoisenaan mihinkään muuhun kulttuuriin ilman, että niistä katoaisi jotain merkittävää ja ainutlaatuista. Puheet ovat

tuotettu tietylle yleisölle, jolla on samansuuntaiset arvot ja normit. Ja juuri näiden tulkinnasta muodostuvasta materiaalista ihmiset rakentavat ja artikuloivat omaa maailmankuvaansa, elämänasennettaan tai yhteiskunnallista asemaansa (Alasuutari 1994: 49). Kulttuurisidonnaista puheissa on esimerkiksi niiden ajoittainen harkittu epävirallisuus, josta yllä oleva lainaus on oiva esimerkki. Toki tämä johtuu myös siitä, missä yhteydessä ja mille yleisölle puhe pidetään, mutta epävirallisuus esiintyy eri muodossa lähes jokaisessa puheessa. Näitä muotoja ovat esimerkiksi verkossa oleviin puheisiin lisätyt aplodit (applaudes) ja nauru (laughter). Voisi ajatella, että Bushin puheilla on kaksi yleisöä, joista toiselle edellä mainitut reaktiot on lisätty. Ensimmäinen näistä yleisöistä on se kuulijakunta, jolla Bush puhuu. Toinen on se media, jossa puheet julkaistaan. Ja juuri tälle jälkimmäiselle yleisölle lisätyt kommentit on tarkoitettu, jotta ne kertoisivat ensimmäisen yleisön reaktioista ja saisivat aikaan ensimmäisen yleisön kokeman tunnetilan. Puheiden tuttavallisuus liittyy myös demokraattiseen mediapolitiikkaan, jolloin tuttavallisuus on täysin harkittua, kuten Ciceron puheen esityskin oli täysin harkittua.

Exordiumiin kuuluu myös Bushin mukana kulkevan seurueen esittely. Samassa yhteydessä Bush saattaa mainita vaimonsa, josta hän puhuu selvästi ylpeyttä äänessään.

“I’m glad the First Lady is here. It’s an unusual job where all you’ve got to do is walk down from your living room and come to work. (Laughter.) I’m really proud of Laura.” (Announcement on New Freedom Initiative: 1.2.2001).

Tämän lausahduksen voisi ajatella kuvaavan hyvin myös puheiden kulttuurisidonnaisuutta, sillä Yhdysvalloissa presidentin puolisoilla on merkittävämpi rooli presidentin rinnalla kuin esimerkiksi Suomessa. Mielenkiintoista on myös se, että puheissa Bushin perheeseen kuuluvat hänen vanhempansa, mutta eivät hänen kaksoistyttärensä. Perheensä hän tuo esille puhuessaan vanhemmasta Bushista presidenttinä tai äidistään aloitteentekijänä tai auktoriteettina, jota on toteltava vielä maan presidenttinäkin.

“Most of the time when I come to this beautiful state, you don' t have to cross country ski to get into the auditorium. (Laughter.) But I' ve got, obviously, fond memories of this beautiful state. I' m hoping my mother invites me back this summer. I' d better make sure I behave. (Laughter and applause.)”
(Remarks by the President to the Greater Portland Chambers of Commerce Meeting: 23.3.2001.)

Perheestä puhuttaessa Bush ei tee mitään paljastuksia, vaan niiden tarkoitus lienee tehdä Bushista hiukan pehmeämpi, perheellisiä arvoja edustava presidentti. Niiden tarkoitus on ikään kuin muistuttaa, että hän on ihminen, poika, aviomies ja isä. Vaikka tyttäriä ei mainita puheissa, perheeseen kuitenkin muistutetaan kuuluvaan myös kaksi koiraa, Spot ja Barney.

“I walk into the Oval Office every morning. And, by the way, walking into the Oval Office is a fabulous experience. (Laughter.) It' s- I can' t tell you what an honor it is. It is -- it' s great. It is a beautiful office. I get there early in the morning. Spot, the dog, goes with me. (Laughter.) I don' t let Barney go. Got a brand new rug, so he doesn' t get to go. (Laughter.)” (President increases funding for bioterrorism by 319 percent: 5.2.2002.)

Ciceron (Haapanen 1990: 27) mukaan exordiumia seuraa narratio, eli tapahtuman kerronta. Tämän vaiheen tuli olla selkeä, lyhyt sekä totuudenmukainen. Tämä osa saattoi Ciceron mukaan myös jäädä pois, mikäli tapahtumien kulku oli kuulijoille tuttu aiempien esitysten perusteella tai mikäli se ennemmin haittasi kuin hyödytti puhujaa. Bushilla tämä osio käsittää tavallaan johdatuksen aiheeseen. Eli hän lyhyesti puheensa alussa johdattaa kuulijansa aiheeseen, jota hän koko puheensa ajan käsittelee. Tällaiset puheet käsittelevät varsinkin ennen 11. syyskuuta yleensä Bushin hallinnon vaalilupauksen täyttämistä.

“In a dangerous world, our men and women in uniform give America safety. In a world of fast changing threats, you give us stability. Because of you, America is secure. Because of you, the march of freedom continues. The

freedom and security you make possible improve the quality of our life every day. Our nation can never fully repay our debt to you. But we can give you our full support, and my administration will. (Applause.)” (Remarks by the president to the troop of Fort Stewart: 12.2.2001.)

Edellisessä lainauksessa käy hyvin ilmi, kuinka hän johdannon jälkeen menee käsiteltävään aiheeseen. Tämä tapa oli hyvin yleinen ennen syyskuuta 2001, jonka jälkeen puheiden rakenne hiukan muuttui. Ennen syyskuun iskuja Bush ei suoraan maininnut, mistä hän tulee puhumaan. Sen saattoi päätellä yksittäisestä lauseesta tai kappaleesta, jossa hän viittaa esimerkiksi siihen, mistä hän on kiertänyt puhumassa aiemminkin. ”As the Secretary mentioned, I’m focusing this week on American’s national security” (Remarks by the president to state department employees: 15.2.2001). Sen sijaan 11. syyskuuta jälkeen puheet ovat poikkeuksetta jakaantuneet kahteen osioon, jotka Bush mainitsee jo puheen alkuvaiheessa. Eli tarkoituksena on kertoa valtion tilasta ja asemasta terrorismin vastaisessa sodassa sekä puhua hallinnon sisäpoliittisista uudistuksista tai ohjelmista.

”I want to spend some time talking about agriculture and the importance of agriculture for our country. But, before I do, I want to tell you about the war. I want you to know that we’re fighting against killers, cold-blooded murderers, and they still want to hurt us.” (President discusses Ag, Trade in South Dakota: 24.4.2002.)

Kuten yllä oleva lainaus osoittaa, Bush jokseenkin kivuttomasti linkittää jokaisen asian terrorismin vastaiseen sotaan. Samalla hän pyrkii kansalaisten mobilisoimiseen yhteisen asian puolesta. Eli kansalaisten jokapäiväiset askareet ja teot ovat osa kampanjaa, jonka tarkoituksena on kitkeä terrori maailmasta. Mainio esimerkki asioiden yhdistämisestä on huumeiden käyttö sekä terrorismin vastainen sota: ”If you quit drugs, you join the fight against terror in America”. (President empowers communities in fight against illegal drug abuse: 14.12.2001). Perusteluna tälle kommentille oli se, että huumeet tulevat Afganistanista, jolloin huumeiden käytön lopettaminen vähentää terroristien tuloja. Tämän tyyppisissä kommentteissa Bush

käyttää retoriikassaan assosiaatio-dissosiaatio rakennetta, jolloin retoriikkaa käytetään assosioimalla puhuttuun asiaan jotakin, mikä ei välttämättä siihen kuulu (Hart 1997: 15-16). Tällä pyritään liittämään kuulijoiden mielissä assosioidut seikat yhteen niin, että niitä ei voisi enää erottaa kahdeksi erilliseksi. Tämä lienee myös Bushin tarkoitus, sillä assosiaatioretoriikka oli havaittavissa lähes kaikissa vuoden 2002 analysoimissani puheissa. Terrorismin vastaisesta sodasta täytyi puhua, mutta se täytyi linkittää saumattomasti sisäpoliittisiin tapahtumiin tai kansainvälisellä areenalla tapahtuviin toimiin. Tällöin jokaisessa puheessaan hän puhuu ensin terrorismin vastaisesta sodasta, jonka jälkeen hän linkittää siihen koulutuksen, kansallisen turvallisuuden, huume politiikan tai budjetin. Tämä oli välttämätöntä, koska puheen narratiivi vanhenee nopeasti ja sitä täytyy uudistaa ajoittain. Välttämättömyys se oli myös toiminnan kannalta, sillä presidentin täytyi ottaa huomioon myös kansallinen agenda.

Seuraavaksi hyvässä puheessa on tractation ja argumentaation vuoro, joka tarkoittaa puheen käsittely- ja todisteluosaa. Tämän osion tarkoituksena on osoittaa oma näkökanta oikeaksi ja kiistää vastapuolen kanta (Haapanen 1990: 29). Yhdennentoista päivän iskut muuttivat joitakin perustelurakenteita, mutta jotkut ovat säilyneet ennallaan muuttuneesta tilanteesta huolimatta. Esimerkiksi Yhdysvaltain intressien turvaamisen merkitys maailmanlaajuisesti on eräs aihe, joka on säilynyt muuttumattomana koko puolentoista vuoden ajan. Toisaalta lähes kaikki aloitteet ja uudistukset, joista Bush puhuu, perustellaan terrorismin vastaisella sodalla.

"With courage, unity, and purpose, we met the challenges of 2001. The budget for 2003 recognizes the new realities confronting our nation, and funds the war against terrorism and the defence of our homeland. The budget for 2003 is much more than a tabulation of numbers. It is a plan to fight a war we did not seek – but a war we are determined to win." (The budget message of the president: 4.2.2002.)

Mielenkiintoista Bushin puheiden rakenteessa on juuri se, että kaikki perustellaan terrorismin vastaisella sodalla oli kyseessä budjetin kokoaminen, kansallinen turvallisuus tai koulunkäynti. Tässä jälleen tulee ilmi Bushin käyttämä retorinen

assosiaatio, jonka avulla johonkin asiaan liitetään siihen kuulumaton asia. Peroration, eli puheen lopetuksen, tulee puolestaan nostaa ja laajentaa omaa puolta edustavia aineksia. Tämä osio on myös Ciceron mukaan paras kohta herättää kuulijoiden tunteita ja Bushin puheiden loppuosat ovatkin tunteita herättäviä. Yleensä niissä vedotaan amerikkalaisten yhteishenkeen, myötätuntoon sekä kunniallisuuteen. Bush tuo myös oman asemansa esille, sillä usein hän sanoo olevan suuri kunnia olla maailman hienoimman maan presidentti ja ylipäällikkö. Jokainen puhe loppuu tuttuun siunauksen pyyntöön omalle maalleen.

"I'm proud of our country. I'm proud of the spirit of America. I am proud to be the President of the greatest nation of the face of the Earth. (Applause.) I said in my speech that one way we'll overcome evil is through the gathering momentum of millions of acts of kindness and decency and compassion. And I'm proud to be in a room of part of that momentum. May God bless you all, and may God bless America." (President call for 100 000 new senior corps volunteers: 31.1.2002)

Sotaa terrorismia vastaan pidetään tuoreena kuulijoiden mielissä liittämällä se eri yhteyksiin. Kuusiston (1996: 269) mukaan puheella on tarkoitus kytkeä yleisölle usein kaukainen, vieras ja monimutkainen tapahtumasarja johonkin tuttuun ja yksinkertaiseen selitykseen, ja antaa toimijoille nimiä ja tapahtumille merkityksiä. Kun konflikti on kytketty yhteyteensä, selkeytyvät myös sen ratkaisemiseen liittyvät ongelmat. Oikeutettuun sotaan on paitsi oikeus, myös velvollisuus ryhtyä. Tässä käy ilmi se, että retoriikalla, kielen avulla tapahtuvalla tilanteiden, toimijoiden ja tapahtumien määrittelyllä ja selittämisellä, on suora yhteys konkreettisen toiminnan tasoon. Vaikeat päätökset edellyttävät vakuuttavaa perustelua, ja uskottavan ja vetovoimaisen tarinan puuttuminen hankaloittaa voimakasta sitoutumista edellyttävien ratkaisujen läpi viemistä. Suurvaltajohtajien puheet kansainvälisissä konfliktitilanteissa eivät siis ole "vain" retoriikkaa. Niillä on keskeinen rooli luotaessa käytännön todellisuutta suurille joukoille ihmisinä.

Peroratioon kuuluu myös Jumalasta puhuminen. Jumala ei ole Bushilla pelkkä perustelu, vaan se kuuluu olennaisena osana puheen rakenteeseen. Uskonnollinen puhunta saattaa esiintyä missä tahansa puheen osassa, mutta yleisimmin sen paikka on juuri lopetuksessa.

‘Freedom and fear, justica and cruelty, have always been at war, and we know that God is not neutral between them. (Applause.) Fellow citizens, we’ll meet violence with patient justice – assured of the rightness of our cause, and confident of the victories to come. In all that lies before us, may God grant us wisdom, and may He watch over the United States of America.’ (Address to Joint Session of Congress and the American People: 20.9.2001)

Bush viittaa Jumalaan siten, että aivan kuin Yhdysvaltojen olisi määrätty Jumalan valitessa amerikkalaiset omaksi kansakseen taistelemaan eturintamassa terrorismin vastaisessa sodassa. Jumalan tahto on ikään kuin perustelu Bushin päätöksille ja sitä kautta Yhdysvaltojen toiminnalle. Tätä on tapahtunut Bushin puheissa niin usein, että siitä on huolestuttu niin maailmalla kuin Yhdysvalloissakin (ks. esim. Vasama 2003). Yhdysvalloissa pelätään uskonnollisen retoriikan jättävän sellaisen osan kansasta puheiden ulkopuolelle, jotka eivät tunnusta Bushin uskonnollista perinnettä. Maailmalle puolestaan leviää helposti kuva Yhdysvaltain presidentistä uskonnollisena ristiretkelijänä, joka kuitenkin yrittää naamioida sodan perustelut ylevimmillä periaatteilla.

Jumalan käyttö perusteluna on sillä tavalla helppoa, että sitä on vaikea kiistää. Perustelut, arvot ja uskomukset loppukädessä palautetaan Jumalaan, joka esitetään lopullisena auktoriteettina ja vasta-argumentaation estävänä voimana. Edellisestä lainauksesta implikoituu Bushin vahva asema suhteessa Jumalaan. ‘Antakoon Jumala meille viisautta ja huolehtikoon Yhdysvalloista’ –lausahdus kuulostaa enemmän imperatiivilta kuin pyynnöltä. Lauseesta saa vaikutelman, että Bush kääntää Jumalaa toimimaan hänen tahtonsa mukaan.

3.1.2 Toistuvat elementit puheen rakennuspalikoina

Nykyäikää tutkittaessa on mielekästä huomioida ilmiö nimeltä intertekstuaalisuus. Sen mukaan mikään yksittäinen teksti ei ole uutta asiaa sinänsä, vaan se on kokoelma muista tekstin kirjoittajan aikana käytössä olleista teksteistä. Tekstit muuttuvat hiljalleen ajan kuluessa, joten nykyiset puhetaumat ovat varsin samanlaisia kuin esimerkiksi noin sata vuotta sitten. Muutosta ei tämmöisellä aikavälillä ole kovin paljon ehtinyt tapahtua, mutta sen verran kuitenkin, että vanhempien tekstuaalisten kerrostuminen pohtiminen antaa nykypuheelle perspektiiviä. (Korhonen 2003, luento)

Intertekstuaalisen analyysin tavoitteena on eritellä diskursseja ja genrejä, jotka artikuloituvat tekstissä yhdessä (Fairclough 1997: 84). Fairclough'n (1997: 140) mukaan kaikki tekstit ovat yhdistelmiä eksplisiittisistä merkityksistä (eli siitä mikä tuli 'sanotuksi') ja implisiittisistä merkityksistä (eli alkuoletuksista, eli siitä, mikä annetaan ymmärtää sanomatta suoraan). Alkuoletukset kiinnittävät uuden vanhaan ja tuntemattoman tunnettuun. Olennaista on se, kuinka alkuoletukset asemoivat lukijan, katsojan tai kuulijan: tekstissä oletetaan vastaanottajan jakavan joitakin terveen järjen alkuoletuksia ja vastaanottajan asema määräytyy niiden mukaan. Tekstin alkuoletukset ovat osa sen intertekstuaalisuutta: alkuoletus tarkoittaa käytännössä oletusta siitä, että on muita tekstejä (olemassaolevia tai kuvitteellisia), jotka ovat tekstille ja sen lukijoille yhteisellä tavalla tuttuja.

Bushin puheet rakentuvat tietyistä elementeistä, jotka toistuvat eri muodoissa puheesta toiseen. Osa niistä voi jäädä pois ja uusia tulla tilalle, mikä vain kertoo puheiden uusiutumisen prosessista ja vaatimuksesta. Usein toistuvia elementtejä ovat kansallistunne, uskonto, viholliskuva ja armeija, arvot sekä historia. Muutamat näistä jakaantuvat vielä pienempiin osioihin, joita Bush käyttää puheissaan vaihtelevasti. Näiden elementtien avulla kukin puhe rakennetaan kokonaisuudeksi niin, että se parhaiten palvelee juuri sen puheen kuulijakuntaa. Puheessa täytyy käsitellä ajankohtaisia asioita ja samalla kansakunnan tilaa yhteen limittyneinä. Puheen täytyy myös olla tunteisiin vetoava ja kuulijoille siinä mielessä tuttu ja turvallinen, että kuulijat pystyvät siihen samaistumaan. Puheilla myös pyritään rakentamaan kuvaa yhdestä ja

yhtenäisestä Yhdysvalloista, joten yhteiset arvot, uskonto sekä historia ovat oivia käyttöesineitä Bushin puheissa. Niitä varmasti käytetään myös sen vuoksi, että niin kuuluu tehdä. Tällä tarkoitan sitä, että samoista asioista ovat puhuneet jo aiemmat presidentit kenties hiukan eri tavoilla tai eri painotuksin, joten näiden elementtien kuuluu olla presidentin puheessa.

Tätä juuri intertekstuaalisuus tarkoittaa: elementit ovat yhteisellä tavalla tuttuja sekä kuulijoille että puhujalle sitä kautta, että niistä on puhuttu ja niitä on kuunneltu aiemmin. Elementit ovat ikään kuin painuneet amerikkalaisuuden ytimeen, joten pelkästään niistä puhumalla ja niitä vahvistamalla kuulijoiden tunteet on helpompi herättää. Intertekstuaalisuuden voisi ajatella myös niin, että sanat ovat ikoneja, jotka tuovat mieleen tiettyjä asioita. Esimerkiksi Yhdysvaltain armeijan sotilas on kansakunnan moderni ikoni, jolloin siitä puhuttaessa kuulijalle kenties tulee mieleen Yhdysvaltojen taistelu vapauden puolesta ja Yhdysvaltojen ainutlaatuisuus maailmassa. Intertekstuaalisuus siis viittaa johonkin menneisyydessä – tekstiin, historiaan tai vaikkapa elokuvaan.

Bushin puheiden elementeistä pohdin ensin kansallistunnetta, jonka jälkeen paneudun uskuntoon sekä viholliskuvaan ja armeijaan. Tämän jälkeen analysoin vielä arvojen ja historian merkitystä. Kansallistunne jakautuu Bushin puheissa useaan osioon, joita ovat puhunta maailman hienoimmasta maasta, demokratian perikuvana olemisesta, vapauttajana toimimisesta, amerikkalaisesta unelmasta sekä yhteishengestä. Näistä ensimmäinen on yleensä pelkkä toteamus, jonka sekä puhuja että yleisö jakavat. Tämä on puheen alkuoletus, jonka pohjalta puhetta lähdetään rakentamaan. Perusteluja tälle sitten ovat juuri muut kansallistunnetta herättävät seikat, kuten vapaus, demokratia tai yhteishenki. " Ours is the greatest democracy in the world. Ours is the greatest country in the world." (Remarks by the President at American society of newspaper editors annual convention: 5.4.2001.) Amerikan ylistäminen, vapauden arvon korostaminen ja vapaan maailman hahmottaminen perustuvat avoimesti uskonnollisiin lähtökohtiin. Uskonto, Amerikka ja vapaus liittyvät toisiinsa. Amerikka on siten 'Jumalan alaisuudessa elävä kansa'. (Harle 1991: 104)

Demokratian sanansaattajana olemisesta puhuttaessa Bush viittaa Yhdysvaltojen olevan maailman paras demokratia. Tässä yhteydessä hän voi myös puhua siitä, kuinka demokratia kehittyi kukoistukseen Yhdysvalloissa, josta se sitten on levinnyt muualle maailmaan.

“Through much of the last century, America’s faith in freedom and democracy was a rock in a raging sea. Now it is a seed upon the wind, taking root in many nations.” (President George W. Bush’s inaugural address [ei pvm:ää])

Demokratian leviämisen perusteluna käytetään usein perustuslakia, joka on maailman vanhin yhä käytössä oleva perustuslaki. Maininta perustuslaista on merkittävä, koska sillä on suuri merkitys amerikkalaisessa yhteiskunnassa. Se on ikään kuin edellä mainitsemani ikoni, joka kuvaa amerikkalaisen yhteiskunnan vapauksia ja sen ainutlaatuisuutta. Demokratiakeskusteluun liittyy myös maan toimiminen muiden maiden vapauttajana, jonka avulla demokratiaa on viety maailmalle. Kyseiseen elementtiin viitataan silloin, kun Bush kertoo, kuinka maailman suurin armeija on vapauttanut kansoja riistosta ja tyranniasta ja johdattanut heidät kohti demokratian valoa. Maidmentin ja McGrewn (1991: 16) mukaan amerikkalainen politiikka ei jätä epäilystäkään siitä, etteivätkö amerikkalaiset äänestäjät ja heidän poliittiset edustajansa näe itseään demokraattisina ja Yhdysvaltoja erinomaisimpana liberaalina demokratiana maailmassa. Poliitikot, kuten presidentti, ottavat tämän itsestään selvyytenä. He viittaavat siihen usein, mutta harvoin he tuntevat tarvetta oikeuttaa sitä. Poliitikkojen mukaan demokratia on amerikkalainen arvo ja heidän valitsijansa ovat tästä yhtä mieltä.

Amerikkalainen unelma Bushin puheissa ilmenee keskusteluna siitä, kuinka jokainen taustastaan riippumatta voi tehdä elämästään menestystarinan uskomalla itseensä ja maansa parhaimmuuteen, tekemällä työtä ja ottamalla yksilöllisen vastuun elämästään. “If you work hard and dream big, you can realize your dream.” (Remarks by the President to the Hispanic chamber of commerce: 19.3.2001.) Amerikkalaisesta unelmasta puhuminen tiivistyy puhumiseen kovasta työstä, tavallisena ihmisenä

pysymisestä ja onnistumisesta yrittämisen, ei etuoikeuden kautta. Näitä teemoja amerikkalaiset ovat Hartin mukaan kuulleet lapsuudestaan saakka, joten ne saavat kuulijoista hyvän kaikupohjan. (Hart 1997: 273) Yhteishenki puolestaan tiivistyy Bushin puheissa kaikkien kansalaisten yhteiseen kamppailuun paremman huomisen puolesta lasten ja lastenlasten hyväksi.

Mikäli presidentin puheissa ilmenevää kansallistunnetta pitäisi kuvata symbolein, mielestäni sitä parhaiten kuvaa amerikkalainen jalkapallo ja omenapiirakka. Molemmat ovat hyvin tunnettuja sekä Yhdysvalloissa että muualla maailmassa, joten ne ovat universaaleita metaforia. Niissä molemmissa on säännöt ja ohjeet, joiden mukaan amerikkalaista jalkapalloa pelataan tai omenapiirakkaa paistetaan. Tekijöistään riippuen niiden sisältö tai koostumus voivat vaihdella, jolloin niistä tulee tekijöidensä näköisiä. Kuitenkin peruslähtökohta on kaikille sama, jolloin ne kansallistunteen symboleina rakentavat heterogeenistä, mutta kuitenkin kaikille tunnistettavaa yhteiskuntaa.

Myös uskonto ja jumala ovat läsnä Bushin puheissa. Ne tulevat ennen kaikkea esille puheiden lopussa, jossa Bush toivottaa Jumalan siunausta maalleen ja kansalleen. Se kyllä toki esiintyy myös puheiden muissa osissa yleensä muodossa "one nation under God". Tällä en tarkoita, että Bush olisi jotenkin "jumalallinen" tai että maa olisi peräisin suoraan Jumalasta. Sen sijaan uskonto näyttyy Bushin puheissa kokoavana voimana, johon voi turvautua hädän hetkellä rukoillen. Tällä lausahduksella presidentti voi viitata myös siihen, kuinka amerikkalaiset ovat yhdistäneet voimansa yhteistä, uutta vihollista vastaan.

Uskontoa Bush käyttää puheissaan usein ja se on ollut läsnä erittäin vahvasti. Esimerkiksi puhuessaan Irakin sodan oikeutuksesta Bush toivoo Jumalan ohjausta. Vasaman (2003) mukaan nykyisen presidentin puheista löytyy siis viitteitä uskosta jumalallisesti johdettuun ulkopoliittikkaan. Tähän viittaa esimerkiksi se, että hyökkäys Irakiin perustellaan kansakunnan korkeimpien moraalisten perinteiden noudattamisena. Näin poliittinen tavoite liitetään uskonnolliseen käsitteistöön, jolloin ajatuksena on se, että jos olet hyvä uskovainen, kannatat tätä politiikkaa.

Bushin puheissa käytetyt elementit liittyvät vahvasti myytteihin. Mielestäni esimerkiksi ajatus amerikkalaisesta unelmasta tai kansakunnan yhtenäisyydestä ovat myyttejä, joita Bush pyrkii puheissaan vahvistamaan. Hartin (1997: 243) mukaan myytit antavat puhujalle korkeamman auktoriteetin tunteen. Kun puhuja käyttää myyttejä, hän odottaa kuulijoiden kohtelevan niitä vakavasti. Myytit myös antavat suuremman jatkuvuuden tunteen, eli ne antavat tarkoituksen nykyisyydelle saaden sen näyttämään menneisyyden jatkumolta. Myytit antavat korkeamman yhteisöllisyyden tunteen, jolla Hart tarkoittaa, että yhteisöistä tulee yhteisöjä kun he ihailevat samoja sankareita ja kunnioittavat samoja hetkiä historiassa.

Uskontoon liittyvä eräs merkittävimmistä perusmyyteistä on Yhdysvalloissa ollut myytti Yhdysvalloista uutena Israelina. Vakaumus siitä, että Jumala erityisesti loi, ja sitten ohjasi, Yhdysvaltain kansan erityistä tarkoitusta varten – vapauttamaan maailman kansat Pimeyden tilasta. Ajatus tämän takana on, että Jumala antoi Yhdysvaltojen kansalaisille uskomattoman anteliaan maan, koska Hän erityisesti suosi heitä. Korvauksena tästä Hän odotti amerikkalaisen viestin, joka itse asiassa on Hänen viestinsä, leviävän laajalle ja kauas. Aikoja sitten edesmenneet puritaanit toistivat myyttiä huomattavasti, joten pian se vajosi syvälle amerikkalaisen psyyken juuriin. Yksi tämän myytin haaroista on ajatusta siitä, että Yhdysvallat on maailman rauhanvartija, jonka täytyy pysyä vahvana järjestyksenpidossa suojellakseen kaikki Jumalan lapsia. (Hart 1997: 251-252) Huomionarvoista Hartin tekstissä on isot alkukirjaimet puhuttaessa pimeydestä, amerikkalaisista ja jumalasta. Ne on kirjoitettu samalla tavalla Isolla kuin Länsi yleensä amerikkalaisessa kirjallisuudessa. Tällä kenties pyritään osoittamaan se, että Amerikkalaisuus on jotain parempaa ja yhtenäisempää kuin pelkkä amerikkalaisuus.

Amerikkalaisen poliittisen kulttuurin keskeisin perusta on ajatus 'taivaallisesta kohtalosta', joka tarkoittaa maailman moraalin vartioimista. Käsite esitettiin ensimmäisen kerran 1840-luvulla, mutta jo sitä ennen uskottiin Jumalan valinneen Amerikan 'uudeksi Israelikseen'. Amerikka on vapahtajakansa, kuten Israelkin. Amerikka on Valittu kansa, jonka Jumala on valinnut tietoisesti vapauttamaan

orjuutettuja, valaisemaan uudestisyntymättömiä, vartioimaan Vapautta ja esiintymään tulevaisuuden suurena kansana. Yhdysvaltojen perustajat loivat tradition hengessä pyhän liiton, Perustuslain, jonka valittu heimo otti omakseen. Jumala on antanut tälle valitulle kansalle koko läntisen pallonpuoliskon 'Luvattuna maana'. (Harle 1991: 99-100) Yhdysvaltojen tuli siis olla maailman moraalinen vartija, vapauden takaaja ja demokratian levittäjä.

Bacevich (2002) on sitä mieltä, että Yhdysvaltain hegemonian taustalla on taloudelliset intressit. Amerikkalaisen imperiumin laajentuminen perustuu Bacevichin (2002: 3) mukaan Yhdysvaltojen haluun luoda avoin ja integroitu kapitalistinen järjestelmä, jonka järjestystä ja normeja Yhdysvallat valvoo. Tätä vastaan voidaan kuitenkin kritikoida menemällä kriittisen geopolitiikan taakse, aina klassikkoon saakka. Enemminkin Yhdysvaltalaista ajatusmaailmaa voisi verrata Rudolf Kjellénin (1905) ajatuksiin suurvallasta. Kjellén kirjoittaa *Stormakt*-teoksessaan seuraavasti: "*Stormakten är icke främst ett matematiskt utan ett dynamiskt, icke ett etniskt eller kulturellt utan ett fysiologiskt begrepp. – Som ett kategoriskt imperativ står för dem folkets uppgift att påtrycka världen stämpeln af sin nationella idé. Detta är kolonisationens och hela imperialismens inre hemlighet: icke blott en sträfoan till materill vinst, eller en vilja till makt, utan ett ansvar af en mission till mänskligheten.*" (Kjellén 1905: 244-245)

Kjellénin mukaan suurvalta ei siis ole vain kulttuurinen, etninen tai matemaattinen, vaan myös dynaaminen ja fysiologinen käsite. Suurvallan kansan tehtävänä on vaikuttaa maailman järjestykseen kansallisen ideansa kautta. Imperialismin sisäinen salaisuus on suurvallan halu sitoutua koko ihmiskunnan missioon, ei vain pelkästään pyrkimys materiaaliseen voittoon tai valtaan. Yhdysvaltojen missio on levittää Jumalan heille antamaa sanaa maailmaan ja tuoda kaikki kansat hänen suojelukseensa. Tämä on heidän kansallinen ideansa, jonka avulla he pyrkivät vaikuttamaan maailman järjestykseen ja rauhaan. Yhdysvaltojen ulkopolitiikka ei ole pelkästään redusoitavissa vain taloudellisiin intresseihin, vaan suurvaltaisuus sinänsä on oma retorinen kategoriansa.

Viholliskuvasta puhuminen lienee klassista Yhdysvaltojen presidenttien puheissa. Julkilausutut viholliset kuuluvat suurvallan kuvaan, sillä se määrittelee vallan ja voiman sekä sisäisesti että ulkoisesti. Yhdysvallat on nykyään lähes ainoa valtio, joka jatkuvasti määrittelee vihollisiaan. Venäjällä vihollisia ovat tsetseenit. 1990-luvulla Yhdysvaltojen vihollisia olivat 'rogue states', nykyisin vihollisia on useampia – terroristit ja heidän tukijansa, pahuuden akselin valtiot sekä epävakaa valtiot. Vihollinen on Harlen (2000: 38) mukaan toiseuden erityiskategoria, johon heijastetaan omat negatiiviset piirteet. Eliaden (1993) mukaan ajateltuna vihollinen kuuluu kosmosta ympäröivään kaaokseen, joka yrittää tunkeutua myös kosmoksen sisäpuolelle. Bushilla viholliskuva on kaksijakoinen. Toinen on nimeämätön taho, joka jossain päin maailmaa saattaa uhata Yhdysvaltojen intressejä. Toinen puolestaan on maailmanlaajuinen terrorismi ja sen erinäiset osa-alueet.

“Our enemies [terrorists] are evil and they're ruthless. They have no conscience. They have no mercy. They have killed thousands of our citizens, and seek to kill many more. They seek to overthrow friendly governments to force America to retreat from the world.” (President shares thanksgiving meal with troops: 21.11.2001.)

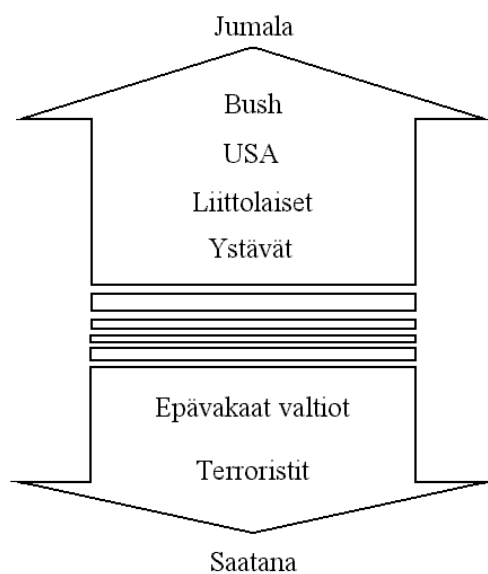
Jälkimmäiseen vihollisen kategoriaan kuuluu maailmanlaajuinen terrorismi, Al Qaida, palestiinalaisten terrori, terroristeja suojelevat maat sekä maat, jotka eivät ole liittyneet Yhdysvaltojen rinnalle taisteluun terrorismia vastaan. Nämä jälkimmäiset voivat olla potentiaalisia vihollisia. Terrorismi on samantyylinen retorinen vihollinen kuin Reaganilla oli Neuvostoliitto. Siitä syntyy kaikki pahuus, ja sen vuoksi se on kitkittävä maailmasta täysin. Vasta sen jälkeen maailma on hyvä paikka, jossa kaikilla hyvän edustajilla on mahdollisuus parempaan elämään. Juuri tämä viholliskuva esiintyy kaikissa iskujen jälkeen pidetyissä puheissa, jotta kansa ei pystyisi unohtamaan maan uutta vihollista.

Hyvän ja pahan vastakohtaisuus ja siihen liittyvä vihollisen hahmottaminen ovat saaneet näkyvimmän ilmaisunsa presidenttien poliittisessa kielessä. Tästä löytyy esimerkkejä jo Yhdysvaltain varhaishistoriasta, joskin päähuomio voidaan hyvin

keskittää presidentti Reaganin poliittiseen retoriikkaan. (Harle 1991: 100) Presidentti Reaganin 'poliittinen retoriikka' varsinkin ensimmäisellä presidenttikaudella antoi keskeisen aseman hyvän ja pahan taistelun traditiolle ja tuon tradition uskonnolliselle perusvärille. Samalla Reagan antoi ilmiasun 1980-luvun amerikkalaiselle konservatismille, jakaen maailman kahtia hyviin – meihin – ja pahoihin – heihin. Reagan antoi 'tämän siunatun maan' ja 'pahan valtakunnan' vastakohtaisuudelle harvinaisen johdonmukaisen kielellisen asun. (Harle 1991: 102)

Käsitys siitä, että Yhdysvallat on muita valtioita lähempänä Jumalaa, rakentaa amerikkalaisen ulkopoliittisen maailmankuvan. Maailma rakentuu Jumalan ja Saatanan vastakohtien ulottuvuudella (Harle 1991: 117) seuraavasti:

Kartta 1. Jumala ja Saatanana

Yllä oleva kartta pohjautuu Harlen tekstiin, mutta se on kirjoittajan rakentama näkemys nykyisestä tilanteesta Yhdysvalloissa. Kartassa nuolet kuvaavat hahmottamaamme fyysistä maailmaa, jonka sisällä siis toimivat niin presidentti, Yhdysvallat kuin myös terroristitkin. Jumala ja Saatanana ovat osa maailmankaikkeutta, mutta ne ovat fyysisen maailman ulkopuolella. Sen vuoksi heitä ei ole sijoitettu nuolien kuvaaman fyysisen maailman sisäpuolelle. Yhdysvaltalaisessa maailmankuvassa Jumala on siis kaikkein ylinnä, mutta suoraan hänen jälkeensä tulee presidentti George W. Bush. Vaikka jumala

onkin Bushin yläpuolella, puheita lukiessa ei voi välillä olla tulematta sellainen tunne, että asetelma onkin toisin päin. Kuten on aiemmin todennut, Bushin puheissa olevat lausahdukset jumalan siunauksesta tai hänen antamasta viisaudesta eivät ole enää pyyntöjä, vaan ne ovat ennemminkin kehoituksia. 'God bless America' ei ole pyyntö, vaan se on käsky jumalalle maan siunaamisesta.

Yhdysvallat on puolestaan suoraan Bushin alapuolella, mikä kuvastaa ajatusta Bushista vahvana johtaja, jumalaa puhuttelevana presidenttinä. Harlen (1991: 117) mukaan liittolaiset ovat maita, jotka hyväksyvät juutalais-kristillisen uskonnon, vapaan markkinatalouden ja vapaat vaalit. Pahat valtiot ovat näitä arvoja vastaan. Tämän maailmakuvan mukaan Yhdysvalloilla ei ole vain oikeutta omaksua Jumalan ominaisuuksia, sillä on siihen suorastaan velvollisuus. Yhdysvallat on korkein ja ylin päätöksentekijä. Se määrittelee hyvät ja pahat, ratkaisee oikean ja väärän sekä totuuden ja valheen välillä. Yhdysvallat ei ole muille selityselvöllinen. Terroristit puolestaan ovat vain piirun verran saatanaa parempia, joten heihin sopivatkin sellaiset määreet kuin pahuus tai pahantekijät. Yhdysvallat ja sen presidentti ovat siis suoraan jumalan alaisia amerikkalaisesta maailmankuvasta katsottuna. Jo George W. Bushin isä on sanonut asian oivallisesti amerikkalaisten olevan osa jotakin itseään suurempaa (Bush 1998: 136), ilmeisesti näin viitaten Jumalan ja Yhdysvaltojen väliseen sopimukseen. Tämä on presidenttien puheissa yleistä, sillä Hartin (1987: 173) mukaan uskonnollisuuden teema on esiintynyt Yhdysvaltojen presidenttien puheissa aina George Washingtonin ajoista lähtien.

Viholliskuvan toisella puolella on kuva ystävästä, joista Bush myös puhuu. "America has no better ally in our war against terrorism than Great Britain." (Radio address by the President to the nation: 6.4.2002.) Ystävät voidaan jakaa viholliskuvan lailla kahteen osaan: liittolaisiin ja ystäviin tai hyviin ystäviin ja ystäviin. Hyviä ystäviä ovat ne, jotka tukevan Bushin politiikkaa täysin, ystäviä ovat ne, jotka suhtautuvat Bushiin ja hänen politiikkaansa myötämielisesti. Hyviin ystäviin ja ystäviin lukeutuvat riippuvat Bushin suhteesta yleisönsä. Tällä tarkoitan sitä, että yleensä hyviä ystäviä ovat he, kenelle Bush sillä hetkellä puhuu tai se maa, jossa presidentti on vierailulla. Toki näihin kategorioihin vaikuttaa myös maailmanpoliittinen tilanne sekä maiden välisen

diplomaattiset suhteet sekä maiden välisten suhteiden historia. Esimerkiksi Japanin kutsuminen hyväksi ystäväksi onnistuu pelkästään Bushin vieraillessa maassa maiden välisten suhteiden ja historiallisten seikkojen vuoksi, muulloin Japani sijoittuu pelkän ystävän kategoriaan.

Jumalan antaman järjestyksen toteuttamista ja opettamista palvelee myös amerikkalaisten arvojen ja elämäntavan vienti kaikkialle. Yhdysvaltojen ulkopolitiikkaa ja siihen liittyvää väkivallan käyttöä ei voi rinnastaa muiden valtioiden toimintaan. Ero on siinä, että Yhdysvallat ei ole konfliktien osapuoli, vaan 'kolmas' tekijä, konfliktien ratkaisija ja päättävä. Yhdysvallat ei aja omia etujaan, vaan toteuttaa Jumalan tahtoa, panee toimeen yleismaailmallisen totuuden. Harlen (2000: 82) mukaan Yhdysvallat itse asiassa edustaa Jumalaa maan päällä. Sillä ei ole pelkästään oikeus, vaan myös velvollisuus esittää Jumalaa, ja samalla omia hänen kaikkivaltius sekä kyky tuomita muita.

Yksi Bushin puheita rakentava elementti on arvot, joihin Bush vetoaa puhuessaan kansalleen. Näitä arvoja ovat muun muassa 'vapautta-rakastava', 'myötätuntoinen' sekä 'henkilökohtainen vastuu'. Ja ennen kaikkea amerikkalaiset kuvataan hyviksi ihmisiksi, jotka rakentavat elämänsä samojen arvojen varaan kuin heidän maansakin rakentuu.

"The greatness of the country is in the values we believe in -- freedom and hope and opportunity. We' re a nation founded on just valuable principles."
(President announces plan to strengthen peace corps: 15.2.2002.)

Amerikkalaiset rakastavat vapautta ja koska he niin tekevät, heitä vastaan on hyökätty. Tämän voisi kääntää myös pääläelleen: jos he suosisivat tyranniaa, heitä vastaan ei olisi hyökätty. Tätä Bush ei koskaan sano ääneen, vaan se ikään kuin leijuu ilmassa puheen aikana. Yhdysvaltalaiset ovat vapaita tyranniasta, sorrosta ja alistamisesta, joten heitä vihataan. Syyskuun 11. päivän iskut nostivat Yhdysvalloissa myötätunnon aallon, joka ilmeni hyväntekeväisyys- ja vapaaehtoistyönä, verenluovutuksena ja kansallistunnon nousuna. Ja tätä Bush käyttää puheissaan hyväkseen. Hänen mukaansa amerikkalaiset

ovat kovin myötätuntoisia, joten Bush on lanseerannut termin 'compassionate conservatism', joka on yksi hänen poliittinen agendansa. Ja sen sijaan, että iskut olisivat olleet maalle pahasta, Bush on kyennyt kääntämään ne voitoksi. Hänen mukaansa ne yhdistivät kansan, jolloin mikään paha ei heihin enää pysty koskemaan. Toisaalta kansan yhtenäisyydestä Bush on puhunut jo ennen World Trade Centerin iskuja, mutta sen käyttö lisääntyi selvästi syyskuun jälkeen.

Viimeisin Bushilla toistuva elementti on historia. Tähän liittyy aiemmat presidentit ja muut suuret miehet, maailman vanhin perustuslaki, suuret ja voitokkaat taistelut sekä maan rooli vapauttajana. Näitä kaikkia ei välttämättä lausuta ääneen, vaan ne ikään kuin otetaan annettuina. Tällä tarkoitan sitä, että Bush nojaa puheissaan historiallisiin elementteihin, joita ei pohdita tai kritikoida, vaan niitä käytetään puhunnassa hyväksi ilman kyseenalaistamista. Historiaan on helppo nojata jo presidentin oman taustansa vuoksi, onhan republikaaninen ideologia peräisin jo vuosien 1760 ja 1800 väliseltä ajalta (American Republican Ideology, [www](#)).

Yhdysvaltojen suuriksi presidenteiksi yleensä lasketaan George Washington, Thomas Jefferson, Andrew Jackson, Abraham Lincoln, Theodore Roosevelt, Franklin Roosevelt, Woodrow Wilson ja Harry Truman (Houghton 2002: 56). Näistä republikaaneja ovat Jeffreson, Theodore Roosevelt ja Lincoln (Valkoinen Talo: presidentit, [www](#)). Washingtonin aikana puolueet eivät vielä olleet kehittyneet nykyiseen muotoonsa, joten häntä ei voi luokitella nykyisen järjestelmän tavoin demokraatiksi tai republikaaniksi. Presidentti Bushin on helppo puheissaan historiaan turvautuen nojata suurten presidenttien jälkeensä jättämään perinteeseen.

'But the world has seen we are not conquerors; we' re liberators. We fight for freedom, and at the same time, we have saved a people from mass starvation. We fight for freedom, but at the same time, we' re clearing away minefields, rebuilding roads, and opening up hospitals.' (President calls for quick passage of defense bill: 15.3.2002.)

Voisi jopa ajatella, että Bush ikään kuin asettaa itsensä jatkumolle suurten presidenttien perään puhumalla samoista teemoista, mistä hekin ovat puhuneet. Ehkä yksi merkittävimmistä esiin tulevista seikoista Yhdysvaltojen presidenttien julkisissa puheissa on juuri vapaus – yksilöllinen vapaus, vapaa markkinatalous sekä vapaus vastakohtana tyrannialle. Jo esimerkiksi Jeffresonin tiedetään sanoneen vannoneensa Jumalan alttarilla ikuista vihamielisyyttä kaikenlaisia tyrannian muotoja vastaan (Valkoinen Talo: presidentit, www). Ja esimerkiksi Truman (1998: 60) puolusti doktriiniaan sanomalla sen olevan investointi vapauteen ja maailman rauhaan.

Toisaalta historiaan liittyy puheissa esiintyvä seikka siitä, kuinka historia kutsuu Yhdysvaltoja ja sen kansalaisia toimimaan.

“History has called this nation into action. History has put the spotlight on America. History is going to write, did this country, in its position -- unique position in the world, did we blink in the face of terror, or were we willing to lead the world to a more free and civilized society?” (President says strong work requirement need in welfare reform: 3.6.2002.)

Toimintaan kutsuvaa historiaa Bush ei selitä tarkemmin, mutta hän tarkoittanee Yhdysvaltojen olleen vastaavassa tilanteessa ennenkin. Vastaavassa tilanteessa siinä mielessä, että amerikkalaiset ovat taistelleet ja johtaneet taisteluita toisella maaperällä omien intressien suojelemiseksi. Tässäkin tilanteessa kyseessä on omien intressien suojeleminen, sillä ovathan vaarassa amerikkalaiset arvot – vapaus ja demokratia – sekä maan koskemattomuus ja sen loukkaaminen syyskuun iskujen yhteydessä.

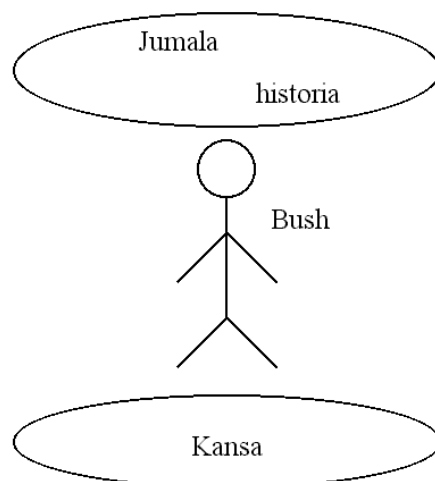
Edellä mainitusta lainauksesta käy hyvin ilmi myös se, kuinka Amerikka on muotoillut omaansa ja muiden maiden historiaa olemalla maailman johtava maa. Ja se on tehtävä jälleen kerran, jotta maailmasta tulisi vapaa ja sivistynyt yhteisö. Historiaan viittaamiseen liittyy muutakin kuin ääneen lausutut viittaukset menneisyyteen. Siihen liittyy puheiden alla kulkeva virta, joka liittyy amerikkalaiseen kulttuuriin ja ideologiaan. Tällä tarkoitan taustalla olevaa ajatusta siitä, että perustuslaki on instituutio, joka on Yhdysvaltojen yhteiskunnan perusta. Merkittäviä ovat myös

perustuslain luojat, Perustajaisät, jotka ovat omalla työllään luoneet Yhdysvallat ainutlaatuisiksi vapaaksi valtioksi.

Kaikki edellä mainitut elementit ja niistä puhuminen pohjautuvat tietylle arvopohjalle, jonka – yleistäen – voisi sanoa kaikkien yhdysvaltalaisien jakavan. Arvopohjaan kuuluu luonnollisesti tärkeät arvot, kuten vapaus, demokratia, amerikkalainen elämäntapa ja maan suuruus. Myös tässä uskonto on merkittävässä asemassa, sillä usko taivaalliseen mandaattiin on painunut syvälle amerikkalaisen yhteiskunnan perustaan. Tähän perustaan kuuluu vahvasti historia, sillä ilman perustajaisiä ei olisi Yhdysvaltoja sellaisena kuin me nyt sen tunnemme. Tämä kaikki kuultaa Bushin puheista läpi, jolloin kuulijoiden on niihin helppo samaistua, ja kuulijat ikään kuin huomaamattaan ja luonnollisesti resonoivat Bushin teemoihin puheen elementtien ollessa kaikille tuttuja ja yhteisiä historian perusteella.

Puheiden elementtien perusteella asemoisin Bushin Jumalan ja amerikkalaisten väliin seuraavasti:

Kartta 2: Bush Jumalan ja kansan välissä

Bush useasti toteaa historian velvoittavan Yhdysvaltoja toimimaan. Tämä liittyy myös edelliseen pohdintaan amerikkalaisten taivaallisesta kohtalosta. Tämän vuoksi historia ja Jumala ovat Bushin yläpuolella edellisen ollessa kuitenkin hiukan suuremmassa roolissa. Bush kunnioittaa ja tottelee häntä ylempänä olevia voimia. Toisaalta hän itse

päättää, miten tottelevaisuus tapahtuu. Kansan tehtävänä puolestaan on olla kuuliainen johtajalleen, joka kuitenkin toimii suoraan Jumalan alaisuudessa. Whiten romanttisen narratiivin mukaan ajateltuna Jumala ja historia ovat valon voima, jonka avulla pahuus ja pimeys voitetaan. Kansan tehtävä on puolestaan yhtenäisenä rintamana olla taistelemassa johtajansa rinnalla valon puolesta. Näin ollen Bushilla on tietty ylipapin positio retoriikan sisäisessä maailmassa. Hän tietää, mitä historia haluaa ja hänellä on Jumalan tahto käsissään.

3.1.3 Tyypipuhe

Tässä on tarkoitus demonstroida tyypillinen Bushin puhe. Hänen puheidensa kieli on hyvin yksinkertaista ja helppolukuista. Hän käyttää myös paljon lyhyitä lauseita ja toistoa, jotta puheiden sanoma menisi paremmin perille. Olen itse luonut tämän puhetilanteen niin, että nimet, tittelit ja paikat ovat keksittyjä. Osa tekstistä on Bushin käyttämiä fraaseja ja hänelle muuten tyypillistä puhetta. Lisäsin mukaan myös yleisön reagoinnin naurun tai aplodien avulla niihin paikkoihin, missä Bushin puheessa yleisö yleensä reagoi. Bushin puheiden kieli on usein epävirallisempaa, joten myös itse olen käyttänyt Bushin puheissa esiintyviä lyhenteitä. Näitä ovat esimerkiksi I'd like to (I would like to), I won't (I will not) tai I'm (I am).

Thank you all very much. I'm honoured to be here. (Applause). Thank you, Speaker, for introducing me. That was very eloquent from you, especially because you are from Oklahoma. (Laughter). Ok, let's get started. I like to give short speeches and that is what I'm going to do now. (Laughter). First I'd like to introduce some of my friends who are traveling with me. This is Bob Finkelstein who is doing everything he can to protect our country. (Applause). He is a very hard working guy like all Americans are. And this is Bill Thompson who is the head of financial department in my staff. He does everything he can to create jobs for Americans. (Applause). And last but not least I'd like to introduce my beautiful wife, Laura, who is here with me in this very important journey. (Applause).

My fellow citizens, I would like to talk about two issues today. The first is unemployment and the second is homeland security. My job is to make United States a secure place. (Applause). And that is what I'm going to do. We are in war. The battle is fought in many fronts. In homeland we are doing everything we can to stop the terrorists. We have cut the financial aids and we have made the airports safer. Abroad we are hunting the terrorists down. One by one, cave by cave we will find those evildoers and bring them to justice. (Applause). I ask patience and resolve, my fellow Americans, so that we can make the world safer and free for us and many generations to come. (Applause).

One part of fighting terror is to fight against unemployment. The role of my government is to create conditions in which jobs are created. And that we can achieve by reducing taxes. People pay too much taxes. That is not what America is about. We cut them down from those, who pay them most. We have to make sure that everyone has an opportunity to decide what they want do with their earnings. That is what individual freedom is about and that is what America is about. (Applause).

The tax reduction is important, but the first condition to make sure people can find work is to make sure our nation is secure. It must be secure against an enemy that wants to attack us. That starts with active and strong homeland security. We have to make sure that these evildoers won't attack again. (Applause). They did it because they hate our freedom, our democratically elected government and the freedom of speech. They thought they could tear this nation down. But that was a miscalculation. Out of the evil has come incredibly good. (Applause). This nation has come together, we are one nation under God. And the terrorists didn't know what they were doing because they roused a mighty giant. (Applause). And we will get them. This is a fight against evil and we will win. We will not fail and we will not falter, because this is America. This is who we are. (Applause).

Thanks for having me here, it was a pleasure. I'm so proud to be the president of the greatest land on earth. May God bless America. (Applause).

Kuten tyypillinen Bushin puhe, myös tämä esimerkki alkaa lyhyellä aloituksella. Siinä presidentti kiittää hänet esitellyttä henkilöä ja samalla esittelee mukana olevan seurueen. Tähän osioon kuuluu amerikkalaiseen puheperinteeseen liittyvä tunnelman keventäminen vitsailuineen. Tämän jälkeen Bush menee asiaan rakentaen puheensa kahden pääasian varaan. Toinen näistä on terrorismin vastainen sota ja toinen joku muu politiikan agendalla oleva asia. Ensin Bush puhuu terrorismista, ja vasta sen jälkeen hän keskustelee päivän politiikasta. Tämän jälkeen hän vielä palaa terrorismin vastaiseen sotaan. Järjestys on lähes aina sama, presidentti poikkeaa tästä kaavasta vain silloin, kun koko puhe käsittelee terrorismin vastaista sota. Kuten Cook (2002:760) huomauttaa, syyskuun yhdennentoista päivän jälkeen puheiden prioriteetti oli terrorismin vastaisessa sodassa. Presidentti puhui rutiininomaisesti vähintään kymmenen minuuttia jokaisen julkilausumansa alussa terrorismin vastaisesta sodasta. Vasta tämän jälkeen tulivat muut asiat.

Puheen lopussa Bush pyrkii nostamaan kansallistunnetta vetoamalla kansansa tai maansa paremmuuteen ja yhteisiin arvoihin. Puhe loppuu pyyntöön Jumalan siunauksesta.

3.2 Romanttinen narratiivi identiteetin rakentamisessa

Kuten olen jo aiemmin todennut, identiteetti on muuttuva käsite. Se on konstruoinnin tulos, jota voidaan muuttaa taloudellisesti, kulttuurisesti tai poliittisesti. Kuten Hänninen (1998: 8-11) toteaa, identiteetti on ajallinen prosessi, jossa mennyt, nykyisyys ja tulevaisuus kohtaavat. Tämä kohtaaminen konstruoidaan usein tarinan avulla. Narratiivin avulla rakennetaan maailman rajat samalla kuin luodaan oman kansan identiteetin rajat.

Kuusiston (1996: 270) mukaan jokapäiväisellä ja läheisellä tasolla politiikan kielellä luodaan poliittisen maailman rajat – nostetaan juuri tietyt asiat käsittelylistalle, annetaan sanastot niiden hahmottamista varten ja luodaan kokonaisuuksia erillisistä palasista. Todellisessa maailmassa ilmiöt näyttävät enimmäkseen peräkkäisinä,

toisiaan ajassa seuraavina, kun taas tarinamme niistä liittävät nämä erilliset tapahtumat yhteen kausaalisuhteiden välityksellä, toistensa syiksi ja seurauksiksi. Juonelliset kertomukset edellyttävät aina valikointia ja karsimista sekä tiettyjä lisäyksiä: esitettävälle tapahtumaketjulle on rajattava alku ja loppu, siihen on valittava kertomuksen kannalta oleelliset osat ja ne on sidottava toisiinsa loogisesti ja uskottavasti.

Hayden White analysoi erilaisten narratiivien rakenteita. Hän erottelee kolme erilaista strategiaa, joita voidaan käyttää narratiivien "selittävien tekijöiden" löytämiseksi. Nämä strategiat ovat nimeltään muodollinen argumentti, juonellistaminen sekä selittäminen ideologisen implikaation avulla. Jokaisen edellä mainitun erilaisen strategian sisällä White identifioi vielä neljä mahdollista artikulaation muotoa. Argumenteille nämä muodot ovat muodollisuus, organismi, mekanismi ja kontekstualismi. Tarinan juonessa ovat romanssin, komedian, tragedian ja satiirin arkkityypit, ja ideologisessa implikaatiossa löytyy anarkismin, konservatismi, radikalismi ja liberalismi muodot. (White 1975: x)

Edellä eritelty erilaiset argumentaation muodot liittyvät kiinteästi toisiinsa. Whiten (1975: 29) mukaan narratiivin historiograafinen tyyli esittää tietyt yhdistelmät tarinan juonesta, argumentista ja ideologisesta implikaatiosta. Niitä ei voi yhdistää mielivaltaisesti, vaan niillä on omat, toimivat yhdistelmänsä. Seuraavassa tarkoitukseni on pohtia sitä, millaisilla argumentaation muodoilla Bush rakentaa identiteettiä. Tämän vuoksi esittelen edellä mainitut tyypit siten, että analysoin ne kaikki lyhyesti, mutta pohdin Bushille ominaisia tyylejä pidempään.

Whiten (1975: 8-9) mukaan romanssi on perustaltaan itse-identifikaation draama, jota symbolisoi sankarin etevämyyden kokemusten maailmassa, hänen voittonsa ja lopulta vapautuksensa siitä. Se on draamaa hyvän voittaessa pahan, hyveen voittaessa viisauden ja valon voittaessa pimeyden. Satiirin arkkityyppi on puolestaan täysin romanssin vastakohta. Se on draamaa, jota dominoi ajatus ihmisen olemisesta ennemminkin maailman vanki kuin sen hallitsija. Komediasa toivo viriää ihmisen tavasta väliaikaisesti voittaa maailma, joka näyttäytyy satunnaisena sovintona

sosiaalisen ja luonnollisen maailman voimien kanssa. Tragediassa puolestaan on kyse ihmisten kesken traagisesti jakautuvista tiloista.

Romanssi koskee kunniallisen menneisyyden palauttamista tapahtumasarjalla, joka sisältää taistelua sankarin ja pahuuden voimien kanssa. Romanssi on kuolevaisten tapa kontrolloida kokemusta, sillä yksilöt eivät ole puhtaita, eikä heitä ympäröivä sosiaalinen järjestelmä ole terve. Romanssissa sankari seikkailee erämaiden halki, jossa häntä koetellaan. Koettelemukset ovat juuri taisteluita hyvän ja pahan välillä. (Murray 1993: 181-182, 197) Romanssi on ennen kaikkea mobilisoimisen narratiivi. Narratiivin tarkoituksena on saada kansa liikkeelle, yhtenäistää omat joukot valon puolelle pimeyttä vastaan. Romanssin tyyliässä ajattelussa maailma on mustavalkea: maailmassa on vain valoa ja pimeyttä, mustaa ja valkoista. Harmaan eri sävyjä ei maailmassa ole lainkaan. Kaikkien on valittava myös puoli: joko olet meitä vastaan tai meidän puolella.

Romanttisen narratiivin voisi ajatella toimivan esimerkiksi puhuttaessa Pyhästä Yrjöstä ja lohikäärmeestä. Lohikäärme uhkaa kansaa syösten polttavaa tulta. Kukaan ei pystyisi yksin lohikäärmettä voittamaan, mutta se on kuitenkin tapettava kansan turvallisuuden takaamiseksi. Mikäli kansa yhdistää voimansa ja syöksyy taisteluun Pyhä Yrjö etunenässä, lohikäärme pystytään kukistamaan. Romanttisen narratiivin käytöllä pyritään juuri edellä mainitulla tavalla mobilisoimaan kansa yhteisen asian puolesta. Ajatellaan, että ihmiset pystyvät voittamaan pahuuden kaikkien voimat yhdistämällä.

Bushin puheet ovat selkeästi romanttisen narratiivin mukaisia. Niissä puhutaan paljon hyvän ja pahan kamppailusta, jossa edellinen aina voittaa jälkimmäisen. "Ours is a campaign against evil. (Applause.)" (At O'Hare, President says "Get on board": 27.9.2001.) Luonnollisesti hyvä on Yhdysvallat ja paha on terrorismi, Al Qaida ja pahan akseliin kuuluvat valtiot. Pahan määrittely riippuu Bushin politiikan ja puheiden tarkoituksista. Mikäli niiden tarkoitus on saada muut valtiot Yhdysvaltain ajamaan rintamaan, pahana toimivat kansainväliset terroristit ja Al Qaida. Mikäli puheen tarkoituksena on vakuuttaa kuulijat terrorismia tukevien valtioiden lukumäärästä, pahana toimivat pahuuden akselin valtiot.

Kuusiston (1996: 271) mukaan retoriikalla ja kertomuksilla luodaan maailmaan järjestystä sekä määritellään eri toimijoiden asemaa ja roolia. Vakavissa konfliktitilanteissa, kun kansakuntaa valmistellaan potentiaaliseen sotaan, on selitettävät kertomukset rakennettava erityisellä huolella. Sodan motiiveja julkisesti määriteltäessä on tarjottava vakuuttava selitys juuri sillä hetkellä kyseessä olevalle väkivaltaiselle yhteenotolle, mutta myös mukailtava tiettyjä yhteisössä ajan myötä muodostuneita periaatteellisia käsityksiä sodan hyväksyttävistä syistä. Bush rakentaa romanttisella narratiivilla kansansa ja maansa identiteettiä.

“Today, our nation saw evil, the very worst of human nature. And we responded with the best of America – with the daring of our rescue workers, with the caring for strangers and neighbors who came to give blood and help in any way they could.” (Statement by the president in his address to the nation: 11.9.2001)

Identiteetti rakennetaan viholliskuvan ja toiseuden avulla, sillä identiteetti syntyy vuorovaikutuksen tuloksena. Harlen mukaan se tarkoittaa, että identiteetti pitäisi ymmärtää relaationa itsen suhteessa toiseen (Harle 2000:37-38). Tällöin puheissa eksplisiittisesti tuotettujen arvojen ja käsitysten taustalla on vastakkainen implisiittinen merkitys. Tällä tarkoitan sitä, että Bushin puhuessa vihollisen pahuudesta ja pimeyden voimista, voidaan tällöin implisiittisesti ajatella amerikkalaisten olevan vihollisen vastakohtia. Tässä tapauksessa amerikkalaiset ovat hyviä, valon kansalaisia.

Romanttisen narratiivin mobilisoimisen tarkoituksena on pyrkiä toiminnan uudelle tasolle. Siellä kansa on yhdessä voittanut johtajansa johdolla yhteisen vihollisen. Tälle tasolle pyrittäessä on juuri tarkoitus päästä pimeyden maailmasta valoon, mustasta valkeaan. Tällöin pimeys väistyy ja päivä lankeaa jälleen maailman ylle. Aivan kuten pimeys ja valo ovat olemassa suhteessa toisiinsa, myös identiteetti peilautuu vastakkaisena suhteessa toiseen. Itse on erilainen kuin Toinen. Koska oma identiteetti muodostuu yleensä hyvästä ja positiivisuudesta, on toinen tällöin väistämättä paha ja negatiivinen.

Viholliskuvalla puolestaan selitetään pahan ja kärsimyksen olemassaolo, jota toinen tuottaa. Viholliskuva konfliktoi minän ja toisen suhteen. Koska toisen erilaisuus on niin täydellistä, se voidaan kääntää ylösalaisin toisena hetkenä itsen perustaksi, eli toisen paha ja barbaarisuus on se, mikä tekee mahdolliseksi itsen hyvyyden, sivistyneisyyden ja säädyllisyyden (Negri ja Hardt 2000: 127). Ääneen lausutut viholliset on yksi suurimmista identiteetin rakennusaineista Bushin puheissa. Viholliskuvassa peilautuu sekä itsen hyvyys ja anteliaisuus että vihollisen selittämätön pahuus.

“We fight an enemy which is cruel and heartless and relentless.” (President discusses the future technology at White House forum: 13.6.2002.)

Vihollinen on siis paha, sydämetön ja säälimätön. Harlen itsen ja toiseuden relaation mukaan amerikkalaiset ovat hyviä, koska vihollinen on paha. Kuten Harle asian ilmaisee, viholliskuva kertoo siitä, millaiselta ulkoryhmän jäsen mielestämme näyttää (Harle 2000: 40). Bush heijastaa tämän hetkiseen Yhdysvaltojen ykkösviholliseen mahdollisimman negatiivisia määreitä, joiden avulla hän implisiittisesti identiteettiä rakentaa. Siitä, että amerikkalaiset ovat hyviä ja sydämellisiä ja viholliset pahoja ja sydämettömiä, tulee helposti yhteisön normi. Toistamalla puheissaan yhteisönsä normeja puhujat vahvistavat niitä edelleen ja saavat samalla tukea omille, oikealla tavalla perustelluille pyrkimyksilleen (Kuusisto 1996: 271).

“My administration has a job to do, and we’re going to do it. We will rid the world of the evil-doers.” (Remarks by the president upon arrival: 16.9.2001.)

Vihollinen on paha, joka uhkaa hyvää ja sen hyveellistä elämää. Pahuus täytyy siis kitkeä maailmasta, jotta hyvän elämä olisi turvallisempaa. Romanttisen narratiivin avulla Bush pyrkii mobilisoimaan kansansa taisteluun pahuutta vastaan. Pahuudelle annetaan kasvot, sen luonteenpiirteet määritellään ja sen sijainti pyritään paikallistamaan. Antaessaan viholliskuvalle määreet, Bush samalla määrittelee amerikkalaisuuden ja Amerikan. Ja jotta maailma olisi parempi, eli

amerikkalaisten arvojen mukainen, on pahuudesta päästävä eroon. Käytän termejä hyvä ja paha, sillä itsen ja toisen termien käyttö on tässä hiukan ongelmallista. Toiseutta ei voi maailmasta koskaan poistaa, sillä silloin itsen määrittely ja sen identiteetin pohdinta olisi erittäin ongelmallista, jopa mahdotonta. Toiseutta ei voi poistaa, mutta omille intresseille suotuisan pahuuden voi.

Viholliskuvan luomisessa on kyse eräästä retoriikan funktiosta, nimeämisestä. Kuten Hart (1997:16) muistuttaa, nimeämisen voimakkuuden ymmärtäminen liittyy siihen, että kaikki oliot syntyvät ilman nimilappua. Hartin mielestä nimeäminen on tärkeää, koska asioiden merkitys on kovin muuttuva. Retoriikan nimeämisfunktio auttaa kuulijaa mukautumaan esitettyihin asioihin ja antamaan niille hyväksyttävän tavan puhua niistä. Palosen (1997:114) mukaan nimeäminen on puolestaan poliittinen teko *par excellence*, koska se luo uusia todellisuuksia määritelmien kautta.

Harlen mukaan ystävän ja vihollisen nimeäminen ja erottelu edustaa aina uskottavaa ja yleisesti jaettua totuutta – Totuutta, jota ei koskaan aseteta kyseenalaiseksi. Vihollisesta puhuttaessa kysymys ei ole virrehavainnoista, vaan kiistattomasta ja ehdottomasta Totuudesta. Se on syntynyt kulttuuriperinnön omaksumisen kautta sosialisatioprosessissa, se on kehittynyt tarkan ja terveen harkinnan perusteella. Totuuden jakava ihminen on normaali, sen kiistävä puolestaan epänormaali. Se joka asettaa Totuuden kyseenalaiseksi, asettuu vihollisen leiriin. (Harle 2000: 41)

Edellä mainittu ilmiö nostaa päätään tälläkin hetkellä myös Yhdysvalloissa. Kansakunnan on vallannut samanlainen ilmiö kuin 1950-luvulla levinnyt kommunismin pelko (*red scare*). Mikäli tuolloin henkilö esitti yleisestä linjasta, eli kommunismivihasta, eriävän mielipiteen, hänet leimattiin välittömästi isänmaanpetturiksi ja kommunisteille myönteiseksi. Tällä hetkellä Yhdysvalloissa pelätään terrorismin leviämistä edelleen, mikä saattaisi aiheuttaa uusia iskuja Yhdysvaltoihin. Giglion (2002) mukaan tämän hetken ”punainen vaara” -ilmiöön liittyy hyvin paljon yhteneväisyyksiä 1950-luvun kanssa. 2000-luvulla se tarkoittaa sitä, että mikäli henkilö esittää presidentin linjasta epäilevän kannan tai eriävän mielipiteen, hänet välittömästi leimataan epäpatrioottiseksi. Tämä tarkoittaa sitä, että eriäviä

mielipiteitä omaavat henkilöt eivät kenties uskalla esittää mielipiteitään ja uskomuksiaan, mikä taas sotii Yhdysvaltojen vapauden ajatusta vastaan.

Tällainen henkinen ilmapiiri on varmasti leijunut Yhdysvaltojen yllä terrori-iskujen jälkeisinä aikoina. Tilanne jatkui pitkälti samanlaisena Irakin sodan alkuun saakka. Giglio mainitsi esimerkkinä juuri Irakin sodan arvostelun ennen Yhdysvaltojen hyökkäystä. Tällä hetkellä Yhdysvalloissa tilanne on hiukan erilainen. Vaikka Irakin sota on virallisesti julistettu päättyneeksi, lähes päivittäin maasta kantautuu tietoja liittoutuneiden kaatuneista sotilaista. Irakista ei myöskään ole löydetty kemikaalisia tai biologisia aseita, jotka olivat osa hyökkäyksen virallista perustelua. Bush on joutunut näiden – sekä suuren valtiontalouden alijäämän – vuoksi arvostelun kohteeksi, ja hänen kannatuslukunsa ovat laskeneet alle viidenkymmenen prosentin. Mutta varmasti terrori-iskujen ja Afganistanin operaation aikana ja sen jälkeen maassa on vallinnut ”punainen vaara” -ilmiö, ja vallitsee vieläkin niin, että silloisia valtiojohton toimia ei arvostella.

Kenties Irakin sodan vastustus on osaltaan johtunut siitä, että Irak ja Saddam Hussein on koettu terroristeja etäisemmiksi vihollisiksi. Mitä epämääräisempi ja kaukaisempi vihollinen on, sitä enemmän argumentoinnissa käytetään narratiivia. Yksi tarina ei kuitenkaan kestä kovin pitkään, joten sitä täytyy uusia aika ajoin. Valtioiden narratiivia luovat kaikki sen kansalaiset. He kertovat tarinoita itsestään, toisistaan, maastaan, ja kaikki ne luovat uutta, yhteistä narratiivia. Kuitenkin valtion päätarinan kertoja on presidentti, joka puheillaan luo todellisuutta kansalaisilleen. Kuusiston (1996: 272-274) mukaan sodan motiiveja ja viholliskuvia selittävä poliittinen johtaja joutuu operoimaan myyttien ja sadunomaisten kertomusten alueella: yleisölle ei esimerkiksi riitä, että sodalla sanotaan saavutettavan tietty materiaallinen etu juuri tietyllä hetkellä. Vihollisen tulee olla paha ja sankarin suorittaman tehtävän jalo. Toistuvat tarinat ovat äärimmäisen tärkeitä: niillä selkeytetään tilanne, osoitetaan vihollinen ja annetaan ratkaisumalli. Selkeällä kuvalla pahasta vihollisesta on monta funktiota. Taisteluun lähdeittäessä se antaa toimille motiivin, varmistaa asetelman ja eri osapuolten roolit sekä kytkee tilanteen osaksi ikuista taistelua hyvän ja pahan voimien välillä. Lisäksi

vakuuttava viholliskuva rakentaa osaltaan toimijan omaa identiteettiä ja vahvistaa hänen ryhmänsä sisäistä yhteenkuuluvuutta.

Ongelmallista on erityisesti se, että toiseuden ehdot ja luokittelun kriteerit useimmissa tapauksissa asetetaan yksinomaan 'Meidän' ehdoilla. Identiteeteistä ei siis liiemmästi edes neuvotella. (Paasi 1998: 184)

'What a great nation we are. We' re a strong nation, we' re a proud nation, and we' re showing the world we' re a deeply compassionate nation as well. Out of evil will come good. They thought they hit a weak nation, but instead they found a strong, strong group of people, and I' m proud to be your President. God bless.'" (President reiterates call for retirement security reform: 1.3.2002.)

Toisaalta romanttisen narratiivin käyttämisen näkökulmasta neuvottelemiseen ei ole varaa identiteetin suhteen. Se on määriteltävä, jotta se vahvistaisi ryhmään yhteenkuuluvuutta. Samalla se asettaa rajan meidän ja muiden väliin, mikä myös lisää ryhmään kuulumisen tunnetta. Oma itse määritellään, minkä jälkeen toiseudeksi asetetuille ryhmille jää oman identiteetin vastakohtat. Agnewn (2003: 23) mukaan yhteisöt voivat olla olemassa vain määrittelemällä itsensä ulkopuolista standardia vasten. Binäärisen ajattelun taksonomiat dominoivat sitä, kuinka me ymmärrämme maailman toiminnan.

Tästä lainauksesta implikoituu se, että Yhdysvaltojen ollessa vahva, ylpeä ja myötätuntoinen, vihollisella on vastakkaisia luonteenpiirteitä. Vihollinen on vastakohta ennen kaikkea moraalisesti. Ne eivät voi olla toimintakyvyssä vastakohtia, koska silloin he olisivat toimintakyvyttömiä, eikä heitä vastaan olisi moraalisesti oikein hyökätä. Vihollinen puhutaan vahvaksi, mutta hiukan 'meidän' alapuolelle. Tämä sen vuoksi, että urhollisuus ja luottamus voittoon voidaan argumentoida samassa lauseessa. Romanssissa tiedetään tarinan loppu: voitto, jonka vuoksi kannattaa taistella urhollisesti. Binäärisyys on siis jyrkimmillään moraalisissa ominaisuuksissa.

3.3 Patriotismin uusi aalto

'Kansakunta' on sosiaalinen kokonaisuus vain siinä määrin kuin se on yhteydessä tietynlaiseen moderniin territorioon, kansallisvaltioon, ja on hyödytöntä keskustella kansakunnasta ja kansallisuudesta siitä irrallaan. Kansakunnat ovat kaksijakoisia ilmiöitä, jotka ovat pääasiassa ylhäältä rakennettuja, mutta joita ei voi ymmärtää analysoimatta niitä myös alhaalta päin, eli siis suhteessa tavallisten ihmisten olettamuksiin, toiveisiin, tarpeisiin, haluihin ja etuihin. (Hobsbawm 1994: 17-19) Tässä tarkoitukseni on pohtia Yhdysvaltoja retorisesti yhtenäisenä kansakuntana niin kuin Bush sen tuottaa. Eli analysoin Bushin tapaa rakentaa retoriikan avulla kansallistunnetta ja kansansa yhtenäisyyttä. Tarkoitukseni ei suinkaan ole käsitellä sitä, kuinka Yhdysvallat on rakentunut kansakuntana tai yhteisönä, vaan ennemminkin kansakunnan yhteenkuuluvaisuuden tunteen analysoiminen on etusijalla.

Kansallistunteen herättämisessä retoriikan kannalta tärkeämpää on vakuuttaminen kuin kielellä politikointi. Jälkimmäinen kuuluu kenties enemmän tässä tapauksessa tapaan järjestää maailmaa, jota käsittelen tutkimuksessani myöhemmin. Kuten jo aiemmin mainitsin, sekä Aristoteleelle että Cicerolle retoriikka on vakuuttamisen taito ja vakuuttamisen soveliasta ilmaisua. Aristoteleen ethoksen, pathoksen ja logoksen jaottelun mukaan kansallistunteen herättämisessä keskitytään juuri pathokseen, kuulijan mielentilaan perustuvaan argumentointiin. Kuulijassa pyritään herättämään tietty tunnetila, jotta hän reagoisi positiivisesti reetorin esittämiin argumentteihin.

"This is the greatest country on the face of the Earth because of its people, because of our great people." (Remarks by the President at republican congressional retreat: 2.2.2001.)

Bushin puheissa kansallistunteesta puhuttaessa ei ole juurikaan eroa, onko puhunta tapahtunut ennen vai jälkeen syyskuun iskujen. Määrä on kuitenkin huomattavasti lisääntynyt syyskuun yhdennentoista päivän jälkeen. Yleensä kansallistunteesta puhuttaessa nostatetaan yhteishenkeä ja vedotaan suureen, yhtenäiseen Amerikan valtioon, jonka arvot jokainen yhdysvaltalainen jakaa. Näitä arvoja ovat vapaus ja

demokratia, joiden takaajana Yhdysvallat toimii. Niemisen ja Väyrysen (1999: 269) mukaan Yhdysvalloilla voidaan sanoa olevan eräänlainen kansallisfilosofia, jonka perusarvoina ovat Ranskan vallankumouksen teemoja noudattaen vapaus ja tasa-arvo. Nämä ajatuksen kiteytyvät erityisesti Philadelphiassa hyväksytyssä itsenäisyysjulkistuksessa, jonka mukaan jokaisella kansalaisella on oikeus seuraavaan: "Life, Liberty and the Pursuit of Happiness".

Valtioiden viralliset ideologiat eivät kuitenkaan anna osviittaa siitä, mitä lojaaleimmankaan kansalaisen tai kannattajan mielessä liikkuu. Näin ollen ei voida olettaa, että useimmille ihmisille kansallinen samastuminen syrjäyttäisi tai olisi aina tai koskaan tärkeämpi kuin muut samastumismuodot, joista yhteiskunnallinen oleminen muodostuu. Itse asiassa kansallinen samastuminen yhdistyy aina muihin samastumismuotoihin, silloinkin kun sitä pidetään kaikkein tärkeimpänä. Kansallinen samastuminen ja kaikki mitä sen uskotaan implikoivan, voi muuttua ja vaihdella olemustaan ajassa. (Hobsbawm 1994: 20) Kansalaisten samaistuminen maahansa ja sen suuruuteen tuskin kuitenkaan kovinkaan paljoa Yhdysvalloissa vaihtelee varsinkin, jos tässä kansalaisista yleisesti ajatellaan valtavirtana. Alakulttuurien kohdalla asia voi olla täysin toinen.

Eräs keino kansallistuneen herättämisessä on puhuminen Yhdysvalloista maailman hienoimpana maana. Ja paremmuus johtuu vapaudesta tai arvoista, jotka kuvitellun yhteisön mukaan kaikki amerikkalaiset jakavat.

"This is a great country. It' s a great country because we share the same values of respect and dignity and human worth. And it is my honor to be meeting with leaders who feel just the same way I do. They' re outraged, they' re sad. They love America just as much as I do." ("Islam is peace" says President: 17.9.2001.)

Ihmisyyden arvokkuus, arvostus ja kunnioittaminen ovat Bushin mukaan amerikkalaisten yhteisiä arvoja. Tätä ei millään perustella, se vain todetaan. Arvoista puhuminen on aina hyvin kulttuurisidonnaista. Esimerkiksi Suomessa vastaavasti

todettaisiin arvostettavan suomalaista sisua kaveria ei jätetä –periaatteella. Tämä kulttuurisidonaisuus johtuu puheen yleisöstä, sillä argumentointi on aina sidoksissa kulttuuriinsa yleisökeskeisyytensä vuoksi (Leivo – Pietikäinen 1996: 95). Bushin mainitsemat arvot ovat amerikkalaisesta kulttuurista johtuen rakennettuina kuulijoiden mieliin, jolloin Summan (1996) arvioinnin mukaan ajateltuna Bush pelkäänsä vahvistaa ja tuo esiin kuulijoiden mielissä jo valmiiksi olevia asioita.

Yhdysvalloissa on perityn historian kautta konstruoitu kansallsideologia. Tällä tarkoitan sitä, että heidän ajattelutapansa kumpuavat niiltä ajoilta, jolloin ensimmäiset puritaanit saapuivat maahan ja jolloin heille ilmoitettiin amerikkalaisten olevan valittu kansa. Tästä perinteestä johtuen yhdysvaltalaiset suhtautuvat maahansa erilailla kuin muihin maihin: Yhdysvallat on ainutlaatuinen, jollaisia on vain yksi maailmassa. Mikään muu maa ei yllä lähellekään Yhdysvaltojen erikoislaatuisuutta, minkä vuoksi Yhdysvallat on parempi kuin mikään muu. Ja tähän perinteeseen Bushin on helppo nojata. Hän tietää puhuessaan Yhdysvaltain paremmuudesta saavansa vastakaikua ja asiasta puhuminen herättää kansallistunnetta lähes automaattisesti.

“America is united. The freedom-loving nations of the world stand by our side. This will be a monumental struggle of good versus evil. But good will prevail.” (Remarks by the president in photo opportunity with the national security team: 12.9.2001.)

Heti terroristi-iskujen jälkeisenä päivänä Bush toteaa Yhdysvaltojen olevan yhdistynyt. Tässä tulee esiin Aristotelen pathos, sillä presidentin todetessa kansakuntansa olevan yhtä, se vaikuttaa kuulijoihin. Siitä tulee ikään kuin itseään toteuttava ennustus. Ja varsinkin, kun kansakuntaa on kohdannut tragedia, tällainen lausahdus on omiaan herättämään patriotismia. Tämä on mielenkiintoinen kontrasti varsinkin kuin noin puoli vuotta ennen iskuja Bush toivoo kansaltaan enemmän yhteishenkeä: “To work to unite our nation, but always remember that the true strength of America is our people and the hearts of our people and the compassion of America” (Remarks by the President in joint meeting of the New Jersey chamber of commerce: 14.3.2001.) Tässä ikään kuin yhtenäisyys on ongelma, tai pikemminkin yhtenäisyyden puute on ongelma.

Ennen syyskuun iskuja kansakunta oli hajanainen suhteessa yhtenäisyyteen, mutta syyskuun jälkeen tilanne oli aivan toinen. Tätä Bush ruokkii ja pyrkii pitämään yllä saadakseen tukea terrorismin vastaiselle sodalle.

Terrori-iskut saivat aikaan kriisin Yhdysvalloissa. Kriisin aikana kansallistunnetta nostassa Bush käyttää valitusvirren retoriikkaa, joka on kriisiretoriikkaa. Kuten olen jo aiemmin maininnut, valitusvirren retoriikka rakentaa ja luo yhteisöä sekä yleisölle että puhujalle ennen kaikkea yhteisöllisen kriisin aikana. Sen tarkoituksena on säilyttää sosiaalinen harmonia kriisiaikana. (Murphy 1996: 270) Kuten olen jo aiemmin maininnut, se määrittää yhteisön kohtaamia arvoja, jolloin yhteisö pystyy ymmärtämään itseään ja sen arvoja (ibid).

‘The attacks of September 11th, and the attacks that have followed, were designed to break our spirit. But instead, they’ ve created a new spirit in America. We have a renewed spirit of patriotism. We see it in the countless flags that are flying everywhere in America. We hear it in familiar phrases that move us more deeply than ever before. We all know that this is one nation, under God. And we pray that God will bless America, the land that we all love, regardless of our race, regardless of our religion, regardless of where we live.’ (President launches “Lessons of liberty”: 30.10.2001.)

Valitusvirren tarkoitus on suunnata katse tulevaisuuteen. Yhteisöä on kohdannut pahuus, mutta yhteisön yhteisellä toiminnalla siitä saadaan aikaan hyvää. Bushin puheissa tämä korostuu yhteisen hengen uutena aaltona, vaikka iskujen tarkoitus Bushin mukaan oli repiä amerikkalaiset erilleen toisistaan. Valitusvirttä Bush käyttää jokseenkin paljon, välillä tosin hiukan eri sanoin ja tavoin. Perusviesti on kuitenkin sama: iskujen tarkoitus oli aiheuttaa pahaa, mutta niiden seurauksena on syntynyt paljon hyvää. Ja se itsessään on jo vastaisku terrorismille. Kriisin hetkellä amerikkalainen arvojärjestelmä ei ole ongelma, vaan se on itse asiassa ongelman ratkaisu (Murphy 1996: 272). Tällä Bush selittää amerikkalaisen järjestelmän lopullista voittoa. Kun Yhdysvallat voittaa sodan terrorismia vastaan, se johtuu Yhdysvaltojen ainutlaatuisuudesta muihin verrattuna. Ainutlaatuisuus taas muihin maihin verrattuna

johtuu siitä, että amerikkalaiset ovat Jumalan valitsema kansa, jonka tarkoitus on viedä heidän arvojärjestelmänsä ja demokratiansa muualle maailmaan (Hart 1997: 251).

“But make no mistake about it, we' re going after them all. And we' ll win, we' re going to win. Terrorists are going to realize they can' t face down freedom. Terrorists are going to realize they made a big mistake, they miscalculated America.” (President freezes terrorists' assets: 24.9.2001.)

Valitusvirsi-retoriikka luo yhtenäisyyttä ja huomioi välttämättömyydeksi kohdata kriisi ja päästä sen yli. Valitusvirttä käyttävät saavat arvovaltaa, koska heidät nähdään puhumassa perustavanlaatuisista kansallisista arvoista. Vaikka valitusvirsi vaatii sosiaalista muutosta, se asettaa samalla sille myös rajoituksia. Valitusvirsi on sosiaalisen kontrollin retoriikkaa: kriisin aikana retoriikka vastaa vaikeuksiin, jotka vahvistavat Yhdysvaltoja elinkykyisyyteen ja uutuuteen sekä tuovat Yhdysvaltojen historian määritelmän jatkuvaan liikkeeseen kohti erityistä määränpäättä, jonka Jumala on päättänyt. Kriisin aikana epideiktistä retoriikkaa käytetään uudelleen määrittelemään yhteisöä niin, että se heijastaa historiallisesti jaetut oletukset, ja samalla nuo arvot rajoittavat yleisön saatavissa olevien poliittisten valintojen mahdollisuutta. (Murphy 1996: 281-284)

Yhteiset tarinat lisäävät kansan yhtenäisyyttä ja päättäväisyyttä vihollista vastaan, ja niillä rakennetaan kansakuntaa yhteisenä entiteettinä. Niiden tarkoituksena on luoda kuva yhtenäisestä kansasta Andersonin (1991) kuvitellun yhteisön tapaan ilman, että kaikki tuntevat toisiaan, mutta siitä huolimatta heidät lasketaan kuuluvaksi yhteiseen yhteisöön. Tarinoiden avulla pystytään selittämään tapahtuneita tekoja ja niitä voidaan narratiivin avulla järkeistää. Narratiivin avulla voidaan myös ikään kuin poimia ajasta tapahtumia ja tehdä niistä merkittäviä. Tarinan myötä todellisuudesta on helpompi tehdä selkoa ja samalla pohtia sitä, kuinka erilaiset kokemusten ja tunteiden elementit ovat yhteydessä toisiinsa.

Bushin puheet ovat narratiivisia. Niissä on selkeät henkilöt, tapahtumat, teema, ajalliset suhteet sekä syys- ja seuraussuhteet. Kokoavana voimana Bushin puheiden

narratiivissa on romanttisuus. Se tarkoittaa ennen kaikkea puheissa ilmenevää tarinaa siitä, kuinka hyvä voittaa pahan, kuinka valonkajo ilmestyy taivaalle pimeyden satureiden nujertuessa. Tätä käsittelin laajemmin analysoidessani Bushin puheissa rakentuvaa identiteettiä. Mutta myös kansallistunteesta puhuttaessa Bushin puheesta on selkeästi löydettävissä narratiivi. Bushin narratiivissa henkilöinä toimivat ensisijaisesti amerikkalaiset.

“Our great nation -- national challenge is to hunt down the terrorists and strengthen our protection against future attacks. Our great national opportunity is to preserve forever the good that has resulted. Through this tragedy, we are renewing and reclaiming our strong American values.”
(Applause.) (President discusses war on terrorism: 8.11.2001.)

Amerikkalaiset ovat hyvän puolella pahaan vastaan. Toisena toimijakategoriana on amerikkalaisten vastustajat, terroristit, eli itse pahuus. Jälkimmäinen osasto jää kuitenkin selkeästi edellisen varjoon, pääasiallisena toimijana Bushilla kuitenkin on amerikkalaiset eri tavoin ilmaistuna. Näitä ilmauksia on ‘amerikkalaiset’, ‘Yhdysvaltojen kansa’ ja ‘kanssa -kansalaiset’ (fellow citizens). Ennen kaikkea toimijana on ‘me’, kaikki amerikkalaiset yhdessä. Tämä ilmenee usein muodossa ‘me amerikkalaiset’, ‘meidän demokratia’, ‘meidän kampanja terrorismia vastaan’ tai ‘meidän suuri kansakunta’. Kuusiston (2001: 80) analysoidessa Bushin 20.9. 2001 pitämää puhetta, tuolloin puhujajäseninä toimivat ‘minä’ ja ‘me’, Yhdysvallat ja amerikkalaiset sekä näiden kautta lopulta koko sivistynyt maailma.

Kuusiston kommentista voisi päätellä, että liittolaiset eivät ole oman toimintansa subjekteja, vaan he toimivat pelkästään amerikkalaisten kautta. Jos ajatellaan terrorismin vastaista sotaa, edellä esitetty väite on totta liittolaisten toimiessa Bushin alaisuudessa. Toisaalta en haluaisi ajatella, että liittolaiset ovat tahdottomia oman toimintansa objekteja, joita vain käskytetään Yhdysvalloista käsin. Aika kuitenkin lienee jo ajanut ohi ajattelutavasta, jonka mukaan valtiot ovat yksittäisiä suvereenia yksiköitä, jotka pystyvät tekemään päätöksiä muista välittämättä. Ja toki terrorismin vastaisen sodan koalition muodostamisessa liittolaisten oleminen oman toimintansa

objekteina on ymmärrettävää, sillä harva haluaa asettua poikkiteloin Yhdysvaltoja ja sen massiivista armeijaa vastaan.

Kuusiston väite saa myös tukea, mikäli Korhosen (2002) mukaan ajatellaan meidän elävän jo maailmanvaltiossa, jonka päämies on George W. Bush. Korhonen on sitä mieltä, että olemme hiljaisesti hyväksymällä tehneet yhteiskuntasopimuksen Yhdysvaltojen kanssa siitä, että Yhdysvaltain presidentti on myös meidän päämiehemme. Tämä näkemys on mielenkiintoinen, mutta kuitenkin se lienee ennemmin provosoiva keskustelunavaus kuin viileän analyttinen kuvaus nykytilanteesta. Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan analysoida maailmaa yhtenä valtiona Korhosen ajattelutavan mukaan, vaan käsittelen sitä realistisemmin de facto-periaatteella. Tällöin maailman ja valtioiden rakenne otetaan annettuna, sellaisena kuin se Pro gradu-työn kirjoittamisen aikaan oli.

Bushin narratiivissa teeman kohdalla tapahtui huomattava muutos syyskuun yhdennentoista jälkeen. Ennen syyskuun iskuja teemana oli yleensä veronalennukset. Tällöin Bush kertoi tarinaa yksinhuoltajaäidistä, joka toimi yleisenä esimerkkinä veronalennusten elämää helpottavasta näkökulmasta.

“And under this tax code, take the example of the single mother making \$22,000 a year. The lady is raising two children. First of all, she has got the toughest job in America. And secondly, under her circumstances, for every additional dollar she earns, she pays a higher marginal rate on that dollar than someone who is successful. She starts to lose earned income tax credit. She pays the 15 percent bracket, and she pays payroll tax. The marginal rate on her additional dollar is nearly 50 percent. And that is not fair. That' s not what America is about.” (Remarks by the President to the national newspaper association 40th annual government affairs conference: 22.3.2001.)

Syyskuun iskujen jälkeen tämä teema Bushin puheista väistyi taka-alalle, joskin se ilmestyi jälleen vuoden 2002 puolella puheisiin mukaan. Mutta ennen kaikkea Bushin narratiivissa teemana on juuri syyskuun iskut ja sitä seurannut terrorismin vastainen

sota. Sotaa täytyy jokaisessa puheessa pitää esillä, jotta kansalaisten usko ja luottamus säilyisivät. Ja tätä yritetään turvata esimerkiksi vetoamalla kansalaisten patrioottisuuteen. "Americans believe in patriotism. We don' t believe in prejudice. We' re determined to fight terror. That' s what we' re going to do." (Education partnership with Muslim nations launched: 25.10.2001.) Tässä jälleen näyttäytyy Bushin paljon käyttämä pathos. Mikään hänen lausumastaan ei ole faktaa, vaan lainauksessa olevat kommentit perustuvat tunteeseen. Presidentti, tai hänen puheenkirjoittajansa, tulkitsevat kansan tunteita ja Bushin lausussa ne ääneen, niistä tulee tosia. Ja ne ovat totta, koska presidentti sanoo niin. Kansallistunteen herättäminen ja patriotismin kohottaminen on siis vuorovaikutuksellinen tehtävä, jossa sekä kansa että presidentti tarvitsevat toisiaan.

Kuten narratiivien tapahtumissa yleensäkin, puheiden sisältämät tapahtumat jakautuvat suurin ja pieniin tapahtumiin. Foss (1996: 404) kutsuu suuria tapahtumia ytimiksi. Ne ovat tapahtumia, jotka ehdottavat kriittisiä hetkiä narratiivissa ja jotka pakottavat liikkeen tiettyyn suuntaan. Pienet tapahtumat ovat puolestaan satelliitteja, joiden tarkoituksena on ytimen täyttäminen, täydentäminen sekä elävöittäminen.

"We' re making progress. Yet nothing about this war will be quick or easy. We face dangers and sacrifices ahead. America is ready; the morale of our military is high; the will of our people is strong. We are determined, we are steadfast, and we will continue for as long as it takes, until the mission is done." (Radio address by the president to the nation: 20.4.2002.)

Bushin puheen ytimenä on selkeästi terrorismin vastainen sota. Se on puheen kriittinen painopiste, jonka tarkoituksena on herättää kuulijat. Ydin pysyy samana puheesta toiseen. Tällöin korostetaan sitä, kuinka sotaa käydään usealla rintamalla, kuinka sodasta tulee pitkä ja kuinka lopulta amerikkalaiset, valo ja vapaus tulee voittamaan. Näitä toistetaan puheesta toiseen hiukan eri muodoissa ja eri tavoin. Satelliitteina puolestaan ovat erilaiset tapahtumat terrorismin vastaisessa sodassa sekä muut päivän agendalla olevat asiat. Satelliitit kuitenkin liittyvät tiukasti Bushilla ytimiin.

“Good stimulus policy, good economic policy, based on trusting people with their own money, good education policy, good trade policy, and a good policy to bring these terrorists to justice. You know, I am amazed that anybody would think they can attack the country.” (President discusses economic growth at John Deere Facility: 14.1.2002.)

Satelliitteja Bushilla ovat esimerkiksi verohelpotukset, budjetin esitteleminen tai jollekin tietylle väestöryhmälle tarkoitettu puheen osuus. Tällä tarkoitan niitä puheita, joita Bush pitää tarkasti rajatulle yleisölle, kuten esimerkiksi maanviljelijöille tai latinoille yksityisyrittäjille. Ennen syyskuun iskuja jälkimmäiset täyttivät koko puheen. Tällöin ydin oli yleensä verohelpotus, jota täydennettiin rajatulle yleisölle puhumisella. Syyskuun iskujen jälkeen nämä osat ovat selvästi siirtyneet satelliiteiksi, joilla täydennetään puhe kokonaisuudeksi.

Fossin (1996: 402-403) mukaan kertojan osalta narratiivista voidaan selvittää se, millainen persoona narratori on ja millainen auktoriteetti hän on. Bushin puheissa ei juurikaan hänen persoonansa tule esiin. Puheet ovat jokseenkin persoonattomia, vaikka niissä puhujaaänenä esiintyykin ‘minä’ tai ‘me’. Hänen auktoriteetinsa tulee kuitenkin puheissa paremmin esiin. “As Commander-in-Chief, I’m really proud to sign this bill here in the Pentagon.” (President signs defense appropriations bill: 10.1.2002.) Hän on yksinkertaisesti maan johtaja, joka julistuksen tavoin antaa kansalleen toivoa tulevastä. Ajoittain Bush jopa tuo asemaansa esille mainitessaan itsensä presidenttinä tai armeijan ylipäällikkönä. Toisaalta hän asettaa itsensä kansalaistensa rinnalle puhuessaan heistä kanssa-kansalaisina, josta on mainio esimerkki jo hieman aiempana. Kansansa johtajana Bushin on helppo todeta, mikä Yhdysvaltojen tilanne on sotapönnisteluissa ja siviilipuolella sekä miten kaikki tulee kääntymään Yhdysvaltojen voitoksi. Se, että kaikki on hyvin, on omiaan vahvistamaan kansan uskoa itseensä, amerikkalaisuuteen ja presidenttiinsä.

“Thank you very much. Mr. Speaker, Vice President Cheney, members of Congress, distinguished guests, fellow citizens: As we gather tonight, our nation is at war, our economy is in recession, and the civilized world faces

unprecedented dangers. Yet the state of our Union has never been stronger.”

(Applause.) (President delivers state of the union address: 29.1.2002.)

Teemana Bushin puheissa voisi pitää sitä, että Yhdysvallat on sodassa ja sodan tulee voittamaan Yhdysvallat. Näin tapahtuessa Yhdysvallat, armeijan ylipäällikkönsä johdolla, Pyhän Yrjön tavoin tappaa terrorismin tulta syöksevän lohikäärmeen. Pimeys kukistetaan ja Yhdysvaltain ansiosta päivänvalo valtaa jälleen maailman toivottaen demokratian ja vapauden ilosanomaa. Ennen terroristi-iskuja Bushin puheiden teema oli samantyylinen: Yhdysvallat on maailman paras maa, jonka intressejä sotilaat turvaavat ympäri maailmaa. "Today, you carry on this proud tradition, ready to project American power wherever America's interests are threatened." (Remarks by the President to the troops of Fort Stewart: 12.2.2001.) Kuitenkaan tarkemmin Bush ei pohdi, miksi Yhdysvallat on sodassa. Tosin selitysmalli on olemassa: Yhdysvaltoihin hyökättiin, koska maa on vapauden perikuva, mutta tämän tarkemmin asiaa ei analysoida.

Bushin täytyy selittää kansalleen, mitä Yhdysvalloissa syyskuun yhdestoista päivä oikein tapahtui. Kausaalisuhdetta luodessaan retori pyrkii osoittamaan joko tietyn teon ja sen seurausten tai tavoitteen ja keinojen välisen yhteyden (Kuusisto 1996: 282). Bushin puheissa ei perustavanlaatuisia syy- ja seuraussuhteita juurikaan kuitenkaan esitetä.

“They hate what we see right here in this chamber -- a democratically elected government. Their leaders are self-appointed. They hate our freedoms -- our freedom of religion, our freedom of speech, our freedom to vote and assemble and disagree with each other. (Address to a joint session of congress and the American people: 20.9.2001.)

Syy- ja seuraussuhteen puuttumisella tarkoitan sitä, että puheissa ei oikeasti pohdita sitä, mistä terroristi-iskut johtuvat. Bush toteaa hyvin yksinkertaisesti, että iskut johtuvat siitä, että terroristit vihaavat sitä, mitä amerikkalaiset edustavat. Ja Bushin mukaan amerikkalaiset edustavat vapautta, jolloin sitä terroristit vihaavat. Terroristit

vihaavat sitä, mitä he eivät itse voi saada ja millaisessa maailmassa he eivät voi elää omassa yhteiskunnassaan. Ja yhdysvaltalaisten on taisteltava terroristeja vastaan vapauden puolesta. Selitysmalli on hyvin yksinkertainen, jotta se olisi kansalaisten helppo omaksua ilman kyseenalaistamista.

3.4 Yhdysvallat keskuksena, muu maailma periferiana

3.4.1 Yhteistyö terrorismin vastaisessa sodassa

Geopoliittinen Yhdysvaltojen toimintadoktriini lienee maailman vakauden ja rauhan edistämisen suhteen pysynyt samana jo pitkän aikaa.

“This cause is a priority of the United States foreign policy, because we do recognize our responsibilities, and because having strong and stable nations as neighbors in the world is in our own best interests.” (Remarks by the President to the World Bank: 17.7.2001.)

Jo Theodore Roosevelt aikoinaan on puhunut siitä, kuinka tärkeää yhdysvaltalaisille on nähdä naapurimaansa turvallisina, varakkaina ja järjestyksessä. “All that this country desires is to see the neighboring countries stable, orderly, and prosperous. Any country whose people conduct themselves well can count upon our hearty friendship” (Roosevelt 1998: 32). Yli sadassa vuodessa presidenttien puheet eivät tässäkään suhteessa ole juurikaan muuttuneet. On Yhdysvaltojen intressi, että naapurimaat pysyvät järjestyksessä. Ja mikäli muiden maiden valtiojohto ja kansalaiset käyttäytyvät Yhdysvaltojen asettamien sääntöjen mukaisesti, he voivat luottaa amerikkalaisten ystävällisyyteen.

Yhdysvallat ei aina toimi maailmassa yksin, vaan sillä on eriasteisia liittolaisia. Bushin puheiden perusteella nämä voisi karkeasti jakaa liittolaisiin, hyviin ystäviin ja ystäviin. Puhunta riippuu täysin siitä, missä kontekstissa puhe pidetään. Mikäli puhe on pidetty vierailun aikana kyseisessä maassa, tapana on puhua pelkästään myönteisiä asioita maiden välisestä kumppanuudesta tai yhteistyöstä. Mikäli Bush puhuu Yhdysvalloissa,

muita maita käsitellään yleensä puhumalla siitä, kuinka hyviä kumppaneita ne ovat Yhdysvalloille olleet tai siitä, kuinka tietyistä maista terrorismi tullaan kitkemään pois. Syyskuun iskujen jälkeen Bush kiitti muita maita kansansa puolesta amerikkalaisten saamasta tuesta varsin monisanaisesti. Puhunta ei ole kovinkaan tunteellista, vaan ennemminkin persoonatonta luettelua. Tunteellisuus saattaisi ilmentyä äänensävyssä, mutta sen analysointi kuuluisi kokonaan toiseen tutkimukseen.

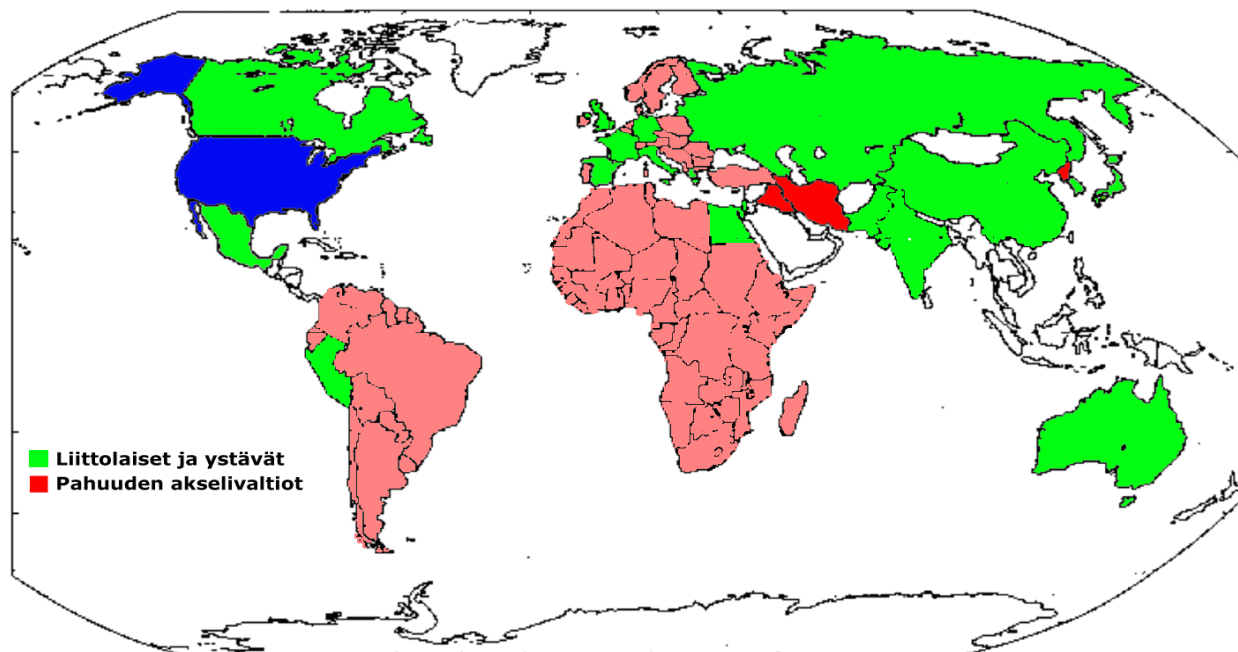
“And on behalf of the American people, I thank the world for its outpouring of support. America will never forget the sounds of our National Anthem playing at Buckingham Palace, on the streets of Paris, and at Berlin's Brandenburg Gate. We will not forget South Korean children gathering to pray outside our embassy in Seoul, or the prayers of sympathy offered at a mosque in Cairo. We will not forget moments of silence and days of mourning in Australia and Africa and Latin America. Nor will we forget the citizens of 80 other nations who died with our own: dozens of Pakistanis; more than 130 Israelis; more than 250 citizens of India; men and women from El Salvador, Iran, Mexico and Japan; and hundreds of British citizens. America has no truer friend than Great Britain. (Applause.)” (Address to a joint session of congress and the American people: 20.9.2001.)

Edellä oleva lainaus on varsin mielenkiintoinen. Ensinnä Bush mainitsee kolmen tärkeän eurooppalaisen maan pääkaupungin tunnistettavan piirteen. Lontoon Buckinhamin palatsi, Pariisin kadut sekä Berliinin Brandenburgin portti ovat yleisesti tunnettuja nähtävyyksiä, jotka suuri osa kansasta tunnistaa ja mieltää ne ystävällisten maiden tuntomerkeiksi. Kauko-Idästä Bush mainitsee Etelä-Korean, joka on merkittävä taloudellinen mahti alueella ja pahuuden akseliin kuuluvan Pohjois-Korean naapuri. Samoin Kairon mainitseminen Lähi-Idän tienoilta on siinä mielessä tärkeä, että syyskuun iskut herättivät islamilaisissa maissa kansalaisten taholta ilonpurkauksia, vaikka maan virallinen kanta olikin kielteinen. Toisaalta Kairon rukousten mainitsemisen taustalla lienee tarkoitus osoittaa, että myös islamilaisissa maissa tunnetaan myötätuntoa iskuissa kuolleita kohtaan.

Kiinnostavaa Bushin puheissa on se, kuinka hän erottelee liittolaiset ja ystävät. Edelliset ovat selvästi jälkimmäisiä ylempänä arvojärjestyksessä. "And we have had no better friend, and nobody provides such steadfast support than the Japanese government." (President Bush, Prime minister Koizumi hold press conference: 18.2.2002.) Liittolaisia on harvoja, ystäviä on useampia. Näiden jälkeen Bushin puheissa valtiota jaetaan vielä tukijoihin, jotka ovat kenties hiukan ystäviä alempana. Britannia esimerkiksi on liittolainen, joka on selvästi ystävää korkeampi asema. Ystävän asema on myös merkittävä, mutta se ei ole niin tärkeä kuin liittolaisen rooli. Bush sanoi Japanin tarjoavan vakaan tukensa hänen vieraillessaan maassa ja se onnistuukin vain Japanin vierailujen yhteydessä maiden välisestä historiasta johtuen.

Olen projektion muotoisella kartalla osoittanut Bushin ystäviin ja liittolaisiin kuuluvat maat. Näihin maihin tässä kartassa kuuluvat vain ne maat, jotka Bush on nimeltä maininnut analyysijaksone puheissa. Hän on maininnut erikseen kolme maanosaa, jotka on huomioitu erilailla kuin ystävät ja liittolaiset. Karttaan en ole laittanut niitä maita, joita Bushin politiikan kommentaattorit pitävät ystävinä tai vihollisina, vaan juuri Bushin ääneen lausumat ystävät ja viholliset. Kartan värit ovat mielivaltaisia, niillä ei tässä yhteydessä ole mitään retorista merkitystä.

Kartta 3. Bushin liittolaiset ja ystävät

Myös esimerkiksi Meksiko kuuluu Yhdysvalloille ystävällisiin valtioihin. Sitä ei kuitenkaan lueta liittolaisiin tai ystäviin, vaan se on Yhdysvaltojen tukija. Se on selvästi edellä mainittuja kategorioita alempi, mutta siitäkin on amerikkalaisille hyötyä.

“The people of Mexico stand with the American people in the war on terror. This is a decisive decade in the history of liberty -- and the United States is grateful we can count on Mexico' s strong support.” (Radio address by the president to the nation: 4.5.2002.)

On kuitenkin hyvä muistaa, että Bushin arvottamat liittolaiset, ystävät ja tukijat vaihtelevat tilanteen mukaan. Britannian rooli pysyy muuttumattomana, mutta muiden asema ei ole niinkään pysyvä. Esimerkiksi Meksikon voisi ajatella hyvinkin kuulua ystäviin jo pelkästään maan läheisen aseman vuoksi. Japanin aseman voisi puolestaan ajatella ennemminkin olevan ystävä kuin liittolainen, sillä ystävä-kategoria on liittolaista pehmeämpi ja mukautuvampi. Se ei ole niin kova ja tiukasti rajattu kuin liittolais-kategoria. Brzezinskin (1997: 193) geostrategisen ajattelun mukaan Japani pitäisi nähdä

tärkeänä ja ensisijaisena kumppanina rakennettaessa yhä enenevässä määrin yhteistyöhön perustuvaa ja kaikkialle leviävää globaalin yhteisön järjestelmää. Sotilaallinen dimensio on Yhdysvalloille tärkein sen asettaessa maita liittolaisiin ja ystäviin. Kuljetuskapasiteetti ja yhteistyökokemus on myös merkittäviä mittareita, sillä niitä on vain harvalla maalla. Mutta myös poliittinen julkinen tuki on tässä suhteessa tärkeää. Meksikolla ei ole jälkimmäisen suhteen voimaa, ja Japani on puolestaan erilaisten rajoitustensa takia huono toimija sotilaspolitiikassa. Yksi tällainen rajoite on esimerkiksi maan julkisen keskustelun perinne, mikä estää Japania nopeasti reagoimaan Yhdysvaltojen toivomuksiin.

Toisaalta esimerkiksi Italian liittolaisuus voi hyvinkin vaihdella sen ja ystävät-kategorian välillä. Bushin puheissaan luomat kategoriat ovat osa hänen politiikkaansa, tapansa luoda maailmanjärjestystä. Kansainvälisen politiikan tuottamisen voikin nähdä teatterina, jossa itse politiikka on draama ja maailma näyttämö. Yhdysvallat on teatterin ohjaaja, joka käsittelee näyttelijöitä – muita maita, maiden päämiehiä, NATOa – kuin marionetteja. Niiden on tehtävä, mitä ohjaaja käskee, jotta näytelmästä tulisi menestys ja ohjaajan toivomuksen mukainen. Kansainvälisessä politiikassa sota on näytös, jossa esitellään kansainväliselle lehdistölle ja sitä kautta koko maailmalle uusimmat toimintatavat laajentaa Yhdysvaltojen vaikutuspiiriä ja edistää amerikkalaisten arvojen leviämistä.

Eurooppa on edelleen Yhdysvalloille geopoliittisesti tärkeä, näin on myös sodassa kansainvälistä terrorismia vastaan. Eurooppa toimii eräänlaisena ponnahduslautana Yhdysvalloille sen suhteessa Euraasiaan ja muualle maailmaan.

“Last month in Poland, I talked about Europe and America working in partnership to build a house of freedom. A house whose doors should be open to all of Europe' s emerging democracies. And a house whose windows should be open to help Europe and America see clearly their challenges and responsibilities in the rest of the world.” (Remarks by the President to the World Bank: 17.7.2001.)

Eurooppa on ikään kuin työkalu amerikkalaisille, jonka avulla se levittää vakautta ja omia arvojaan Euroopan ja Yhdysvaltojen ulkopuolelle. Brzezinskin (2001: 47) mukaan Yhdysvaltojen ei kuitenkaan tarvitse olla huolissaan siitä, että Euroopasta tulisi sille varteenotettava kilpailija sen hajanaisuuden ja hitaan integraation vuoksi. Brzezinskin mielestä Euroopan toimintaperiaate ei tulle olemaan samanlainen kuin Yhdysvaltojen, mikä on toinen syy sille, ettei Yhdysvaltojen tarvitse olla huolissaan mahdollisesta Euroopan vaikutusvallan kasvamisesta. Eurooppalaisilla ei ole samanlaista kansallistunnetta kuin yhdysvaltalaisilla, vaan enemminkin kansalaiset samaistuvat omiin kotimaihinsa kuin Eurooppaan. Yksinkertaisesti on vain niin, että kukaan 'eurooppalainen' ei ole valmis kuolemaan 'Euroopan' vuoksi (Brzezinski 2001: 32).

Bushin puheissa Euroopan voisi ajatella olevan kuin aikuinen pikkuveli, joka jo osaa tehdä omia päätöksiään, mutta jota on neuvottava ja kenties ohjailtavakin isoveljen parhaaksi katsomaan suuntaan. Yhdysvallat ja Eurooppa eivät ole tasaveroisia, vaan Yhdysvallat on selkeästi edellä. Toisaalta Yhdysvaltojen ulkoministeri Colin Powell (2004) pyrkii vakuuttamaan puhuessaan Yhdysvaltojen partnereistaan presidentin pyrkivän yhteistyöhön Euroopan kanssa. Tämä siitäkkin huolimatta, että Yhdysvalloilla on viime aikoina ollut kiistoja vanhimpien ja arvostetuimpien NATO-liittolaistensa kanssa. Powell kuitenkin vakuuttaa, että nämä ovat erimielisyyksiä ystävysten välillä, eivätkä persoonallisuudet tai erilaiset näkökulmat murena heidän ystävyyyttään.

Bush ei juurikaan selvemmin voisi kertoa maailmalle, kuinka tärkeä liittolainen Britannia on. "America has no better ally in our war against terrorism than Great Britain." (Radio address by the President to the nation: 6.4.2002.) Britannia menee selvästi esimerkiksi Ranskan ja Saksan edelle, vaikka jälkimmäiset ovatkin Euroopan Unioni ytimessä integraation puolestapuhujia. Britannian rooli on muuttumaton, kun taas muiden maiden asema voi vaihdella hyvinkin nopeasti. Tästä esimerkkinä on vaikkapa Ranskan aseman muuttuminen Irakin sodan aikana hyvästä ystävästä lähes boikottiin joutuneeksi maaksi Ranskan arvosteltua Yhdysvaltojen Irakin sodan politiikkaa.

Transatlanttinen liittolaisuus on Amerikalle tärkein globaali suhde. Se on lähtökohta Yhdysvaltojen globaalille mukanaololle (involvement), mikä antaa Yhdysvalloille mahdollisuuden esittää osaansa välitystuomarina Euraasiassa, joka on maailman vallan keskeinen arena. Näin Yhdysvallat luo koalition, joka on globaalisesti dominoiva kaikilla vallan ja vaikutusvallan avainosioilla. Yhdysvallat ja Eurooppa yhdessä toimivat globaalien tasapainon akselilla, ovat maailman talouden liikkeellepanija ja globaalien intellektuellien pääoman sekä teknologisten innovaatioiden yhdyside. (Brzezinski 2001: 29)

Kuten on jo aiemmin tullut ilmi, Britannia on Yhdysvaltojen liittolainen. Tämä siitäkin huolimatta, että Brzezinskin (1997: 41-43) mukaan Britannia ei ole geostrateginen pelaaja. Sillä ei ole kunnianhimoisia visioita Euroopan tulevaisuudesta, ja sen suhteellinen heikkeneminen on myös vähentänyt sen kykyä toimia perinteisessä roolissa Euroopan tasapainottajana. Britannian ambivalenttisuus suhteessa Euroopan yhdistymiseen ja sen kiintymys jatkuvaan erityssuhteeseen Yhdysvaltojen kanssa, on tehnyt maasta yhä irrelevanttimman tehtäessä suuria valintoja Euroopan tulevaisuuden suhteen. Tästäkin huolimatta Britannia on tärkeä Yhdysvalloille. Sillä on edelleen jonkin verran globaalia vaikutusvaltaa kansanyhteisön kautta, mutta se ei ole tasapainoton suurvalta, eivätkä sitä motivoi kunnianhimoiset motiivit. Britannia on Yhdysvaltojen avaintukija, hyvin lojaali liittolainen, elintärkeä sotilaallinen tukikohta ja läheinen partneri kriittisen tärkeissä tiedustelutehtävissä. Sen ystävyyttä täytyy ruokkia, mutta sen politiikka ei vaadi jatkuvaa huomiota. Britannia on eläkkeelle jäänyt geostrateginen toimija, joka on suurelta osin jättäytynyt ulos suuresta eurooppalaisesta seikkailusta, jossa Saksa ja Ranska ovat päätoimijoita. Britannia on myös ainoa maa, joka logistisesti pystyy nopeisiin globaaleihin operaatioihin Yhdysvaltojen kanssa.

Viidessätoista vuodessa on muuttunut paljon. Entisestä Yhdysvaltain pahimmasta vihollisesta on tullut amerikkalaisten luotettu ystävä muiden vanhojen vihollisten ja nykyisten ystävien rinnalle.

'We' ve seen fierce enemies ~~et~~ go of long histories of strife and anger.
America itself counts former adversaries as trusted friends: Germany and

Japan and now Russia.” (President to send secretary Powell to Middle East: 4.4.2002.)

Kuten on edellä käynyt ilmi, Brzezinski pitää Ranskaa ja Saksaa Euroopassa merkittävinä geostrategisina pelaajina. Perusteluna tälle hän pitää sitä, että kyseiset maat muodostavat Euroopassa kovan ytimen, jonka ympärille Euroopan integraatio pitkälti perustuu. Myös Bush tuntuu tämän tietävän. Venäjän asema Bushin puheissa on mielenkiintoinen. Venäjää voidaan pitää merkittävänä geostrategisena toimijana Euraasiassa, sillä sen asema on siellä keskeinen. Venäjä on myös iso maa, jolla on potentiaalia, mutta tällä hetkellä se on vielä heikko. Venäjän mainitseminen viittaa myös diplomaattisten suhteiden suuren merkitykseen Yhdysvaltojen ja Venäjän välillä.

Kuten aiemmin on tullut jo ilmi, Eurooppa on Yhdysvaltojen tärkein geopoliittinen sillanpää. Ilman läheisiä transatlanttisia siteitä Yhdysvaltojen dominanssi Euraasiassa häviää. Ongelmana on vain se, että todellista eurooppalaista 'Eurooppaa' sellaisenaan ei ole olemassa (Brzezinski 1997: 59). Brzezinskin (1997: 86) mukaan Yhdysvaltojen geostrateginen määränpää Euroopassa voidaan ynnätä hyvin yksinkertaisesti: täytyy lujittaa yhä oikeiden transatlanttisten partnerisuhteiden kautta Yhdysvaltojen sillanpää Euraasian maanosaan, jotta laajentuva Eurooppa voi tulla yhä elävämmäksi ponnahduslaudaksi heijastaakseen Euraasiaan kansainvälisen demokratian ja yhteistyöhön perustuvaa järjestystä. Euraasiasta puhuttaessa Venäjää ei voida ohittaa sen ollessa tärkeä ja suuri, mutta vielä kuitenkin heikko alue.

“Condoleezza Rice -- who was not with me but was with the Vice President because they were in the White House compound -- called me on Air Force One after that, and said that she had gotten a call from Russia, from Vladimir Putin, who understood why we were putting our troops on alert, and, therefore, wasn' t going to respond. That was an important phone call.”
(President meet with displaced workers in town hall meeting: 4.12.2001.)

Venäjän aiempaa asemaa Neuvostoliittona ja Yhdysvaltain pahimpana kilpailijana ei mainita lainkaan. Sen sijaan tunnustetaan sen suuruus ja vaikutusvalta. Toisaalta

Venäjää kuitenkin kohdellaan samalla tavalla ikään kuin pienempänä ja mitättömämpänä tekijänä kansainvälisen politiikan areenalla kuin muita maita. Venäjä on kuitenkin tärkeä, ja siihen varmasti vaikuttaa historian painolasti, kuten edellisestä lainauksesta käy ilmi. Venäjää ei ikään kuin uskalleta jättää huomioitta, vaikka sitä ei välttämättä mainita samassa yhteydessä esimerkiksi Britannian kanssa. Huomiotta jättämistä ei uskalleta tehdä, ovathan ydinaseet edelleenkin asemissaan, vaikka niitä on vähennettykin.

“Russia is an important country, with vast potential. When Russia and the United States work together in a constructive way, we can make the world a safer and more prosperous place.” (Press conference by President Bush and Russian Federation President Putin: 18.6.2001.)

Brzezinskin (2001: 69) mukaan tämän hetken Venäjä on yksinkertaisesti liian heikko pitääkseen yllä alueellista hegemoniaa, vaikka se nostalgisesti vaatiikin itselleen supervallan asemaa. Yhdysvaltojen tulisi olla erikoisen hereillä sen suhteen, että se ei lankeaisi ansaan Venäjän liittolaisena muslimeja tai kiinalaisia vastaan. Venäjästä on kuitenkin tullut Bushille merkittävä kumppani terrorismin vastaisessa sodassa. Kuten Bush edellä olevassa lainauksessa toteaa, Venäjällä on suuresti potentiaalia, eli se ei aivan tällä hetkellä ole kovin tärkeä.

Toisaalta voisi kyseenalaistaa sitä, miten terrorismi Bushin puheissa määritellään. Se näyttäisi määriteltävän kontekstisidonnaisesti, jolloin siihen on helppo turvautua selitettäessä erilaisia asioita. Esimerkiksi Bush on sanonut myös Venäjän kärsivän terroristeista, jolla hän oletettavasti tarkoittaa tsetseenejä. Taas toisaalta omasta näkökulmastaan tsetseenit ovat vapaustaistelijoita, jotka haluavat maansa itsenäiseksi. Venäjän presidentti Putin on aktiivisesti tukenut Yhdysvaltoja sodassa terrorismia vastaan. Ja tämän hän tekee muun muassa Tsetsenian tapauksen vuoksi. Harvardissa ja Stanfordissa professoreina toimivat Colton ja McFaul (2001) ihmettelevät Bushin avomielistä Venäjän vastaanottoa juuri Putinin räikeän ihmisoikeuksia kohtaan tunteman välinpitämättömyyden vuoksi Tsetseniassa. Heidän mukaansa rakentaessaan terrorismin vastaisen sodan koalitiota Bush ei kiinnittänyt tarvittavan paljon huomiota

siihen, ketä koalitiossa esiintyi Yhdysvaltojen rinnalla. Heidän mukaansa pääsyvaatimuksena olisi pitänyt pitää demokratiaa, joka kuitenkin on Putinin hallinnonaikana vähentynyt Venäjällä.

Yhdysvaltalaisten 'johtama' Euraasia on elintärkeä alue ja resurssi. Euraasia on maailman suurin maanosa ja geopolittisesti se on akselialue. Näin ollen valta, joka dominoisi Eurasiaa, kontrolloisi kahta kolmesta maailman kehittyneimmistä ja taloudellisesti tuottavimmista alueista. Kumulatiivisesti Euraasian voima jättää Yhdysvallat varjoonsa. Yhdysvaltojen onneksi Euraasia on liian suuri ollakseen poliittisesti yhtenäinen. Näin ollen Euraasia on shakkilauta, jolla kamppailu maailman vaikutusvallasta käydään edelleen. (Brzezinski 1997: 31) Brzezinskin (1997: 41) mukaan kylmän sodan jälkeisen Euraasian geopolittisten avainkeskusten identifioiminen ja niiden suojeleminen on näin ollen merkittävä Yhdysvaltojen globaalien geostrategian näkökohta.

Brzezinskin (1997: 151) mukaan tehokkaalla Yhdysvaltojen politiikalla Euraasiassa täytyi olla myös Itä-Aasia toisena ankkurina. Tätä tarvetta ei täytetä, mikäli Yhdysvallat jätetään tai se jättäytyy pois Aasian mantereelta. Tätä Bushkin tietysti painottaa.

'We recognize that terrorism is a threat to both our countries, and I welcome China's cooperation in our war against terror. I encourage China to continue to be a force for peace among its neighbors -- on the Korean Peninsula, in Southeast Asia and in South Asia.' (President Bush meet with Chinese President Jiang Zemin: 21.2.2002.)

Läheinen suhde merelliseen Japaniin on olennainen Yhdysvaltojen globaalille politiikalle, mutta yhteistyöhön perustuva suhde manner-Kiinan kanssa on välttämätön Yhdysvaltojen Euraasian geostrategialle. Brzezinskin (2001: 24-25) mielestä Kiinasta ei tule virallista liittolaista eikä julkilausuttua vihollista Amerikalle, mutta se on tärkeä osallinen kehittyvässä kansainvälisessä järjestelmässä. Myös Bush tarjoaa suurta roolia Kiinalle terrorismin vastaisessa taistelussa. Kiinan tulisi taistella omalla tavallaan terrorismia vastaan toimien rauhan säilyttäjänä Kauko-Idän alueella.

Powell (2004: 32) väittää Yhdysvalloilla olevan nyt parhaat suhteet Kiinaan sitten Presidentti Richard Nixonin ensimmäisen Kiinan vierailun yli kolmekymmentä vuotta sitten. Se ei johdu siitä, että Yhdysvallat olisi ollut välittämättä Kiinan ihmisoikeusrikkomuksista tai Kiinan suhtautumisesta aseriisuntaan. Sen sijaan Powellin mukaan on aika molempien ottaa vastuu maiden yhteisestä tulevaisuudesta. Powell jopa toivottaa tervetulleeksi Kiinan globaalin roolin. Tähän on varmasti vaikuttanut Pohjois-Korean viimeaikaiset toimet sen uhkaillessa ydinaseillaan. Powellin mielenkiinnon kohteena on sanella Pohjois-Korealle ehdot tulevaisuutta koskien ja halu valvoa maata niin Kiinan, Venäjän, Japanin kuin Etelä-Koreankin kanssa. Kiinan asema kansainvälisessä politiikassa on varsin mielenkiintoinen ajatellen Powellin lausuntoa maan globaalista asemasta, kun toisaalla (Colton ym. 2001) Kiina luetaan mahdolliseksi tulevaisuuden uhkaksi Yhdysvalloille. Japanin pitkästä keskustelupolitiikasta johtuen Yhdysvaltojen johto jossain presidenttikauden vaiheessa tekee yhteistyötä Kiinan kanssa. Keskushallinto vastaa nopeasti ja Kiina on hyvä yhteistyökumppani, mikäli se vain ei suutu amerikkalaisille. Harmittavaa yhdysvaltalaisten kannalta tässä on se, että Kiinalla on myös omia valtapyrkimyksiä.

Lähi-Idän osalta Bushin tavoitteena lienee vahvistaa Yhdysvaltojen suhteita kyseisellä alueella olevien maiden kanssa.

“The United States has got a close and meaningful relationship with Egypt. The relationship is a cornerstone for our policy in the Middle East. I value my friendship with President Mubarak. I always appreciate our candid conversations. Our nations are united by ties of friendship and a shared commitment to regional stability, economic prosperity and peace.” (President Bush welcomes President Mubarak to White House: 5.3.2002.)

Yhteydet on tärkeä pitää hyvinä, sillä alueella Yhdysvaltoja vihataan ilmeisen avoimesti. Syynä tähän lienee muun muassa Yhdysvaltojen Israelin politiikka. Yhdysvaltoja on arvosteltu siitä, että se tukee Israelia, joka puolestaan sortaa muslimeja. Tässä esimerkkinä suhteiden ylläpitämisestä Lähi-Idässä on Egypti, jonka tuki

Yhdysvalloille on maan Lähi-Idän politiikan tukipilari. Egypti ja Saudi-Arabia ovat olleet Yhdysvaltojen autoritäärisiä liittolaisia jo vuosia niiden usein taloudellisten ja turvallisuusintressien vuoksi (Carothers 2003: 91).

Bushin doktriinista, eli 'olet joko meidän puolella tai meitä vastaan' on tullut Yhdysvaltojen ulkopoliittikan peruskonsepti, näin ollen muuttaen koko Bushin hallinnon suuntaa. Doktriini on helpottanut suhteiden parantamista Kiinan, Venäjän ja Intian kanssa. Toisaalta presidentti on käyttänyt doktriiniaan Irakin, Iranin ja Pohjois-Korean eristämiseen. (Hirsh 2002: 19) Toisaalta Pakistanista on tullut yksi Yhdysvaltojen pääasiallisista liittolaisista doktriinin ansiosta (Hirsh 2002: 27). Tämä johtuu myös siitä, että Al Qaidan pääasiallinen toiminta ilmeisesti tapahtuu Pakistanissa. Bush on usein viestittänyt Pakistanin presidentti Musharrafille demokratiaan palaamisen tärkeydestä, mutta viime vuosina hän on vain vakaasti terästännyt autoritääristä hallintoaan (Carothers 2003: 85). Samalla tavalla Kaakkois-Aasiassa Indonesia ja Malesia ovat tärkeitä Bushin hallinnolle terrorismin vastaisessa sodassa. Esimerkiksi Malesian pääministeri Mahathir on tehnyt itsensä tärkeäksi Washingtonille pidättäen islamistisia taistelijoita, jakaen tiedustelutietoja ja tehden yhteistyötä muillakin tavoilla. Vastalahjana Yhdysvaltojen ennen kriittinen suhtautuminen Malesian pääministeriä kohtaan on muuttunut täysin Yhdysvaltojen virkamiesten kutsuessa Mahathiria alueellisen stabiiliteetin voimaksi ja taloudellisen kehityksen malliksi. (Carothers 2001: 89) Kokoako Bush siis koalitiotaan hinnalla millä hyvänsä näin painaen alas Yhdysvaltain perinteisiä arvoja? Siltä vaikuttaa, vaikka Bush samalla puhuu terrorismin vastaisen sodan olevan pelkästään kamppailua vapauden ja demokratian puolesta. Terrorismin vastainen sota on niin tärkeä, että Bush voi tehdä vaihtokauppaa sillä, mikä on maan asema Yhdysvaltojen johdon silmissä.

Mikä on mielenkiintoista Bushin puheissa on se, että yksi maanosa puuttuu hänen julkilausumistaan lähes kokonaan. Etelä-Amerikkaa ei juurikaan ole mainittu varsinkaan syyskuun iskujen jälkeen. Brasilian Bush tosin toi esiin Brasilian uuden presidentin Lulan vieraillessa Valkoisessa Talossa melko pian virkaanastujaistensa jälkeen. Latinalaisen Amerikan johtajat valittelevatkin Yhdysvaltojen mielenkiinnon huomattavaa vähentymistä syyskuun 2001 jälkeen (Hakim 2004: 114). Bushin

hallinnolla on tärkeämpiä tehtäviä tällä hetkellä kuin rakentaa myönteistä yhteistyön ilmiä Brasilia kanssa, joka kuitenkin on Latinalaisen Amerikan suurin ja vaikutusvaltaisin valtio. Brasilia on kuitenkin Yhdysvalloille merkittävä kumppani Bushin pyrkiessä kehittämään Amerikan vapaakauppa-alueita.

Kuten edellä on käynyt selvästi ilmi, Yhdysvallat on luonut itselleen tukijoiden verkoston, jossa maat on kuitenkin arvotettu tiettyyn järjestykseen. Liittolaisista, ystäväistä ja tukijoista huolimatta Yhdysvallat on kuitenkin selkeästi maailmanjohtaja. Bushin puheissa muistettut maat on vain tapa järjestää maat arvojärjestykseen amerikkalaisesta näkökulmasta katsottuna. Yhdysvallat on ensimmäinen, tämän jälkeen arvoasteikossa tulee liittolaiset. Arvoasteikossa alimpana on pahuuden akselin valtiot. Tälle välille jää suuri joukko valtioita, mutta ne eivät enää olekaan kovin merkityksellisiä Yhdysvaltain johtajan silmissä, sillä niistä ei ole (maailmalle) ja Yhdysvalloille mitään hyötyä, mutta ei mitään haittaakaan. Tarpeen tullen niistä useimmat voitaneen kuitenkin laskea potentiaalisiin resursseihin.

3.4.2 Ytimenä Yhdysvaltojen ainutlaatuisuus

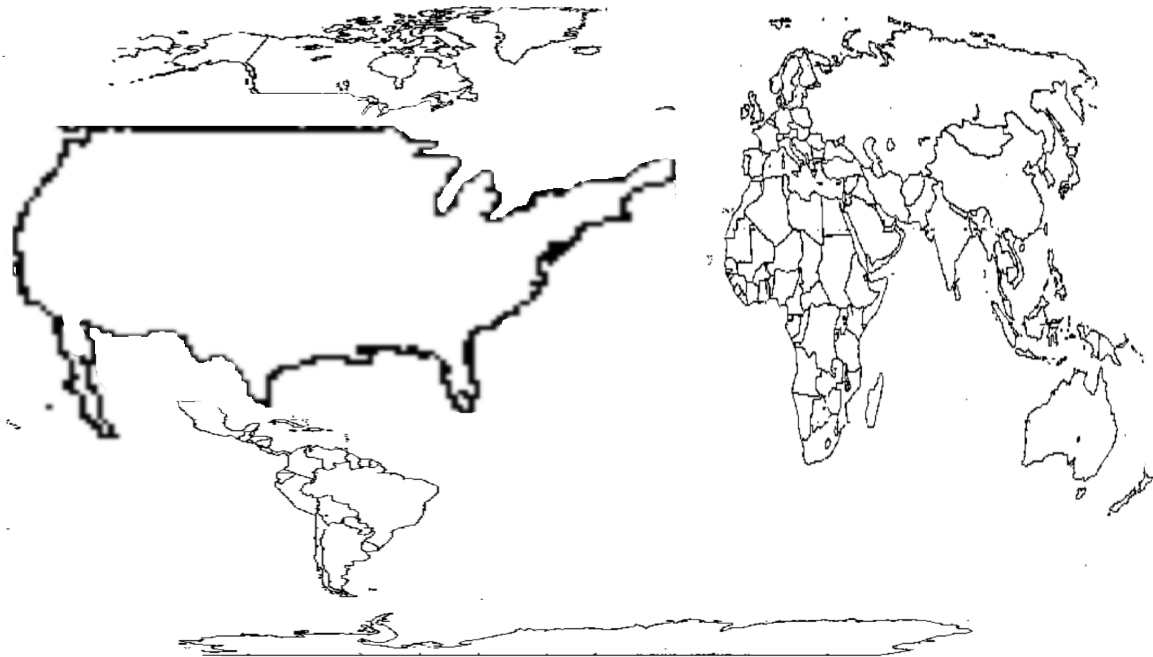
Bushilainen geopoliittinen oppi maailman hallinnasta on hyvin yksinkertainen. Yhdysvaltojen tulee johtaa muuta maailmaa arvojensa, uskomustensa ja kykynsä ansiosta. Sen arvot ja uskomukset perustuvat perustuslakiin ja kyvykkyys armeijaan.

”The world still echoes with the ideals of America' s Declaration. Our ideals have been accepted in many countries, and bitterly opposed by tyrants. They are the mighty rock on which we have built our nation. They are the hope of all who are oppressed. They are the standard to which we hold others, and the standard by which we measure ourselves.” (Remarks by the President in Independence Day celebration: 4.7.2001.)

Yhdysvallat on rakentunut perustuslaillisten ideaalien varaan, joiden mukaan myös muita maita arvotetaan. Niitä pidetään myös standardeina, joita vastaan sekä itseä että

muita verrataan. Bushin puheiden perusteella voisi ajatella Yhdysvaltojen ollessa hyvin ainutlaatuinen ja paras muihin maihin verrattuna, sen olevan maailmankartassa erillinen saareke. Se on irtaantunut muista valtioista, ja se on Bushin puheiden perusteella suurempi kuin sen maantieteellinen suuruus itse asiassa onkaan. Yhdysvaltojen kokoon nähden muut maanosat ja valtiot ovat pienentyneet. Tämä kuvaa Bushin puheista implikoituvaa ajattelumallia siitä, kuinka vaikutusvaltainen Yhdysvallat on suhteessa muuhun maailmaan ja kuinka suuren osan Yhdysvaltojen vaikutusvalta maailmankartasta vie. Kartassa Yhdysvallat on jätetty omalle paikalleen, jotta sen vaikutusvalta myös naapurimaihin tulisi paremmin esille. Yhdysvaltojen jättäminen omalle paikalleen myös johtuu siitä, että karttoja luetaan vasemmalta oikealle, jolloin Yhdysvaltojen sijainti vasemmalla antaa sille ensisijaisen aseman myös lukijan silmissä. Kartta on kopioitu Mercatorin projektioista, jossa on jo alun perin hiukan vääristymää. Nykyiset kartat korostavat kylmiä seutuja siten vääristäen maailmankuvaa. Tässä olen vääristänyt sitä vielä hiukan lisää.

Kartta 4. Yhdysvallat maailmasta irrallaan

Yleensä Bushin puhujajäsenenä toimii 'minä' tai 'me' kuitenkin niin, että jälkimmäinen on edellistä yleisempi muoto. Käytettäessä 'me' muotoa puhujajäsenenä toimii Yhdysvallat tai Amerikka ja amerikkalaiset sekä koko sivistynyt maailma (Kuusisto 2001). 'Minä' muoto puolestaan osoittaa Bushin olevan kiistaton johtaja, joka johtaa maailmanlaajuista koalitiota haluamallaan tavalla. Fukuyamaa mukaillen voisi ajatella koko sivistyneen maailman tarkoittavan Eliaden määrittelemää kosmosta, jota puskurivaltioina toimivat maat suojelevat. Tässä tapauksessa kosmoksessa oleva sivistynyt maailma tarkoittanee kaikkia terrorismin vastaiseen sotaan liittyneitä maita. Juuri ennen toista maailmansotaa ilmestynyt teos määrittelee puskurivaltiot siten, että ne ovat kahden tai useamman vallan välillä olevia vähäisempiä valtioita, jotka estävät suurten suoranaisten kosketuksen ja ovat ikään kuin puskureina niiden välillä (Leiviskä 1938: 73). Tällä hetkellä ei voida kuitenkaan ajatella puskurivaltioiden toimivan kahden suuren maan välillä. Ennemmin puskureita nykyisin esiintyy ideologioiden ja elämäntapojen välillä, varsinkin mikäli uskotaan presidentti Bushin perusteluja terrorismin vastaisesta sodasta. Bushin puheista voisi päätellä Yhdysvaltojen toimivan kosmoksen ytimenä euroamerikkalaisen maailman ollessa puskurina kaaosta vastaan, jossa terroristit ja muut viholliset elävät. Puskuri suojaa ydintä, joka puolestaan tukee suojakuorta ja huolehtii siitä.

Yhdysvaltojen ulkopoliittikkaa luonnehtii profeetallinen oppi, jonka mukaan maailma koostuu kahdesta vastakkaisesta leiristä. Yksi niistä toimii sen mukaan mikä on hyvää, säädyllistä ja Jumalan tahdon mukaista. Toisen toiminta on täysin vastoin näitä periaatteita. (Harle 1991: 100) Tämä lienee pitänyt paikkansa varsin hyvin etenkin kylmän sodan aikana. Mutta näin on ollut oikeastaan aina Yhdysvaltojen historiassa. Jollei toinen leiri – vihollinen – ole neuvostoliittolaiset, se on saksalaiset, japanilaiset, Saddam Hussein tai nykypäivänä kansainvälinen terrorismi.

'We fight now because we will not permit the terrorists, these vicious and evil men, to hijack a peaceful religion and to impose their will on America and the world. We fight now, and we will keep on fighting until our victory is complete. (Applause.) We cannot know every turn this war will take. But I'm confident of the outcome. I believe in the strong resolve of the American

people. I believe good triumphs over evil. And I believe in the fearless hearts of the United States military. (Applause.) We fight the terrorists and we fight all of those who give them aid. America has a message for the nations of the world: If you harbor terrorists, you are terrorists. (Applause.) If you train or arm a terrorist, you are a terrorist. (Applause.) If you feed a terrorist or fund a terrorist, you' re a terrorist, and you will be held accountable by the United States and our friends. (Applause.)” (President shares thanksgiving meal with troops: 21.11.2001.)

Tässä Bush jakaa osapuolten roolit. Terroristit ovat kaapanneet islamin, rauhan uskonnon, ja yrittävät sen avulla hallita Yhdysvaltoja ja muuta maailmaa. Amerikkalaisten tehtävä on estää tämä ja palauttaa vapaus. Toiminnan motiivina on juuri terroristien aikeiden estäminen ja lopulta sen lopullinen tuhoaminen. Edellinen lainaus on myös selkeä osoitus Bushin ja Yhdysvaltojen maailmanjohtajuudesta: meillä on viesti maailmalle. Ja mikäli amerikkalaisten toiveiden mukaisesti ei toimita, seurauksista tulee vastata Yhdysvalloille.

“Every nation, in every region, now has a decision to make. Either you are with us, or you are with the terrorists. (Applause.) From this day forward, any nation that continues to harbor or support terrorism will be regarded by the United States as a hostile regime.” (Address to a joint session of congress and the American people: 20.9.2001.)

Tässä lainauksessa Bush vaatii globaalia tilaa kokonaisuudessaan Yhdysvaltojen hallintaan. Yhdysvallat johtaa suurta osaa maailman maista niiden liittyttyä koalitioon, mutta samalla se käy globaalia taistoa terrorismia vastaan eripuolilla maailmaa erinäisillä tavoilla. Ottaessaan globaalin tilan haltuunsa, Yhdysvallat voi tehdä lähes mitä tahansa vetoamalla terrorismin vastaiseen sotaan ja ennen kaikkea kansallinen turvallisuus argumenttiin nojaten.

Bush on jakanut maailman syyskuun iskujen jälkeen kahteen leiriin: meihin ja heihin. Meihin kuuluvat terrorismin vastustajat, ystävät ja liittolaiset, jotka tuomitsivat iskut.

Heihin kuuluvat terroristit sekä heidän suojelijansa, joita vastaan meidän on yhdistettävä voimamme. Näin maailma on jälleen jakautunut kahtia. Jako on hyvin mustavalkoinen, kaikkien on valittava puolensa. Ja mikäli valintaansa ei ilmoita ääneen, se tulkitaan Yhdysvalloille vastaisesti. Näin ollen kansainvälisessä politiikassa ei ole enää harmaata vyöhykettä, demilitarisoitua aluetta, jossa pystyisi luovimaan näiden kahden leirin välillä. Maailmasta on tullut yhden maan ja yhden presidentin hallinnoima lääni, jonka sisällä niskuroijat kukistetaan armeijan ylivoimalla ja jonka yhtenäisyyttä ylläpidetään läänin ytimen voitokkuudesta. Bushin puheista kuvastuvasta maailmankuvasta tulee mieleen totalitääriäinen ajattelu, jolloin kansakunnan johtaja sanelee ajattelu- ja toimintamallin ylhäältä käsin. Tässä tapauksessa se vain on verhottu puheeksi vapaudesta, demokratiasta ja maailmanrauhasta.

Tzvetan Todorov (1984: 185) on sitä mieltä, että 'toisuus' ei rakennu pelkästään yhden ulottuvuuden varaan. Huomatakseen todellisuudessa olevat erilaisuudet, täytyy erotella kolme näkökohtaa, jotka voidaan paikantaa 'toiseuteen'. Nämä muuttujat ovat axiologinen, praxedologinen ja episteeminen taso. Näistä ensimmäinen tarkoittaa päätöksen arvokkuutta, eli 'toinen' on hyvä tai huono. Toinen taso tarkoittaa välimatkaa suhteessa 'toiseen', eli missä määrin hyväksyn 'toisen' arvot ja identifioidun niihin. Viimeinen taso on näiden kahden tason välissä, joka tarkoittaa neutraalisuutta: olen välinpitämätön 'toisen' identiteetin suhteen. Uskallan väittää, Bushin käyttämät argumentit 'toiseudesta' kuuluvat Todorovin ensimmäiseen tasoon. Tämä tarkoittaa käytännössä, että 'toinen' määritellään huonoksi tai hyväksi ja päätöksessä pitäydytään. Bush on järjestelmällisesti määritellyt 'toisuuden' pahaksi, huonoksi ja kaiken hyvän vastakohtaksi. Bush ei missään nimessä hyväksy 'toisen' arvoja, joten kyse ei voi olla keskimmäisestä tasosta. Eikä hän myöskään toteuta kolmannen tason neutraalisuutta, sillä hän ei ole välinpitämätön 'toisesta'. Sen sijaan Bush ottaa jatkuvasti aktiivisesti kantaa siihen, millainen 'toinen' on ja miten se käyttäytyy.

Bush tukeutui syyskuun iskujen jälkeen puheissaan oikeudenmukaisuuteen ja sitä kautta moraalisiin näkökohtiin. Tällä tarkoitan näkemystä siitä, mikä on oikeaa ja oikein, mikä paha ja väärin. Huovilan (2001: 40) mukaan hyvän ja pahan välinen

taistelu pelkistää konfliktit kahteen vaihtoehtoon: oikeaan ja hyvään. Sellaisena se yhdistyy oikeudenmukaisuuteen ja moraaliseen lähtökohtaan, joka edellyttää ihmisiltä valintaa kahdesta, hyvästä ja pahasta tai oikeasta ja väärästä. Tätä samaista valintaa Bush myös painotti vaatiessaan maailman hallituksia valitsemaan puolensa.

Perkon (2001: 6) mukaan syksy 2001 on propagandistisesti samantapainen kuin Persianlahden sota. Molempien tapausten tiimoilta kumpikin osapuoli turvautuu yksinkertaistettuihin viholliskuviin ja stereotypioihin. Näin sotapropagandassa yleensäkin tehdään. Osapuolet pyrkivät luomaan kuvaa oikeutetusta taistelusta, jossa oma puoli on moraalinen ja loukattu sankari: Yhdysvallat on hirvittävän terrori-iskun uhri sekä demokratian ja kansainvälisen oikeuden puolustaja. Bushin käyttämä sankarin ja roiston metafora on lainattu saduista. Sodan ainekset syntyvät siitä, että metaforan mukaan roiston kanssa ei voi neuvotella vaan roisto pitää lyödä taistelussa. George W. Bushin vihollinen, terrorismi, on hahmoton, äärimmäisen vaikeasti paikannettavissa, ja siten äärettömän vaarallinen.

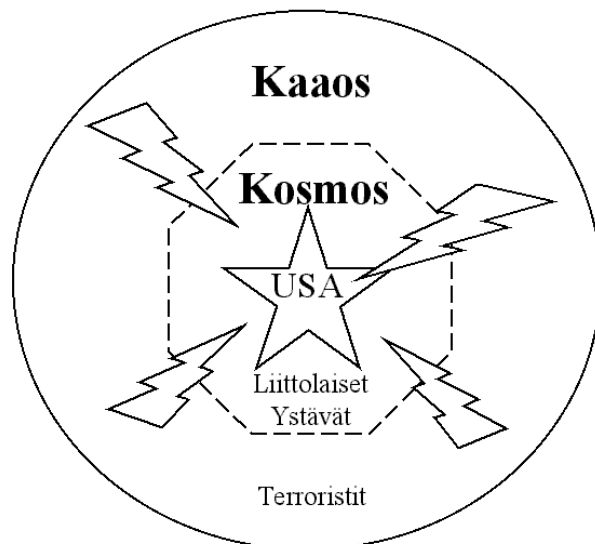
Bush sitoo suoraviivaisesti muut maat terrorismin vastaiseen koalitioon. Vaikka syyskuun iskut kohdistuivat pelkästään Yhdysvaltoihin ja sen edustamia arvoja kohtaan, Bush teki terrorismin vastaisesta taistelusta kaikkien maiden yhteisen asian. Kenelläkään ei ole varaa jäädä koalition ulkopuolelle mikäli haluaa pitää yllä diplomaattisia suhteita Yhdysvaltoihin. Mutta toisaalta, tämäkin taistelu käydään amerikkalaisten arvojen puolesta, niiden vihaajia vastaan.

'This is not, however, just America' s fight. And what is at stake is not just America' s freedom. This is the world' s fight. This is civilization' s fight. This is the fight of all who believe in progress and pluralism, tolerance and freedom. We ask every nation to join us.' (Address to a joint session of congress and the American people: 20.9.2001.)

Edellisestä lainauksesta käy hyvin ilmi se, kuinka Bush niputtaa globaalin tilan yhdeksi. Näin tehdessään hän retorisesti ottaa sen haltuun, tekee siitä amerikkalaisen.

Kutsuessaan terrorismin vastaista sotaa sivilisaation taisteluksi Bush rajaa maailman kaaokseen ja kosmokseen, jotka olen hahmotellut alla olevaksi kartaksi.

Kartta 5. Kaaos ja kosmos

Yllä olevaan karttaan olen hahmotellut Mircea Eliaden (1993) kaaos ja kosmos –teorian mukaisen näkemyksen Bushin maailmankuvasta. Keskellä on ydin, joka on Yhdysvallat. Sen ympärillä on kosmos, järjestyksen maailma. Huntingtonin termein kosmos toimii puskurina ydinvaltion suojelemiseksi. Kosmokseen kuuluu Yhdysvaltain liittolaiset ja ystävät. Kosmoksen ulkopuolella vallitsee kaaos, pimeyden valtakunta, jota asuttavat terroristit. Kaaoksen ulkoraja on kiinteä, sillä kaaos ja kosmos yhdessä muodostavat koko maailman, jolloin mitään ei jää näiden ulkopuolelle. Kosmoksen raja puolestaan ei ole niin kiinteä, sillä se ei pysty rakentamaan itsensä ympärille sitä suojaavaa aitaa globaalissa maailmassa. Mutta silti kosmos muodostaa ydintä ympäröivän ja sitä suojelevan alueen. Kaaoksesta kosmokseen ja jopa ytimeen asti ulottuvat nuolet kuvaavat sitä, kuinka terroristit pyrkivät soluttautumaan kosmoksen ja jopa ytimen alueelle saakka pyrkien operoimaan sieltä. Ja tätä vastaan, sekä tietysti terroristien kitkemiseksi eli kaaoksen tuhoamiseksi, Bush kampanjoi aktiivisesti puheidensa avulla.

Bush toivottaa muut maat tervetulleeksi koalitioon, kosmokseen; se on hänen johtamansa projekti. Näin hän viestittää, että hän on maailmanjohtaja. Hän johtaa

koalitiota, johon kuuluvat lähes kaikki maailman maat. Hän johtaa terrorismin vastaista sotaa maailman mahtavimman armeijan ylipäällikkönä. Hän on se henkilö, joka kutsuu maat koalitioon ja määrittää seuraavan siirron. Hän määrittää vihollisen sekä heitä suojelevat valtiot. Hän johtaa koko liittoumaa äänenpainoillaan ja sanavalinnoillaan. Ja ne määrittävät sen, mihin mikin maa asettuu Bushin luomassa maailmanjärjestyksessä ja mitkä maat ovat ystäviä ja mitkä vihollisia.

Mikään maa ei ole terrorismin suhteen harmaalla alueella, jokaisen on valittava puolensa. Koko globaalin järjestelmän tulee toimia johtajansa johdolla sivilisaation taistelussa paha vastaan. Jokainen koalition maa tekee sen tavallaan. Jotkut antavat suoran tukensa, toiset auttavat tiedustelutoiminnassa.

“The defeat of terror requires an international coalition of unprecedented scope and cooperation. It demands the sincere, sustained actions of many nations against the network of terrorist cells and bases and funding. ... I will put every nation on notice that these duties involve more than sympathy or words. No nation can be neutral in this conflict, because no civilized nation can be secure in a world threatened by terror.” (President Bush: “No nation can be neutral in this conflict: 6.11.2001.)

Tärkeää terrorismin vastaisessa sodassa on se, että jokainen toimii yhteisen hyvän – meidän sivilisaation pelastamisen – puolesta enemmän kuin vain puheen tasolla. Näin ajateltuna koalitioon osallistuvilla mailla on globaali yhteinen vihollinen. Mielenkiintoista edellä olevassa lainauksessa on se, että Bush pyrkii vakuuttamaan muut puheellaan retorisin keinoin. Hän odottaa muilta vahvempaa toimintaa, pelkät puheet ja sympatia eivät enää riitä. Tässä on kuitenkin huomioitava puheen ajankohta. Se on pidetty operaatio *Enduring Freedom*'n aikana, jolloin siis Afganistanin pommitukset olivat käynnissä. Tällöin Bush halusi koalitioon liittyneiltä mailta siis konkreettisempaa tukea sotapommituksilleen ja siihen muut oli pyrittävä edellä mainitun esimerkkien avulla taivuttamaan.

Mikään sivistynyt valtio ei voi olla neutraali sodassa terrorismia vastaan. Valtiota puolestaan voidaan pitää sivistyneenä, mikäli se täyttää ihmisarvon, vapauden ja demokratian tunnusmerkit.

“In fighting terror, we fight for the conditions that will make lasting peace possible. We fight for lawful change against chaotic violence, for human choice against coercion and cruelty, and for the dignity and goodness of every life.” (President thanks world coalition for anti-terrorism efforts: 11.3.2002.)

Ihmisarvo, vapaus, demokratia ja edellä mainittu hyvä elämä arvioidaan amerikkalaisten arvojen perusteella. Ajatellaan, että hyvä elämä voidaan viedä toiseen maahan sellaisenaan. Tällaisessa ajattelutavassa paljastuu Fukuyaman (1998) jättämä perintö amerikkalaiseen poliittiseen ajatteluun. Kuten jo aiemmin mainitsin, Fukuyaman artikkeli ajoittui Kylmän sodan jälkeiseen tyhjiöön, jota se pyrki täyttämään. Artikkelin perusajatuksena oli se, että Yhdysvaltojen voittaessa kylmän sodan kapitalistis-liberalistinen ideologia oli nitistänyt sosialismin. Tällöin Yhdysvaltojen vaikutusvallan ulottumista kaikkialle maailmaan ei voinut mikään estää. Tarkoituksena oli siis legitimoida ajatus maailman amerikkalaistamisesta eli siitä, kuinka amerikkalaiset arvot istutetaan muihin maihin ja kuinka markkinatalouden lakien mukaan ihmiset kaikkialla pian joisivat coca-colaa, söisivät McDonaldsin hampurilaisia ja kuuntelisivat amerikkalaista popmusiikkia.

Fukuyamalaisittain ajateltuna se, mikä on hyvää elämää Yhdysvalloissa, täytyy olla hyvää elämää myös muualla. Tällä pyritään amerikkalaisten arvojen ja elämäntapojen levittämiseen, mikä hyödyttää maan talouselämää. Bush puhuessaan maiden vapauttamisesta tyrannian kahleen alta valmistele retorisin keinoin muun maailman amerikkalaistamista, mikä edistäisi Yhdysvaltojen johtavaa asemaa sekä fyysisesti että henkisesti. Tällä tarkoitan sitä, että fyysisesti Yhdysvallat hyötyy taloudellisesti (ks. esim. Bacevich 2002), ja henkisesti hyötyy ideologisesti ja poliittisesti siten, että Yhdysvaltojen läsnäolo näkyy kaikkialla ja se on puolestaan omiaan vahvistamaan maan hegemonista asemaa maailmassa.

“All states must keep their promise, made in a vote in the United Nations to actively oppose terror in all its forms. No nation can pick and choose its terrorist friends.” (President to send secretary Powell to Middle East: 4.4.2002.)

Bushin on helppo sanella maailmalle, mitä sen on tehtävä hänen nojautuessaan myyttiseen tietoon amerikkalaisten yliveraisuudesta. Amerikkalaisten tiedostama asema maailman johtajuudesta juontaa juurensa juuri historiasta. He ovat valittu kansa, jonka tehtävänä on tuoda muu maailma valoon, pois pimeyden sylistä. Tähän historialliseen tietoon nojaten maan presidentin on helppo vaatia muita kansoja seuraamaan amerikkalaisia. Näin presidentistä ikään kuin huomaamatta tulee koko maailman johtaja, hän on se Pyhä Yrjö, joka vie koalitionsa taistoon suurta terrorilohikäärmettä vastaan. Kun lohikäärme on kukistettu, koittaa valkeus. Kenelläkään muulla valtiojohtajalla kuin presidentti Bushilla ei liene mahdollisuutta vastaavaan tällä hetkellä. Ainoastaan Bushilla on tällä hetkellä myös vapaus määritellä toimijat maailmassa.

Vaikka Yhdysvallat on sitoutunut terrorismin vastaiseen sotaan, se ei silti Bushin mukaan ole unohtanut muita sitoumuksia. Näin hän vahvistaa Yhdysvaltojen asemaa maailman johtajana tuomalla esiin Yhdysvallat hyväntahtoisena hyvän tekijänä, joka on aina valmis auttamaan ystäviään. “And at the same time, of course, I made it clear that we would honor our commitments to help South Korea defend herself, if need be.” (President Bush & President Kim Dae-Jung meet in Seoul: 21.2.2002.) Yleensä tällaisissa yhteyksissä Bush ei tuo esiin maan omia intressejä, vaan esittää Yhdysvallat lempeänä äitihahmona, joka suojelee lapsiaan. Yhdysvaltojen äitiys tulee mieleen ensinnä siitä, että englanniksi maahan viitataan vanhahtavasti she-muodolla. Toisaalta Bushin puheita tulkitessa tulee mieleen kuva Yhdysvalloista hiukan ehkä kurittomia poikia hallitsevana ja opettavana äitinä, joka pyrkii parhaimpansa mukaan kaitsemaan heitä oikealle tielle. Ja heidän ollessa tottelemattomia rankaisten heitä armeijansa avulla.

"I want to thank the President for his leadership and his strong support." (President Bush meet with President Toledo in Peru: 23.3.2002.) Bush on puheissaan muistanut hyvin suurta osaa maailman maista. Luonnollisesti kiittäminen tapahtuu varsinkin valtiovierailujen aikana. Toisaalta muistaminen voi pohjautua historiaan tai maiden välisiin pitkiin, ystävällisiin suhteisiin. "Fortunately, we don't face danger alone. There are other people who love freedom, as well, in this world. Greece and America have been firm allies in the great struggles for liberty." (President recognizes Greek independence day: 25.3.2002.) Kreikan muistaminen pohjautuu aikaan, jolloin Trumanin doktriini luotiin. Sen alkuperä juontaa juurensa toiseen maailmansodan jälkeiseen aikaan, jolloin kommunistit pyrkivät valtaan Kreikassa. Tuolloin Truman julisti kommunismin estämispolitiikan avaussanat, mikä Trumanin mukaan tarkoitti Yhdysvaltojen ulkopolitiikan tarkoitusta luoda olosuhteet, jossa Yhdysvallat ja muut valtiot voivat työskennellä vapauden puolesta pakkoa vastaan (Truman 1998: 59).

Mielenkiintoista Trumanin puheessa on se, että hän käytti samanlaisia termejä Kreikan tilanteesta kuin mitä Bush käyttää nyt. Truman perusteli tukiopeeraatiota sanoen, että "tämä on investointi maailman vapauteen ja rauhaan" (Truman 1998: 60). Bush käyttää lähes täsmälleen samoja sanoja yli viisikymmentä vuotta myöhemmin. Tässä ei kuitenkaan kyse liene Trumanin doktriinin uudelleen käytöstä, vaan sitäkin tärkeämpi on huomata puheen alla kulkeva virta, eli jo edellä mainitsemani intertekstuaalisuus. Intertekstuaalisuus olettaa, että mikään teksti ei ole olemassa ilman aiempaa tekstiä, eli jokainen teksti nojautuu jo olemassa olevaan tekstiin.

Tärkeää kaikille Yhdysvaltojen presidenteille puolueesta riippumatta on ollut noudattaa ulkopolitiikan suurta missiota, avoimuuden strategiaa. Avoimuuden strategian linjasi presidentti Woodrow Wilson ensimmäisen maailmansodan aikana ja heti sen jälkeen: tarkoituksena oli yhdenmukaistaa maailma kokonaan Yhdysvaltojen periaatteiden ja politiikkojen mukaiseksi. Strategian mukaisesti Yhdysvaltojen tavoitteena on esteiden poistaminen tavaroiden, pääoman, ja ideoiden liikkeen tieltä ja näin ollen suojellen integroitua kansainvälistä järjestystä, jota johtaa Yhdysvaltojen intressit, hallinnoi Yhdysvaltojen normit ja ohjaa Yhdysvaltojen valta. Ennen kaikkea tärkeää on se, että strategia täyttää amerikkalaisen ihmisten odotukset. (Bacevich 2002:

87-88) Kylmän sodan jälkeen maailma Bacevichin (2002: 39-40) mukaan siirtyi uuteen globalisaation aikaan. Bacevichin mielestä maailman yhtenäistyminen tarkoittaa amerikanisointumista. Tavallaan digitaalisen ajan ihmeet tarjosivat 90-luvulla saman, mitä atomipommi näennäisesti tarjosi 40-luvun lopulla: teknologisen tavan pitää yllä järjestystä samalla kuin täytyi tarkkailla amerikkalaisten arvojen leviämistä ja Yhdysvaltojen ensisijaisuuden jatkumisen vahvistamista.

Hyväksyttävää on Yhdysvaltojen asema ja sen vaikutusvalta. Tuomittavaa on se, että Al Qaeda pyrkii uudelleen luomaan kansainvälisen politiikan tilaa, luomaan uutta maailmanjärjestystä. "Al Qaeda is to terror what the mafia is to crime. But its goal is not making money; its goal is remaking the world." (Address to a joint session of congress and the American people: 20.9.2001.) Tällä hetkellä maailmaa johtaa Yhdysvallat, jolloin myös toisella areenalla kansallisen turvallisuuden lisäksi, järjestöstä voisi tulla Yhdysvaltojen uhkaaja. Tähän asti Yhdysvallat on itse ollut tasapainon luoja ja oman politiikkansa edistäjä, jotka se 'peittää' demokratian, vapaan kaupan ja ylipäänsä vapauden vientituoteponnistelujen alle.

Edellä olevassa lainauksessa rahan ja maailman uudelleen järjestämisen rinnastus on loogisesti virheellinen, eli Aristoteleen mukaan ajateltuna argumentin logos ei toimi. Pathos on kuitenkin hyvinkin voimakas, jonka tarkoituksena on herättää kuulijoissa pelkoa Yhdysvaltain aseman heikkenemisestä ja terrorismin voitosta. Tällaisessa tilanteessa koko maailmasta tulisi taisteluareena, jossa takaa-ajettuina olisikin amerikkalaiset. Tätä mielikuvaa Bush pyrkii pathoksen avulla vahvistamaan, jotta kansa ymmärtäisi ja antaisi tukensa terrorismin vastaiselle kampanjalle. Kaikesta huolimatta Yhdysvaltojen vaikutusvalta on kuitenkin kiistämätön:

"American influence is unquestioned, but maintaining it requires work in every generations. The relative peace our nation enjoys today is not inevitable." (Radio address by the President to the nation: 10.2.2001.)

Yhdysvaltain vaikutusvalta otetaan annettuna, eikä sitä problematisoida lainkaan. Näin on oleva ja näin on aina ollutkin. Bacevichin (2002: 43) mukaan Yhdysvaltain

ainutlaatuisuus on tiukasti kiinni maan psyykkeessä. Yhdysvallat ei ole vain erilainen, vaan sillä on erikoisia vastuita. Jo vuonna 1850 Herman Melville kirjoitti amerikkalaisten olevan erikoislaatuisia ihmisiä. Mielenkiintoista edellisessä lainauksessa on ajan käsite. Yhdysvaltain vaikutusvallan säilyttäminen vaatii työskentelyä sen eteen jokaiselta sukupolvelta. Sukupolvien esiintuominen edustaa näkemystä pitkästä ajasta, eli siitä, että Yhdysvaltojen vaikutusvallan säilymisellä on paljon aikaa. Korhosen (2002: 78) mukaan olemme tällä hetkellä tilanteessa, jossa maailman perusrakennetta voidaan pitää vakaana. Yhdysvallat on rakennelman huipulla ja tilanteen odotetaan pysyvän samanlaisena useiden sukupolvien ajan. Tämä tarkoittaa juuri pitkää aikaa ja pitkää ikää amerikkalaiselle vaikutusvallalle.

Kuten aiemmin on jo tullut esille, Bush vetoaa puheissaan myös historiaan. Yhdysvaltalaisille on historiallisiin syihin vedoten annettu maailman johtajan viitta, jota Yhdysvallat ei epäile käyttä.

“This threat cannot be ignored. This threat cannot be appeased. Civilization, itself, the civilization we share, is threatened. History will record our response, and judge or justify every nation in this hall. The civilized world is now responding. We act to defend ourselves and deliver our children from a future of fear. We choose the dignity of life over a culture of death. We choose lawful change and civil disagreement over coercion, subversion, and chaos. These commitments -- hope and order, law and life -- unite people across cultures and continents. Upon these commitments depend all peace and progress. For these commitments, we are determined to fight.” (President Bush speaks to United Nations: 10.11.2001.)

Bush kutsuu terrorismin vastaiseen rintamaan kaikki, jotka uskovat pluralismiin ja vapauteen. Juuri nämä arvot ovat yhdysvaltalaisen yhteiskunnan peruspilarit. Ne on niitä arvoja, joita amerikkalaiset haluavat viedä muuhun maailmaan. Itse sivilisaatiota kohtaan on hyökätty. Bushin puheista saa helposti sellaisen kuvan, että maailmassa ei ole muita sivilisaatioita kuin läntinen. Tässä näkökulmassa vaikuttaa selkeästi Fukuyaman perintö amerikkalaiseen ulkopoliittiseen ajatteluun. Bushin puhuessa

meidän valitsevan elämän arvokkuuden kuoleman kulttuurin sijasta argumentti pelkistyy pelkäksi pathokseksi. Tälläkin kertaa logos puuttuu täysin.

Liittolais- ja ystävyys-suhteista huolimatta Yhdysvallat on se, joka on maailman turvaaja. Ei ole ongelmaa, jota se ei voisi ratkaista johtajansa ja armeijansa avulla. Kaikkien maiden vain tulisi tajuta se, että mikäli se ei tottele Yhdysvaltojen käskyä, sillä on vastassaan suunnattoman suuri sotilaallinen mahti, jolle vertaista ei tällä hetkellä maailmasta löydy. "I believe there' s going to be some problems in the world that can be solved with American strength and American leadership, and a coalition that refuses to bend when it comes to the defense of terror. (President promotes citizen corps for safer communities: 8.4.2002.) Samalla Yhdysvallat on maailman valvova silmä. Sen tehtävänä on olla huolehtiva äitihahmo, joka valvoo jälkeläisiään jatkuvasti, mutta huomaamattomasti. Ja mikäli Yhdysvaltojen valvova silmä räpsähtää, loput maailmasta menee nukkumaan ja osa vielä ehkä tekee pahojaan.

"If we blink, the world' s going to go to sleep, and I understand that. In order to defend freedom, we' ve got to have the world by our side. And that' s what' s going to happen, folks, that' s just exactly what' s going to happen." (President discusses homeland security department: 7.6.2002.)

Sitaatin loppuu tuo tunnelman, ikään kuin Jumala puhuisi tulevaisuudesta. Näin tulee käymään, halusivatpa muut sitä tai ei. Aina maailman turvallisuus ja vapaus eivät enää riitä, Bushin missiona lopulta on tehdä maailmasta parempi paikka. Siihen hän pyrkii vapauttamalla maailman terrorismista suuren armeijan ja laajan koalition avulla. Parempi paikka luodaan yhdysvaltalaisien arvojen perustella, jotka pohjaavat Bushin ajamaan myötätuntoiseen konservatismiin. Puhuessaan Yhdysvalloista terrorismin poistajana ja sorrettujen kansojen vapauttajana Bush ei juurikaan mainitse ystäviään ja liittolaisiaan, "our friends and allies", jolloin puheesta saa sellaisen vaikutelman, että kiitos kuuluu vain amerikkalaisille. Kuitenkin puhuttaessa terrorismin vastaisesta sodasta Bush tuo kyllä esille lähes kaikki mahdolliset tavat eritellä maailman valtioita ystäviin ja liittolaisiin, Yhdistyneisiin Kansakuntiin sekä vihollisiin. Ja näin hän puhuu vain tarvitessaan ystävien ja liittolaisten resursseja käyttöönsä

4 Lopuksi

Bushin julistamaa terrorismin vastaista sotaa käydään edelleen, vaikka syyskuun yhdennentoista päivän iskuista on kulunut jo hiukan yli kaksi ja puoli vuotta. Terrorismin vastaisesta sodasta huolimatta, tai kenties juuri sen vuoksi, tasan kaksi ja puoli vuotta terrori-iskujen jälkeen Madridissa tapahtui tuhoisa pommi-isku, Irakin tilanne on edelleen sekasortoinen ja Israelin ja Palestiinan välit ovat jälleen kiristyneet. Terrorismin vastainen sota ei ainakaan vielä ole johdattanut maailmaa ikuisen rauhaan – nähtäväksi jää, tapahtuuko niin koskaan.

Pro gradu-työssäni pyrin hahmottamaan bushilaista maailmanrakennetta geopolitiikan ja retoriikan avulla. Bushilaisen maailmanrakenteen problematiikkaa avasin kolmen tutkimuskysymyksen avulla. Tässä vaiheessa tutkimustani täytyy todeta, että jokainen tutkimuskysymyksistäni liittyy jollain tavalla toisiinsa. Jokaiseen kysymykseen vastatessa löytyy myös osittainen vastaus johonkin toiseen tutkimuskysymykseeni. Kaikkien kolmen seikan pohtiminen oli kuitenkin relevanttia, jotta bushilaisesta maailmanrakenteesta saataisiin kattava kuva.

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni käsitteli Bushin maailmankuvaa. Millaista maailmankuvaa Bush luo ja miten hän sen tekee?

Kartta 6. Bushin maailmankuva

Bushilaisesta maailmankuvasta saa hyvän käsityksen jo edellisestä kartasta. Maailmassa on kaksi suurta voimaa, Yhdysvallat ja terroristit. Edellinen nojautuu ajatukseen

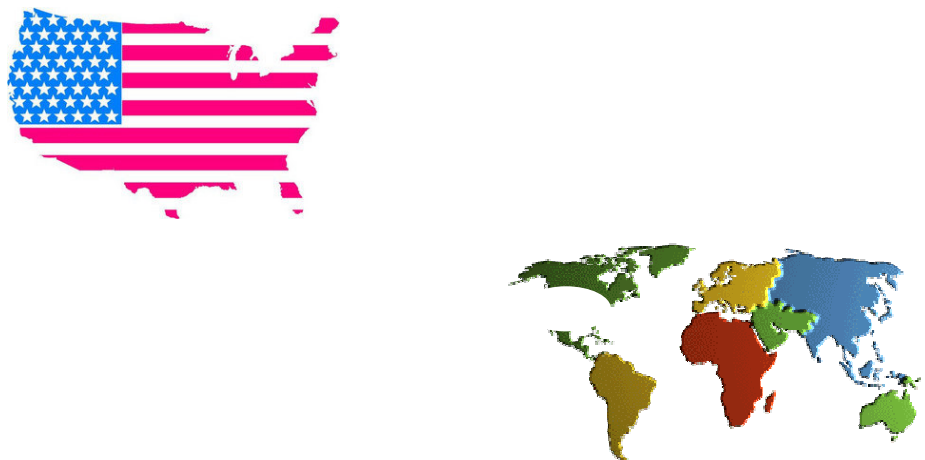
yleismaailmallisesta vapaudesta ja jälkimmäinen turvautuu aseisiin Yhdysvaltoja vastaan.

Väitän, että Bushin maailmankuva on hyvin yksinkertainen. Bushin maailmankuvassa tellus on jälleen jakautunut kahteen leiriin. Toisella puolella on hyvyys; Yhdysvallat, sen liittolaiset ja ystävät – koko sivistynyt maailma. Toisella puolella taas asuu pahuus; terroristit, pahuuden akseli ja epävakaa valtiot. 'Itse', eli amerikkalaiset, ovat kaikkea mitä 'toiset' eivät ole. Kuitenkin vihollinen puhutaan retorisesti lähes itsen vahvuiseksi, jotta sitä vastaan voidaan urhollisesti taistella voittoon saakka.

Yhdysvallat on kaikista paras – se on bushilaisen maailmankuvan keskeisin ajatus. Bushin puheista voi lukea ajatuksen siitä, että Bush mieltää Yhdysvallat hyväntahtoisena ja demokraattisena johtajana, joka ei toimi autoritäärisen päälliköinä tavoin. Todellisuus on kuitenkin toinen: Yhdysvallat ei argumentoi, vaan johtaa eli edellyttää tottelemista. Bushin narratiivi ei sisällä argumentatiivisuutta lainkaan, vaan ne ovat lähinnä toteavia. Bush ei argumentoi, vaan hän käskää ja komentaa. Tämän hän pyrkii peittämään käyttämällä paljon Aristotelien pathosta ja jonkin verran ethosta, mutta logos puheista puuttuu lähes täysin.

Toinen tutkimuskysymykseni käsitteli sitä, mikä bushilaisessa maailmankuvassa asettuu keskustaksi, mikä periferiaksi ja miksi näin on.

Kartta 7. Maailman johtaja ja muu maailma

Yllä olevaa karttaa luetaan vasemmalta oikealle, jolloin Yhdysvallat saa merkittävemmän roolin suhteessa muuhun maailmaan. Maailmankartasta Yhdysvallat on otettu pois, koska se ei kuulu muiden valtioiden seuraan, vaan se on niiden yläpuolella. Samalla maailmankartta on Yhdysvaltoja huomattavasti pienempi näin osoittaen Yhdysvaltojen merkittävyyttä.

Yleistäen voisi sanoa, että bushilaisessa maailmanrakenteessa Yhdysvallat on keskuksena ja muu maailma periferiana. Jälleen lähdetään siitä ajatuksesta, että Yhdysvallat on kehityksen huipulla, mitä myös muiden pitäisi tavoitella. Tämän se on saavuttanut Jumalan, historian ja arvojensa perusteella.

Periferiassa olevat maat ovat selkeästi eriarvoisia suhteessa Yhdysvaltoihin. Liittolaiset ja ystävät ovat selkeästi Yhdysvaltoja lähempänä kuin esimerkiksi yhteistyökumppanit. Periferialla on kuitenkin suhteita Yhdysvaltoihin. Joillakin mailla ne ovat tiiviimmät, ja joillakin niitä ei ole ollenkaan. Täytyy sanoa, että Bush muisti analyysijaksoneen aikana suurinta osaa maailman maista. Kuitenkin, kuten jo aiemminkin mainitsin, Latinalaisen Amerikan johtajat valittelevat Yhdysvaltojen johdon kiinnostuksen sammuneen maanosaa kohtaan. Etelä-Amerikan voisi siis sanoa olevan periferiassa suhteessa Yhdysvaltoihin. Toinen kokonainen maanosa, joka on periferiassa, on Afrikka.

Molempia näistä maanosista Bush muisti mainitsemalla ne maanosina, ei erillisinä maina Perua lukuunottamatta.

Kolmas tutkimuskysymykseni oli, että miten Bush rakentaa kansansa identiteettiä ja mihin amerikkalaiset asettuvat hänen maailmankuvassaan. Bushilla identiteetin rakentaminen perustuu vetoamalla amerikkalaisiin arvoihin.

Kartta 8. Identiteetin ikonit

Yhdysvaltain lippu ja kaljupääkotka ovat kansallisia symboleita, joiden täydellinen merkitys avautuu vain amerikkalaisille. Sen vuoksi niiden vaikuttavuuteen ja niiden luomaan yhteishengen ja isänmaallisuuteen on uskottavaa nojata.

Identiteetti ja kansallistunne linkittyvät Bushin puheissa hyvin tiiviisti toisiinsa. Patriotismilla rakennetaan identiteettiä ja päinvastoin. Bush nojautui myös vahvasti dikotomioihin identiteetin konstruoinnissa. Bushilla itsenä toimi me, amerikkalaiset ja sivistynyt maailma. Toisena olivat puolestaan terrorismit, terroristeja tukevat valtiot ja itse pahuus. Bushilla identiteetti rakentuu heijastamalla itsestä pois kaikki negatiiviset ominaisuudet toiseuteen. Koska 'toinen' on paha ja negatiivinen, 'itse' on tällöin auttamatta hyvä, positiivinen ja puhdas.

Puhuessaan kansallistunteesta tai amerikkalaisten identiteetistä, Bush perustelee ne samoilla tavoilla: Yhdysvaltain erinomaisuudella, vapaudella ja demokratialla.

Yhdysvaltoihin on hyökätty, koska he edustavat näitä arvoja. Samoihin arvoihin uskovat ovat liittyneet koalitioon, vaikka uskottavampi selitys tälle olisi se, että mikään itseään kunnioittava maa ei uskalla lähteä Yhdysvaltojen jyrän eteen. Varsinkin vapaus on Bushin puheissa merkittävässä roolissa. Mikäli Yhdysvallat ei voita, maailmasta tulee pimeyden voimien valtakuntaa, jossa jokainen kaupunki on taisteluareena. Tätä ei varmastikaan kukaan halua, joten Yhdysvallat Bush etujoukoissa on valmis uhrautumaan yhteisen hyvän vuoksi. Yhteinen hyvä tässä tapauksessa on Yhdysvaltojen hyvä, ja muiden valtioiden pitäisi se ymmärtää. Mikäli näin ei tapahdu, saavat ymmärtämättömät valtioiden johtajat sen tuta Yhdysvaltojen armeijan ylivoiman muodossa. Perusteluja tälle voi olla sitten useita, esimerkkinä mainittakoon Irakin oletetut joukkotuhoaseet.

Tässä vaiheessa tutkimusta on kirjoittajan itsetutkiskelun vuoro. Aloitin tutkimukseni innokkaasti ja täytyy myöntää, että vähintään yhtä innokkaasti haluan sen lopettaa. Vastasiko pro gradu-työni kaikkiin kysymyksiin, joihin sen oli tarkoitus vastata? Ainakin se vastasi sitä työmäärää, jota olin kuullut pro gradu- työn vaativan. Uskaltaisinkin myös väittää, että se ainakin osaltaan vastasi myös esittämiini tutkimuskysymyksiin. Niiden laajempaan ja syvempään analysointiin tässä tutkimuksessa ei ollut tilaa, vaan sen vuoro on muissa tutkimuksissa.

Toki on aiheellista esittää myös kritiikkiä omaa työtään kohtaan. Mikä jäi vastausta vaille? Täytyy myöntää, että Yhdysvaltojen suhde muihin maihin jäi edelleen hiukan arvoitukseksi. Bush kyllä puhuu ystävistä ja liittolaisista, mutta niiden todellinen merkitys ja tarkoituksenmukaisuus jäi edelleen kunnolla selvittämättä. Nämä seikat eivät puheista käyneet ilmi. Toinen tarkempaa selvitystä vaativa seikka on Bushinkin puheista läpikuultava jumalallisen aseman omiminen. Geopoliittisesti merkityksettömämmän ja puolueettoman Suomen kansalaisena ei voi kuin ihmetellä Bushin tapaa käyttää hyväkseen syyskuun yhdennentoista päivän tapahtumia hänen yrittäessä sanella maailmalle marssijärjestyksen.

Mikäli työ vastasi esittämiini kysymyksiin, se myös herätti niitä lisää. Mielenkiintoista olisi pohtia sitä, kuinka merkittäviä liittolaiset ja ystävät todellisuudessa Yhdysvalloille

on. Herkullista olisi myös analysoida sitä, kuinka paljon ideologian ja arvojen vaihtokauppaa Bush on todellisuudessa tehnyt kootessaan terrorismin vastaista koalitiota. Mielestäni tärkeää olisi myös pohtia terrorismin vastaisen sodan syitä ja seurauksia. Tähän, kuten myös edellisiin, kysymyksiin pystytään kuitenkin vastaamaan vasta tulevaisuudessa kysymysten odottaessa vastaajaansa.

Lopuksi on vielä todettava se, että Bushin harjoittamasta globaalista politiikasta jäi oikeastaan hyvin banaali kuva. Presidentti Bushin määritelmät ja konstruoinnit sekä puheiden yleinen mustavalkoisuus tuottaa lopulta hyvin lattean ja kuluneen näkemyksen geon politiikasta.

Lähteet

Agnew, John. 2003. *Geopolitics. Re-visioning World Politics*. Routledge: London and New York.

Alasuutari, Pertti. 1994. *Laadullinen tutkimus*. Vastapaino: Tampere.

Anderson, Benedict. 1991. *Imagined Communities*. Verso: London and New York.

Aristoteles. 1997. *Retoriikka*. Runousoppi. Gaudeamus: Helsinki.

Bacevich, Andrew J. 2002. *American Empire. The Realities & Consequences of U.S. Diplomacy*. Harvard University Press: Cambridge and London.

Bitzer, Lloyd, F. 1995. *The Rhetorical Situation*. Teoksessa Covino, William A. – Jolliffe, David A. (ed.) 1995. *Rhetoric. Concepts, Definitions, Boundaries*. Allyn & Bacon: Boston, London, Toronto, Sydney, Tokio, Singapore. s. 300-310.

Black, Jeremy. 1997. *Maps and Politics*. Reaktion Books: London.

Brzezinski, Zbigniew. 1997. *The Grand Chessboard. American Primacy and its Geostrategic Imperatives*. Basic Books: New York.

Brzezinski, Zbigniew. 2001. *The Geostrategic Triad. Living with China, Europe, and Russia*. The CSIS Press: Washington D.C.

Bush, George. 1998. "The Hard Work of Freedom" from *Public Papers of the President of the United States* (1992). Teoksessa Ó Tuathail, Gearóid – Dalby, Simon – Routledge, Paul. *The Geopolitics Reader*. Routledge: London, New York. s. 136-138.

Carothers, Thomas. 2003. *Promoting Democracy and Fighting Terror*. *Foreign Affairs*. 82: 1. s. 84-97.

Ceaser, James W. – Thurow, Glen E. – Tulis Jeffrey – Bessette, Joseph M. 1987. *The Rise of the Rhetorical Presidency*. Teoksessa Windt, Theodore – Ingold, Beth (toim.). *Essays in Presidential Rhetoric*. Kendall/Hund: Dubuque. s. 3- 22.

Colton, Timothy J – McFaul Michael. 2001. *America's Real Russian Allies*. *Foreign Affairs*. 80: 6. s. 46-58.

Connolly, William E. 1991. *Identity \ Difference. Democratic Negotiations of Political Paradox*. Cornell University Press: Ithaca, London.

Cook, Corey. 2002. *The Contemporary Presidency: The Permanence of the "Permanent Campaign": George W. Bush's Public Presidency*. *Presidential Studies Quarterly*. 32: 4. s. 753-764.

Covino, William A. – Jolliffe, David A. 1995a. Rhetoric and Oratory. Teoksessa Covino, William A. – Jolliffe, David A. (toim.). Rhetoric. Concepts, Definitions, Boundaries. Allyn & Bacon: Boston, London, Toronto, Sydney, Tokio, Singapore. s. 791-793.

Covino, William A. – Jolliffe, David A. 1995b. Part I. An Introduction to Rhetoric. Teoksessa Covino, William A. – Jolliffe, David A. (toim.). Rhetoric. Concepts, Definitions, Boundaries. Allyn & Bacon: Boston, London, Toronto, Sydney, Tokio, Singapore. s. 3-26.

Dalby, Simon. 1998. Geopolitics, Knowledge and Power at the End of the Century. Teoksessa Ó Tuathail, Gearóid – Dalby, Simon – Routledge, Paul. The Geopolitics Reader. Routledge: London, New York. s. 315-312.

Denton, Robert E. Jr. – Hahn, Dan F. 1986. Presidential Communication. Description and Analysis. Praeger: New York, Westport, London.

Eliade, Mircea. 1993. Ikuisen paluun myytti. Kosmos ja historia. Loki-kirjat: Helsinki.

Fairclough, Norman. 1997. Miten media puhuu. Vastapaino: Tampere.

Foss, Sonja K. 1996. Rhetorical Criticism. Exploration & Practice. Waveland press: Prospect Heights, Illinois.

Fukuyama, Francis. 1998. "The End of History?" from The National Interest (1989). Teoksessa Ó Tuathail, Gearóid – Dalby, Simon – Routledge, Paul. The Geopolitics Reader. Routledge: London, New York. s. 114-124.

Haapanen, Pirkko. 1990. Cicero, puhetaidosta. Brutus, johdanto ja selityksiä. Finn Lectura: ei julkaisupaikkaa.

Hakim, Peter. 2004. The Reluctant Partner. Foreign Affairs. 83: 1. s. 114-123.

Harle, Vilho. 1991. Hyvä, paha, ystävä, vihollinen. Rauhankirjallisuuden edistämisseura. Rauhan- ja konfliktintutkimuslaitos. Tutkimuksia, no. 44.1991. Tampere.

Harle, Vilho. 2000. Identiteettipolitiikka, kansainvälisten suhteiden tutkimus ja kriittinen geopolitiikka. Teoksessa Harle, Vilho (toim.): Kriittinen geopolitiikka ja kansainvälinen ympäristöpolitiikka. Kansainväliset suhteet Lapin yliopistossa. P.S.C Inter julkaisuja 2.: P.S.C Inter: Rovaniemi. s. 35-63.

Harle, Vilho. 2000- The Enemy with a Thousand Faces. The Tradition of the Other in Western Political Thought and History. Praeger: Westport and London.

Harle, Vilho – Moisio, Sami. 2003. Muuttuva geopolitiikka. Teoksessa Harle, Vilho – Moisio – Sami (toim.): Muuttuva geopolitiikka. Gaudeamus: Helsinki. s. 7-16.

- Harley, J.B. – Woodward, David. 1987. *The History of Cartography. Volume one. Cartography in Prehistoric, Ancient and Medieval Europe and the Mediterranean.* The University of Chicago press: Chicago and London.
- Hart, Roderick P. 1987. *The Sound of Leadership. Presidential Communication in the Modern Age.* The University of Chicago Press: Chicago, London.
- Hart, Roderick P. 1997. *Modern Rhetorical Criticism.* Allyn & Bacon: Needham Heights, Massachusetts.
- Hirsh, Michael. 2002. Bush and the World. *Foreign Affairs.* 81: 5. s. 18-43.
- Hobsbawm, Eric. 1994. *Nationalismi.* Vastapaino: Tampere.
- Hollihan, Thomas A. – Riley, Patricia. *The Rhetorical Power of a Compelling Story. A Critique of a 'Toughlove' Parental Support Group.* Teoksessa Foss, Sonja K. 1996. *Rhetorical Criticism. Exploration & practice.* Waveland press: Prospect Heights. s. 432-446.
- Houghton, David. 2002. *Containing Presidential Power.* Teoksessa McKay, David – Houghton, David – Wroe Andrew. *Controversies in American Politics & Society.* Blackwell: Oxford, Malden. s. 55-66.
- Huntington, Samuel P. 1997. *The Clash of Civilizations. Remaking of World Order.* Simon & Schuster: New York.
- Huovila, Tapani. 2001. Haluaako suurvalta oikeutta vai öljyä? Teoksessa Uskali, Tero (toim.). *Mediatesti. Syyskuun yhdestoista.* Jyväskylän yliopisto. Viestintätieteiden laitos. Mediainstituutti. s. 38-44.
- Hänninen, Sakari. 1998. Johdanto. Teoksessa Hänninen, Sakari (toim.). *Missä on tässä? SoPhi. Yhteiskuntatieteiden, valtio-opin ja filosofian julkaisuja 18.* Jyväskylän yliopisto. s. 5-15.
- Jumppanen Aapo. 2003. *Maailman rauhaa ja merijalkaväkeä. Yhdysvaltojen presidenttien Somalia-politiikka vuosina 1992-1993. Valtio-opin pro gradu-työ.* Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Jyväskylän yliopisto: Jyväskylä.
- Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa. 1999. *Retoriikka.* Teoksessa Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa. (toim.). *Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot.* Gaudeamus: Helsinki. s. 233-272.
- Kant, Immanuel. 1989. *Ikuiseen rauhaan. Valtio-oikeudellinen tutkielma.* Karisto: Hämeenlinna.
- Kennedy, George A. 1995. *A Hoot in the Dark: The Evolution of General Rhetoric.* Teoksessa Covino, William A. – Jolliffe, David A. (toim.) 1995. *Rhetoric. Concepts,*

- Definitions, Boundaries. Allyn & Bacon: Boston, Lontoo, Toronto, Sydney, Tokio, Singapore. s. 105-121.
- Kjellén, Rudolf. 1911. Stormakterna. Konturer kring samtidens storpolitik. Hugo Gebers Förlag: Stockholm.
- Knuuttila, Seppo. Menneisyys identiteetin paikkana. Teoksessa Hänninen, Sakari (toim.). Missä on tässä? SoPhi. Yhteiskuntatieteiden, valtio-opin ja filosofian julkaisuja 18. Jyväskylän yliopisto. s. 17-41.
- Korhonen, Pekka. 2002. Globaali Leviathan. Ulkopoliittikka 2. s. 76-86.
- Korhonen, Pekka. 2003. Aasiaksi nimetty tila. Kosmopolis. 33: 1. s. 9-37.
- Kuusisto, Riikka. 1996. Sodan retoriikasta. Persianlahden ja Bosnian konfliktit läntisten suurvaltajohtajien lausunnoissa. Teoksessa Palonen, Kari – Summa, Hilikka (toim.): Pelkkää retoriikkaa. Vastapaino: Tampere. s.267-291.
- Kuusisto, Riikka. 1998. Oikeutettu sota ja julma teurastus? Läntisten suurvaltajohtajien sotaretoriikkaa Persianlahdella ja Bosniassa. Like: Helsinki.
- Kuusisto, Riikka. 2001. Terrorismin vastaisen sotamme perusteluista. Kosmopolis. 31:3/2001. s. 79-86.
- Leiviskä, Iivari. 1938. Poliittinen maantiede. WSOY: Helsinki ja Porvoo.
- Leiwo, Matti – Pietikäinen, Sari. 1996. Kieli vuorovaikutuksen ja vallankäytön välineenä. Teoksessa Palonen, Kari – Summa, Hilikka. Pelkkää retoriikkaa. Tutkimuksen ja politiikan retoriikat. Vastapaino: Tampere. s. 85-108.
- Maidment, Richard – McGrew, Anthony. 1991. The American PoliticalP. Sage (in association with The Open University): London.
- Moisio, Sami. 2001. Maantieteellinen tieto ja valtiokehon rakentuminen: Autonomian ajan Suomen kartastot poliittisena toimintana. Poliittikka 4. 43:4. s. 287-302.
- Moisio, Sami. 2003a. Geopoliittinen kamppailu Suomen EU-jäsenyydestä. Turun yliopiston julkaisuja. Sarja C. Osa 204. Turun yliopisto. Turku.
- Moisio, Sami. 2003b. Geopolitiikan viisi olemusta. Teoksessa Harle, Vilho – Moisio – Sami (toim.): Muuttuva geopolitiikka. Gaudeamus: Helsinki. s. 17-35.
- Monmonier, Mark. 1991. How to Lie with Maps. The University of Chicago Press: Chicago, London.
- Murphy, John M. 1996. A Time of Shame and Sorrow. Robert F. Kennedy and the American Jeremiad. Teoksessa Foss, Sonja K. 1996. Rhetorical Criticism. Exploration & Practice. Waveland: Prospect Heights. s. 269-286.

Murray, Kevin. 1993. *The Construction of Identity in the Narratives of Romance and Comedy*. Teoksessa Shotter, John – Gergen, Kenneth J. (ed.) *Texts of Identity*. Sage: London, Newbury Park, New Delhi.

Negri, Antonio – Hardt Michael. 2000. *Empire*. Harvard University Press: Cambridge, London.

Nieminen – Väyrynen. 1999. *Amerikan aakkoset. Asuminen ja työskentely Yhdysvalloissa*. Edita: Helsinki.

Paasi, Anssi. *Alueiden renessanssi ja identiteettipuhe. Suomalaisen aluekeskustelun erittelyä*. Teoksessa Hänninen, Sakari (toim.). *Missä on tässä? SoPhi. Yhteiskuntatieteiden, valtio-opin ja filosofian julkaisuja 18*. Jyväskylän yliopisto. s. 170-190.

Palonen, Kari. 1988. *Tekstistä politiikkaan. Johdatusta tulkintataitoon*. Vastapaino: Ei julkaisupaikkaa.

Palonen, Kari. 1997. *Kootut retoriikat. Esimerkkejä politiikan luennasta*. SoPhi. *Yhteiskuntatieteiden, valtio-opin ja filosofian julkaisuja 11*. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä.

Pekonen, Kyösti. 1991. *Symbolinen modernissa politiikassa. Nykykulttuurin tutkimusyksikkö. Julkaisu 25*. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä.

Perko, Touko. 2001. *Terrori-iskusta mediadraamaksi*. Teoksessa Uskali, Tero (toim.). *Mediatesti. Syyskuun yhdestoista*. Jyväskylän yliopisto. Viestintätieteiden laitos. Mediainstituutti. Jyväskylä. s. 4-7.

Powell, Colin L. 2004. *A Strategy of Partnership*. *Foreign Affairs* 83: 1. s. 22-34.

Roosevelt, Theodore. 1998. *“The Roosevelt Corollary” from A Compilation of Messages and Papers of the Presidents (1905)*. Teoksessa Ó Tuathail, Gearóid – Dalby, Simon – Routledge, Paul. *The Geopolitics Reader*. Routledge: London, New York. s.32.

Sihvola, Juha. 1997. *Selitykset. Retoriikka*. Teoksessa Aristoteles. *Retoriikka*. Runousoppi. Gaudeamus: Helsinki. s. 193-233.

Sondermann, Klaus. 1997. *Reading Politically: National Anthems as Textual Icons*. Teoksessa: Carver Terrel and Hyvärinen Matti (toim.): *Interpreting the Political. New Methodologies*. Routledge: London, New York. s. 128-142.

Summa, Hilikka. 1996. *Kolme näkökulmaa uuteen retoriikkaan. Burke, Perelman, Toulmin ja retoriikan kunnianpalautus*. Teoksessa Palonen, Kari – Summa, Hilikka. *Pelkkää retoriikkaa. Tutkimuksen ja politiikan retoriikat*. Vastapaino: Tampere. s. 51-84.

Todorov, Tzvetan. 1984. *The Conquest of America. The Question of Other*. Harper & Row: New York and Cambridge.

Truman, Harry. 1998. "The Truman Doctrine" from *Public Papers of the Presidents of the United States (1947)*. Teoksessa Ó Tuathail, Gearóid – Dalby, Simon – Routledge, Paul. *The Geopolitics Reader*. Routledge: London, New York. s. 58-60.

Ó Tuathail, Gearóid. 1996. *Critical Geopolitics*. Routledge: London.

Ó Tuathail, Gearóid. 1998a. Introduction. *Thinking Critically about Geopolitics*. Teoksessa Ó Tuathail, Gearóid – Dalby, Simon – Routledge, Paul. *The Geopolitics Reader*. Routledge: London, New York. s. 1-12.

Ó Tuathail, Gearóid. 1998b. Part I. Introduction. Teoksessa Ó Tuathail, Gearóid – Dalby, Simon – Routledge, Paul. *The Geopolitics Reader*. Routledge: London, New York. s. 15-25.

Ó Tuathail, Gearóid. 1998c. Part III. Introduction. Teoksessa Ó Tuathail, Gearóid – Dalby, Simon – Routledge, Paul. *The Geopolitics Reader*. Routledge: London, New York. s. 103-113.

Ó Tuathail, Gearóid. 1998d. "Samuel Huntington and the 'Civilizing' of Global Space" from *Critical Geopolitics (1996)*. Teoksessa Ó Tuathail, Gearóid – Dalby, Simon – Routledge, Paul. *The Geopolitics Reader*. Routledge: London, New York. s.170-176.

Turunen, Ari. 1994. Kaikki maailmankarttaa ja -kuvaa – maailmankuvien poliittisuudesta. Teoksessa Hoffrén, Jari ja Palonen, Kari (toim.) *Vai pelkkää retoriikkaa? 2. Politologisia tutkimuksia klassikoista, käsitteistä ja kartoista*. Julkaisuja 67. Jyväskylän yliopisto. Valtio-opin laitos: Jyväskylä. s. 113-129.

White, Hayden. 1975. *Metahistory. The Historical Imagination in Nineteenth-Century Europe*. The Johns Hopkins University Press: Baltimore, London.

Windt, Theodore. 1987. *Presidential Rhetoric: Definition of a Discipline of Study*. Teoksessa Windt, Theodore – Ingold, Beth (toim.). *Essays in Presidential Rhetoric*. Kendall/Hunt: Dubuque. s. xv-xliii.

Sekalaiset lähteet

American republican ideology. <http://www.cyberessays.com/history/149.htm>. 31.3.2003

Giglio, Ernest. 2002. Luentosarja: *Politics of film: American politics meets Hollywood*. 9.10 – 14.10.2002. Jyväskylän yliopisto, Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos.

Korhonen, Pekka. 2003. Luentosarja: *Geopolitiikka*. 17.1. – 4.4.2003. Jyväskylän yliopisto, Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos.

Valkoinen Talo: presidentit. <http://www.whitehouse.gov/history/presidents/>
9.2.2004.

Vasama, Tanja. 2003. Uskonto nousi tärkeään asemaan Bushin sotapuheissa. Helsingin Sanomat. 9.3.2003.

Ykkösdokumentti: Todellinen West Wing. 5.4.2002. TV 1.

Aineisto

“Islam is peace” says President: 17.9.2001.

<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010918-1.html> 13.9.2002

Address to a joint session of congress and the American people: 20.9.2001.

<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010920-8.html> 13.9.2002.

Announcement on New freedom Initiative: 1.2.2001.

<http://www.whitehouse.gov/news/releases/20010201-3.html> 23.9.2002.

At O'Hare, President says “Get on board”: 27.9.2001.

<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010927-1.html> 13.9.2002.

Education partnership with Muslim nations launched: 25.10.2001.

<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/10/20011025-2.html> 18.9.2002.

President announces plan to strengthen peace corps: 15.2.2002.

<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/02/20020215-8.html> 23.9.2002.

President Bush & President Kim Dae-Jung meet in Seoul: 21.2.2002.

<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/02/20020220-1.html> 23.9.2002.

President Bush meet with Chinese President Jiang Zemin: 21.2.2002.

<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/02/20020221-7.html> 23.9.2002.

President Bush meet with President Toledo in Peru: 23.3.2002.

<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/03/20020323-13.html> 23.9.2002.

President Bush speaks to United Nations: 10.11.2001.

<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/11/20011110-3.html> 19.9.2002.

President Bush welcomes President Mubarak to White House: 5.3.2002.

<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/03/20020305-18.html> 23.9.2002.

President Bush, Prime minister Koizumi hold press conference: 18.2.2002.

<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/02/20020218.html> 23.9.2002

President Bush: "No nation can be neutral in this conflict": 6.11.2001.
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/11/20011106-2.html> 19.9.2002.

President call for 100 000 new senior corps volunteers: 31.1.2002
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/01/20020131-2.html> 23.9.2002.

President calls for quick passage of defense bill: 15.3.2002.
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/03/20020315.html> 23.9.2002.

President delivers state of the union address: 29.1.2002.
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/01/20020129-11.html> 23.9.2002.

President discusses Ag, Trade in South Dakota: 24.4.2002.
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/04/20020424-3.html> 23.9.2002.

President discusses economic growth at John Deere Facility: 14.1.2002.
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/01/20020114-2.html> 23.9.2002.

President discusses homeland security department: 7.6.2002.
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/06/20020607-4.html> 23.9.2002.

President discusses the future technology at White House forum: 13.6.2002.
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/06/20020613-11.html> 23.9.2002.

President discusses war on terrorism: 8.11.2001.
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/11/20011108-13.html> 19.9.2002.

President empowers communities in fight against illegal drug abuse: 14.12.2001.
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/12/20011214-2.html> 19.9.2002.

President freezes terrorists' assets: 24.9.2001.
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010924-4.html> 13.9.2002.

President George W. Bush's inaugural address [ei pvm:ää].
<http://www.whitehouse.gov/news/inaugural-address.html> 23.9.2002.

President increases funding for bioterrorism by 319 percent: 5.2.2002.
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/02/20020205-4.html> 24.9.2002.

President launches "Lessons of liberty": 30.10.2001.
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/10/20011030-7.html> 18.9.2002.

President meet with displaced workers in town hall meeting: 4.12.2001.
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/12/20011204-17.html> 19.9.2002.

President promotes citizen corps for safer communities: 8.4.2002.
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/04/20020408-4.html> 23.9.2002.

President recognizes Greek independence day: 25.3.2002.
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/03/20020325-1.html> 23.9.2002.

President reiterates call for retirement security reform: 1.3.2002.
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/03/20020301-2.html> 23.9.2002

President says strong work requirement needen in welfare reform: 3.6.2002.
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/06/20020603-1.html> 23.9.2002.

President shares thanksgiving meal with troops: 21.11.2001.
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/11/20011121-3.html> 19.9.2002.

President signs defense appropriations bill: 10.1.2002.
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/01/20020110-5.html> 23.9.2002.

President thanks world coalition for anti-terrorism efforts: 11.3.2002.
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/03/20020311-1.html> 23.9.2002.

President to send secretary Powell to Middle East: 4.4.2002.
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/04/20020404-1.html> 23.9.2002.

Press conference by President Bush and Russian Federation President Putin: 18.6.2001.
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/06/print/20010618.html> 13.9.2002.

Radio address by the President to the nation: 10.2.2001.
<http://www.whitehouse.gov/news/radio/20010210.html> 23.9.2002.

Radio address by the president to the nation: 20.4.2002.
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/04/20020420.html> 23.9.2002.

Radio address by the president to the nation: 4.5.2002.
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/05/20020504.html> 23.9.2002.

Radio address by the President to the nation: 6.4.2002.
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/04/20020406.html> 23.9.2002.

Remarks by the President at American society of newspaper editors annual convention: 5.4.2001. <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/04/20010405-5.html> 23.9.2002.

Remarks by the President at republican congressional retreat: 2.2.2001.
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/20010202.html> 23.9.2002.

Remarks by the President in Independence Day celebration: 4.7.2001.
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/07/20010704-2.html> 13.9.2002.

Remarks by the President in joint meeting of the Mew Jersey chamber of commerce: 14.3.2001. <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/03/20010314-1.html>

23.9.2002.

Remarks by the president in photo opportunity with the national security team:
12.9.2001. <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010912-4.html>
13.9.2002.

Remarks by the President to state department employees: 15.2.2001.
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/02/20010215-5.html> 23.9.2002.

Remarks by the President to the Greater Portland Chambers of Commerce Meeting:
23.3.2001. <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/03/20010323.html>
23.9.2002.

Remarks by the President to the Hispanic chamber of commerce: 19.3.2001.
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/03/20010319-8.html> 23.9.2002.

Remarks by the President to the troops of Fort Stewart: 12.2.2001.
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/20010212.html> 23.9.2002.

Remarks by the President to the World Bank: 17.7.2001.
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/07/20010717-1.html> 13.9.2002.

Remarks by the president upon arrival: 16.9.2001.
www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010916-2.html 13.9.2001.

Remarks by the President to the national newspaper association 40th annual
government affairs conference: 22.3.2001.
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/03/20010322-1.html>

Republican Congressional Retreat: 2.2.2001.
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/20010202.html> 23.9.2002.

Statement by the president in his address to the nation: 11.9.2001.
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010911-16.html> 13.9.2002.

The budget message of the president: 4.2.2002.
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/02/20020204.html> 24.9.2002.